

GRAMATICA LIMBII ENGLEZE

Inițial publicată în 1962 de **Catedra de Limbă şi Literatură Engleză** a Universității din București.

Re-editată online în 2011, în nouă volume separate,

de

C. George Sandulescu şi **Lidia Vianu**.

Volumul Unu.

Fonetica.

CONTEMPORARY LITERATURE PRESS
Editura pentru Literatură Contemporană
București 2011

CONTEMPORARY LITERATURE PRESS
Editura pentru Literatură Contemporană

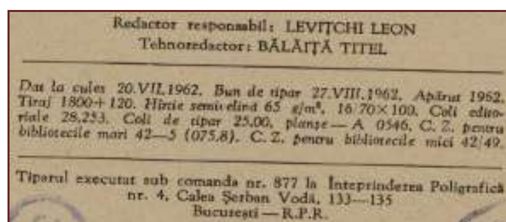

ISBN: 978-606-8366-05-0.

Re-editare în facsimil de

C. George Sandulescu şi Lidia Vianu.

IT Publication: Cristina Petrescu
Publicity: Ruxandra Câmpeanu

Redactor responsabil: LEVIŢCHI LEON
Tehnoredactor: BĂLĂIŢĂ TITEL

Dat la cules 20.VII.1962. Bun de tipar 27.VIII.1962. Apărut 1962. Tiraj 1800+120. Hîrtie semivelină 65 g/m², 16/70×100. Coli editoriale 28,253. Coli de tipar 25,00, planşe — A 0546. C. Z. pentru bibliotecile mari 42—5 (075.8). C. Z. pentru bibliotecile mici 42/49.

Tiparul executat sub comanda nr. 877 la Întreprinderea Poligrafică nr. 4, Calea Şerban Vodă, 133—135
Bucureşti — R.P.R.

Această Gramatică a fost redactată în perioada în care Catedra de Limbă şi Literatură Engleză a Universităţii din Bucureşti era situată în clădirea Universităţii din Strada Edgar Quinet. Era, practic, singura Catedră de Engleză din ţara românească!

Cu vreo 12 cadre didactice în total, şi cu numai o duzină de studenţi în fiecare din cei cinci ani de studii...

EPLC şi cei doi Editori ai *Gramaticii Catedrei* ţin să-şi exprime pe această cale mulţumirile cele mai sincere D-lui Conf. Octavian Roske, Şef al Catedrei de Limba şi literatura engleză în momentul de faţă, care a avut amabilitatea să pună la dispoziţia noastră exemplarul din Gramatica Catedrei după care am realizat Facsimilele care formează cele nouă volume ale acestei Gramatici, iniţial tipărită în două volume de aproape 500 de pagini fiecare. Acest act are o deosebită însemnătate, întrucât reprezintă implicit sprijinul acordat de Catedră la realizarea acestor volume.

GRAMATICA LIMBII ENGLEZE

Inițial publicată în 1962 de

Catedra de Limbă şi Literatură Engleză a Universității din Bucureşti.

Re-editată online în 2011, în nouă volume separate,

de

C. George Sandulescu şi Lidia Vianu.

Volumul Unu.

Fonetica.

Bucureşti 2011

CONTEMPORARY LITERATURE PRESS
Editura pentru Literatură Contemporană

PREFATORY NOTE 2011.

I take it upon myself to release into the public domain what was called, within the University as a whole, and in particular within the English Department, as – in Rumanian – *Gramatica Catedrei*, for years and years during the 1960's and afterwards.

We are convinced that there are no objections against this publication on internet for a wide variety of reasons.

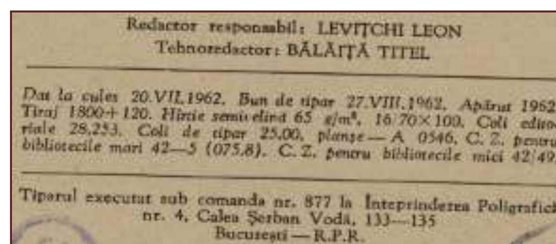
First, there is, for the time being, nothing more comprehensive, more modern and more up to date, equivalent to what we have in front of us now; and that is in itself a sufficient reason for publication.

It was done on the initiative, enthusiasm and boundless devotion of one single person—Leon D. Levițchi. He was not only the sole Coordinator of the whole work, but he was even "Redactor de carte" appointed by the very Publishing House, as can be seen from the following two "edition-information boxes" (one for each volume), which we have decided to reproduce here below:

Redactor responsabil: LEVIȚCHI LEON
Tehnoredactor: BĂLĂIȚĂ TITEL

Dat la cules 20.VI.1962. Bun de tipar 22.VIII.1962. Apărut 1962. Tiraj 1800+120. Hîrtie semivelină 65 g/m², 16/70×100. Coli editoriale 41,226. Coli de tipar 36,00 planșe.—A 0434. C.Z. pentru bibliotecile mari 42-5 (075.8) C.Z. pentru bibliotecile mici 42/49

Tiparul executat sub comanda nr. 876 la Întreprinderea Poligrafică Nr. 4. Str. Șerban-Vodă 133 — 135, București — R.P.R.

Redactor responsabil: LEVIȚCHI LEON
Tehnoredactor: BĂLĂIȚĂ TITEL

Dat la cules 20.VII.1962. Bun de tipar 27.VIII.1962. Apărut 1962. Tiraj 1800+120. Hîrtie semivelină 65 g/m², 16/70×100. Coli editoriale 28,253. Coli de tipar 25,00, planșe—A 0546. C. Z. pentru bibliotecile mari 42—5 (075,8). C. Z. pentru bibliotecile mici 42/49.

Tiparul executat sub comanda nr. 877 la Întreprinderea Poligrafică nr. 4, Calea Șerban Vodă, 133—135 București — R.P.R.

His thorough knowledge of the Russian, German and French languages was of priceless value to him, not only as a Grammarian, but also as an outstanding Lexicographer.

What was his sole purpose here? To make this book fundamentally language-teaching oriented at an advanced level.

It was he who distributed all the tasks to the dozen or so contributors (a baker's dozen, in point of fact)—his own departmental colleagues; it was he who collected all the manuscripts from the respective authors; it was he who, then, assembled the whole book, and went through the whole of it, checking everything for absolute accuracy. And, last but not least, it was he who wrote out the chapters about The Noun, and, more importantly, about The Article.

This is a functional Grammar, it is true, but he believed in this theoretical approach from the very bottom of his heart, and flatly refused to know of any other. After all, we must all remember that N. Chomsky only published his very first book in 1957: at that time, the present grammar, was already well shaped up in the mind of Lev Levițchi, the one who had first imagined it. I for one had plenty of opportunities of discussing it with him in private, while I was a second-year student in 1954, and every other week or so afterwards all the time until the day of publication in 1962.

Gramatica Catedrei este un obiect istoric—poate o piesă de muzeu — în care răsună, clar şi limpede, realitățile şi rezultatele de cercetare din anii 1960, 1961 şi 1962 ale Universității Bucureşti—pe atunci numită *I. C. Parhon*. Eu sunt unul dintre prea puținii acum încă în viață care cunoaşte toate detaliile întocmirii ei.

Această gramatică de aproximativ 1000 de pagini a fost redactată de un colectiv format din toți membrii Catedrei de Limbă şi Literatură Engleză la începutul anilor '60. Absolut toți membrii Catedrei au contribuit, mai mult sau mai puțin, la realizarea ei (afară de Ana Cartianu, care era exclusiv specializată în literatură).

Lucrarea a fost realizată fără nici un fel de plată, întrucât a fost considerată, cu aprobarea decanatului, parte din activitatea ştiinţifică obligatorie a fiecărui membru al catedrei pentru anii 1960, 1961, 1962. Tirajul a fost mai mult decât infim: sub 2000 de exemplare. Atât cât se acorda pe atunci tuturor lucrărilor de cercetare ştiinţifică! Publicată de Editura Didactică şi Pedagogică, lucrarea nu a fost niciodată retipărită.

Nu am putut elimina niciun pasaj din cauză că este un document scanat în totalitatea sa. (Editura nu dispune de suficient personal calificat, nici măcar pentru o redactilografiere.)

Încă ceva deosebit de însemnat: această Gramatică de o mie de pagini constituie piesa de rezistenţă pentru cel care va scrie într-o bună zi istoria anglisticii româneşti de la începuturile sale.

Dar, cum ţara are nevoie de o gramatică engleză cât mai cuprinzătoare posibil şi cât mai repede posibil, o publicăm ca atare, în lipsă de altceva: în plus, pentru a facilita consultarea, o facem să intre în domeniul public prin punerea pe internet în mod cu totul gratuit. Învechită şi prăfuită o fi ea, dar e mai mult ca sigur că e mai bună decât nimic !

Poate că o publicăm chiar ca îndemn colectiv: îndemnăm prin această publicare pe toţi anglişti de frunte ai României de astăzi să pună mâna pe condei şi să scrie un echivalent mai abitir! Sunt cu totul convins că această zi e mai apropiată decât credem.

Monaco, 10 mai 2011

C. George Sandulescu

VOLUMUL 1

FONETICA

CONTEMPORARY LITERATURE PRESS
Editura pentru Literatură Contemporană

TABLA DE MATERII

Paginile ediției 2011 sunt numerotate cu cifre romane, de la i la clvi.
Paginile ediției 1962 sunt numerotate cu cifre arabe, de la 260 la 344.

CUVÂNT ÎNAINTE

CUVÎNT ÎNAINTE

Lucrarea de față se adresează studenților de la facultățile de filologie și institutele pedagogice din țară, precum și tuturor persoanelor care au depășit cunoștințele de limbă engleză dobîndite în școala medie.

~~*Bazată pe principiile lingvisticii marxist-leniniste*~~*, „Morfologia limbii engleze" expune capitolele gramaticii engleze pe plan descriptiv și normativ, dar în măsura în care o serie de probleme dificile sînt interpretate și discutate, ea este menită să stimuleze și munca de cercetare științifică a studenților.*

LISTA DE AUTORI

Prezenta lucrare a fost alcătuită de următorul colectiv sub îndrumarea lectorului L. LEVIȚCHI:

Lector V. A. ALCALAY: Categoriile gramaticale ale verbului (I, pp. 381—393); Formarea și folosirea timpurilor și modurilor (I, pp. 393—505); Atributul (II, pp. 247—258)

Asistent A. BANTAȘ: Subiectul (II, pp. 175—184); Predicatul (II, pp. 185—191); Acordul subiectului cu predicatul (II, pp. 192—208); Complementul direct (II, pp. 209—223); Complementul indirect (II, pp. 223—225)

Asistent A. GHEORGHIȚOIU: Adverbul (II, pp. 5—48); Prepoziția (II, pp. 49—113); Conjuncția (II, pp. 114—122); Interjecția (II, pp. 123—128)

Lector V. HANEA: Fonetica (I, pp. 19—89); Fraza (II, pp. 151—174)

Asistent P. IANCOVICI: Genul substantivelor (I, pp. 136—156); Topica (II, pp. 276—310); Corespondența timpurilor (II, pp. 311—330); Vorbirea directă și indirectă (II, pp. 331—343)

Lector E. IAROVICI: Scurt istoric al limbii engleze (I, pp. 5—10); Adjectivul (I, pp. 194—229); Pronumele (I, pp. 230—252)

Asistent E. ILOVICI: Afixația (II, pp. 129—147); Punctuația (II, pp. 344—387)

Lector L. LEVIȚCHI: Unele probleme fundamentale ale gramaticii limbii engleze moderne (I, pp. 10—19); Clasificarea substantivelor (I, pp. 93—120); Declinarea substantivelor (v. I, pp. 157—169); Articolul (I, pp. 171—193)

Asistent M. MIROIU: Complementul prepozițional (II, pp. 228—236); Complementul circumstanțial (II, pp. 237—245)

Asistent D. MUREȘANU: Numărul substantivelor (I, pp. 121—134)

Asistent I. POENARU: Numeralul (I, pp. 253—264); Formele nepersonale ale verbului (I, pp. 516—562)

Lector I. PREDA: Verbul, clasificare (I, pp. 226—380); Diateza verbului (I, pp. 506—515);

C. SĂNDULESCU: Subordonarea (II, pp. 259—275)

Revizia lucrării: Conferențiar A. CARTIANU, Lector E. IAROVICI, Lector L. LEVIȚCHI, Lector I. PREDA. Au mai contribuit la revizia lucrării: Lector *V. Hanea*, Asist. *I. Poenaru*, Asist. *M. Miroiu*, Asist. *D. Mureșanu*, Asist. *A. Bantaș*, Asist. *M. Mociorniță*; *C. Săndulescu*.

Leon LEVIȚCHI

Câteva probleme fundamentale ale gramaticii limbii engleze contemporane.

CONTEMPORARY LITERATURE PRESS
Editura pentru Literatură Contemporană

Datorită lipsei desinențelor şi a terminațiilor specifice ale părților de vorbire, morfologia, înțeleasă ca parte a gramaticii care studiază schimbarea *formei* cuvintelor, e un capitol foarte restrâns în limba engleză contemporană şi, în general, în limba engleză modernă. Nici preluarea de către morfologie a capitolului *formării părților de vorbire* din lexicologie (compunere, derivare etc.) nu-i sporeşte prea mult volumul.

În practică, totuşi, lucrurile stau cu totul altfel: un număr impresionant de gramatici ale limbii engleze rezervă un spațiu foarte mare *morfologiei*, de cele mai multe ori în dauna sintaxei (de exemplu, un gramatician din Europa de Răsărit, la un total de 461 pagini de morfologie, acordă 106 pagini sintaxei, în anul 1958). Explicația trebuie căutată într-o permanentă (deşi nemărturisită) pătrundere a *sintaxei* în *morfologie*, lucru care, după părerea noastră, este nu numai justificat, ci absolut *necesar* atunci când este vorba de o limbă prin excelență analitică.

«Sintaxa părților de vorbire» este, fără îndoială, un capitol extrem de important pentru o astfel de limbă, dar problemele specifice ale «sintaxei părților de vorbire» (funcțiunile sintactice ale părților de vorbire, raporturile sintactice dintre ele etc.) afectează într-o măsură similară şi limbi de o altă factură, de pildă limbile sintetice. Faptul că în gramaticile altor limbi decât engleza, «sintaxa părților de vorbire» este tratată când în cadrul morfologiei, când în cadrul sintaxei, când ca un capitol de sine stătător, constituind un fel de trecere de la morfologia propriu-zisă la sintaxa propriu-zisă (sintaxa părților propoziției, sintaxa propoziției şi a frazei, topica etc.) nu are o importanță prea mare. În limba engleză, dimpotrivă, discutarea părților de vorbire din punct de vedere sintactic îşi găseşte locul potrivit în *morfologie*, pentru faptul că «sintaxa părților de vorbire» se integrează organic într-o serie de alte «infiltrări» ale sintaxei în morfologia engleză, transformând-o, de fapt, în ceea ce ar putea fi denumit *morfologie sintactică*.

Un alt gramatician din Europa de Răsărit sublinia, pe bună dreptate: «Cu cât o limbă este mai bogată morfologiceşte, cu atât mai mare este independența – e

adevărat, relativă – a cuvintelor din ea. Astfel, e mai uşor să stabilim în afara contextului sensul unui cuvânt groenlandez, bogat din punct de vedere morfologic, decât al unui cuvânt din oricare din limbile noastre; cuvintele slave şi italiene se pot de obicei înțelege mai uşor în afara contextului decât multe cuvinte germane; cele germane, mai uşor decât cele engleze şi franceze; cele engleze, decât cele chineze». Citatul ne atrage atenția asupra identificării sensului cuvintelor din diferite limbi în context şi în afara lui, cu sublinierea că în limba engleză, din cauza sărăciei formelor morfologice ale cuvintelor, contextul are un rol hotărâtor în această privință; dar el ne atrage totodată atenția şi asupra importanței contextului pentru identificarea cuvintelor ca *părți de vorbire* (altfel spus, pentru diferențierea cuvintelor de omonimele lor gramaticale «externe»), precum şi pentru identificarea, în cadrul părții de vorbire respective, a *funcțiilor lor morfologice*. La acestea trebuie adăugat faptul că, o dată cu identificarea semantico-morfologică, tot contextul este acela care – în limba engleză – indică, de cele mai multe ori şi funcția sintactică a cuvintelor din propoziție. *Contextul devine, aşadar, elementul hotărâtor al identificării semantico-morfologico-sintactice a cuvintelor din propoziție.*

Transpus în termeni strict gramaticali, contextul înseamnă în primul rând *încadrare sintactică*. Modul în care această *încadrare sintactică*, în funcție, pe de o parte, de intenția vorbitorului (autorului), iar pe de altă parte, de posibilitățile semantico-gramaticale specifice ale cuvintelor, *defineşte* cuvintele ca *părți de vorbire* şi le *fixează sensul* şi *funcțiunea morfologică* într-o propoziție dată poate fi urmărit pe baza ilustrărilor de mai jos:

Încadrarea sintactică a cuvintelor – mijloc de definire a lor ca părți de vorbire şi de diferențiere a lor de omonimele lor gramaticale «externe».

Întrucât în limba engleză contemporană numeroase cuvinte au dat naştere, prin *conversiune* (Conversion), adică prin schimbarea categoriei gramaticale, altor părți de vorbire – identice ca formă cu ele –, încadrarea sintactică este aceea care defineşte partea de vorbire pe care aceste cuvinte *polivalente* o reprezintă într-o

propoziție dată și o diferențiază astfel de omonimele ei gramaticale «externe» posibile, atunci când această definire și diferențiere nu rezultă dintr-o formă paradigmatică specifică sau când formele paradigmatice ale omonimelor gramaticale sunt și ele omonime (de ex. *lands* – pluralul substantivelor *land* și pers. a III-a singular indicativul prezent al verbului *to land*).

Wishes father thoughts. («Dorințele zămislesc gânduri») Fiecare din cele trei cuvinte ale propoziției poate fi folosit ca substantiv: *wishes* – «dorințe», *father* – «tată», *thoughts* – «gânduri»; iar două dintre ele pot fi forme verbale: *wishes* – «dorește», *father* – «zămislesc» etc. Ordinea strictă a cuvintelor în propoziție – în cazul de față, ordinea cuvintelor într-o propoziție afirmativă, și anume *subiect – predicat – complement*, este aceea care le fixează din punct de vedere morfologic, ca numite părți de vorbire: *wishes* – substantiv, *father* – verb, *thoughts* – substantiv în cazul acuzativ. Folosirea frecventă a cuvântului *father* ca substantiv – «tată» – induce adesea în eroare pe cei care, neglijând problemele conversiunii, încearcă să traducă o astfel de propoziție.

What is it good *for*? («La ce e bun? La ce servește?» *For* poate fi prepoziție, particulă adverbială și conjuncție. În exemplul nostru, *for* este folosit ca prepoziție, ca urmare a faptului că în propozițiile interogative introduse printr-un pronume interogativ, prepoziția poate ocupa o poziție finală – la sfârșitul propoziției, cu precădere în limba vorbită).

Pe baza celor de mai sus se poate formula o regulă fundamentală aplicabilă limbii engleze contemporane, și anume că o formă *polivalentă*, reprezentând mai multe omonime gramaticale «externe», *este*, în context, acea parte de vorbire a cărei funcție o îndeplinește și nu *este folosită* ca acea parte de vorbire, așa cum consideră numeroși autori englezi și americani. În felul acesta se elimină din tratarea părților de vorbire inconsecvențele atât de frecvente ale autorilor amintiți care vorbesc despre substantive *folosite ca* adjective, adverbe *folosite ca* prepoziții, verbe *folosite ca* substantive etc.

Încadrarea sintactică a cuvintelor – mijloc de fixare (definire) a funcțiunilor lor morfologice şi de diferențiere a lor de omonimele lor gramaticale «interne».

Întrucât în limba engleză contemporană numeroase cuvinte pot îndeplini, în urma unui proces de *mutație funcțională* (Functional Shift), mai multe funcțiuni morfologice în cadrul uneia şi aceleiaşi părți de vorbire *polifuncționale*, încadrarea sintactică este aceea care defineşte funcțiunea morfologică pe care partea de vorbire o are în acel context şi o diferențiază astfel de omonimele ei gramaticale «interne».

Categoriile morfologice din cadrul unei părți de vorbire sunt destul de numeroase şi, de cele mai multe ori, diferă de la o parte de vorbire la alta, ceea ce ne îngăduie să distingem cel puțin două situații: *a)* situația în care categoriile morfologice ale uneia şi aceleiaşi părți de vorbire îndeplinesc funcțiuni atât de deosebite între ele încât şi valoarea lor semantică suferă modificări sensibile care, până la un punct, amintesc de modificările semantice determinate de conversiune (*polifuncționalism* şi *polisemie*, de exemplu, în cadrul pronumelui: *me* – «pe mine, mă», cazul acuzativ al pronumelui personal *I*; «mie, îmi» – cazul dativ al aceluiaşi pronume personal; «eu» – echivalent, în limba vorbită, al nominativului *I* etc.); *b)* situația în care, în cadrul unei aceleiaşi categorii morfologice, funcțiunile morfologice afectuează valoarea semantică a cuvântului într-o măsură mult mai redusă, adesea în sensul distincției dintre «general» şi «particular», dintre «o oarecare valoare semantică» şi «absența totală a valorii semantice», dintre «anaforic» şi «anticipativ» etc. (*polifuncționalism cu polisemie redusă*, de exemplu articolul nehotărât *a(n)* cu funcțiune numerică – «un, una, o», în funcțiune anticipativă – «un, o» etc.).

a. Polifuncționalism şi polisemie.

The teacher entered the classroom. («Profesorul *sau* profesoara intră în clasă». *Teacher* face parte din substantivele de gen *comun* – Common Gender –, substantive care sunt *fie* masculine, *fie* feminine, precizarea fiind posibilă numai în cadrul contextului; în cazul de față întreaga propoziție nu este suficientă pentru

determinarea genului. Acest lucru devine posibil numai cu ajutorul altor propoziții, de pildă: *She* – «ea» – called the roll. etc.).

Soon a little flock of sparrows and other small birds assembled to feed as usual. One of them lit on the edge of the tray and was just going to hop in, when *she* spied the caterpillar. (J. Lubbock, *The Beauties of Nature*) («Nu trecu mult şi un mic stol de vrăbii şi alte păsărele se adunară să mănânce ca de obicei. Una din ele poposi pe marginea tăvii, gata să sară înauntru, când văzu omida». De obicei, substantivele care denumesc păsări sunt de genul neutru. În exemplul nostru însă pronumele *she* din cea de-a doua frază arată că *sparrows* sau *bird* sunt interpretate de autor ca fiind de genul feminin).

I *myself* did it. («Eu însumi am făcut aceasta». *Myself* poate fi pronume reflexiv – «mă, pe mine», de întărire – «însumi», personal – «eu». Aşezarea lui între subiect şi predicat arată că aici e folosit ca pronume de întărire, mai exact ca pronume de «dublă» întărire, poziția lui mai puțin accentuată fiind la sfârşitul propoziției. *Myself* ca pronume reflexiv e folosit împreună cu un verb tranzitiv, transformându-l într-un verb reflexiv. Tot sintaxa e aceea care condiționează folosirea lui *myself* ca pronume personal: când este nume predicativ după formele verbului *to be*, în unele construcții absolute, în cadrul unei serii de complemente directe, precedat de prepoziția *but* într-o propoziție negativă etc.)

Has *anybody* called? («A venit cineva?» În funcție de caracterul afirmativ, interogativ sau negativ al propoziției, pronumele nehotărât *anybody* îşi schimbă sensul şi locul: în propozițiile afirmative, înseamnă «oricine, oricare», ocupând locul I ca subiect, locul III ca complement direct etc.; în propozițiile interogative înseamnă «cineva», fiind înlocuitorul lui *somebody* dintr-o propoziție afirmativă şi ocupând locul caracteristic subiectului în propozițiile interogative; în propozițiile negative formează o unitate cu negația *not*, traducându-se prin «nimeni» şi ocupând locul complementului direct etc.).

She has read books 3–4. («A citit cărțile – capitolele – 3–4». Numeralele cardinale 3–4 – three-four –, datorită aşezării lor *după* substantivul books sunt, de fapt, folosite ca numerale ordinale. Aşezarea lor *înaintea* substantivului le-ar readuce

la funcțiunea lor specifică, şi propoziția ar căpăta un înțeles diferit: She has read 3–4 books – «A citit 3–4 cărți»).

Has John come *yet*? («A şi venit Ion?» Adverbul *yet* are sensul de «încă» în propozițiile negative şi, mai rar, în cele afirmative; în cele interogative, el înseamnă «deja»).

It *should* be on the shelf. («Probabil că e pe raft. Trebuie să fie pe raft». O astfel de interpretare a lui *should* este posibilă numai în cadrul unui context lărgit, care să depăşească limitele propoziției de mai sus, de pildă: «Haven't you see the manuscript?» – «It should be on the shelf.» – «N-ai văzut manuscrisul?» – «Probabil că e pe raft.» Fără un astfel de context lărgit, «it should be on the shelf» poate fi interpretat şi altfel: «Ar trebui să fie pe raft», implicând, eventual, reproşul din partea vorbitorului.)

He *could* write better. («Putea scrie mai bine», dar şi: «Ar putea scrie mai bine» – întrucât *could* este fie Past Tense, fie condiționalul prezent al verbului *can*. Numai un context lărgit, cuprinzând specificări temporale de un ordin sau altul, poate fixa modul şi timpul reprezentate de *could*.)

b. Polifuncționalism cu polisemie redusă.

My *family* are downstairs. («Familia mea e la parter». Substantivul *family* poate fi substantiv individual sau substantiv colectiv. Ca substantiv individual, el are determinări specifice, poate fi folosit la singular şi la plural – *family, families* – şi se acordă cu verbul în număr. Ca substantiv colectiv, are mult mai puține determinări decât substantivele individuale, nu are plural, dar se acordă cu verbul la plural. Cu alte cuvinte, predicatul este acela care îi fixează încadrarea într-o anumită categorie de substantive, aceea a substantivelor *colective*. Pe de altă parte, spunem că *family* are o polisemie redusă întrucât între sensul de «familie» din *family* substantiv individual şi acela de «familie, membrii familiei» din *family* substantiv colectiv există doar o diferență de interpretare a respectivei noțiuni: «un tot, un întreg, o colectivitate» şi «elementele unui tot, ale unui întreg, ale unei colectivități»).

A Man is A Man For A' That (titlul unei poezii de Robert Burns) («Şi totuşi, omul e om, să ştii». Funcţiunea generică a articolului nehotărât *a'* şi deci folosirea substantivului *man* într-un sens general – «omul», «oamenii» – este stabilită de raporturile sintactice create între substantivul determinat *a man* şi predicatul nominal, format din verbul de legătură *is* – prezent *gnomic* – şi numele predicativ *a man*, substantiv determinat de articolul nehotărât *a* în funcţiune generică şi folosit în acelaşi sens general ca *a man*, subiectul propoziţiei. Ca şi în cazul celorlalte articole din limba engleză, funcţiunile articolului nehotărât sunt multiple: funcţiunea numerică, funcţiunea anticipativă, funcţiunea generică. Polisemia substantivului *a man* rezultată din diversitatea funcţiunilor articolului nehotărât este redusă, deoarece nu poate fi vorba de o modificare semantică a noţiunii de *man* – «om», ci doar de interpretarea ei ca noţiune «generală» sau «particulară»; de asemenea, ca noţiune determinată în sensul de număr «subliniat» sau «nesubliniat», de exemplu: «A man, two horses and a cart» – egal cu «One man, two horses and one cart» – «Un om, doi cai şi o căruţă»: număr subliniat, articolul *a* devenind, de fapt, un numeral, după cum reiese din folosirea, în continuare, a numeralului *two* – «doi». În «I saw a man» – «Am văzut un om», ideea de număr nu e subliniată, deşi ea nu lipseşte cu desăvârşire; funcţiunea articolului este anticipativă, opusă celei anaforice: substantivul *a man*, particularizat, este prezentat de către vorbitor ca un element nou al comunicării lingvistice etc.).

You can't eat *your* cake and have it. („Şi cu varza unsă şi cu slănina-n pod nu se poate". *You* este de obicei folosit ca pronume personal cu funcţiune anaforică, referindu-se la persoana căreia i se adresează vorbitorul; acelaşi lucru se poate spune şi despre adjectivul posesiv *your*. În exemplul nostru, însă, atât *you* cât şi *your* îndeplinesc o funcţiune generică, putând fi înlocuite prin *one* – „cineva, oricine" etc. şi "one's" – „al acelui cineva". Această funcţiune se poate deduce din caracterul de proverb al exemplului, dar şi dintr-o încadrare sintactică lărgită, de pildă cu ajutorul unei propoziţii anterioare în care s-au folosit alte pronume sau adjective posesive decât cele de persoana a II-a: "*I* don't think *he* is right. You can't eat your cake and

have it." – „Nu cred că are dreptate. Şi cu varza unsă şi cu slănina-n pod nu se poate". Polisemia se reduce la raportul „general" – „particular").

c. Polifuncționalism.

Reading books is useful. („Cititul cărților e o preocupare folositoare". Prezența complementului direct *books* după *reading* face ca acesta să îndeplinească funcția de Gerund şi nu de substantiv verbal, ca în propoziția: *Reading* is useful – „Cititul e o preocupare folositoare").

Exemplele de mai sus reprezintă doar câteva dintr-un număr impresionant de ilustrări posibile, care scot în evidență rolul sintaxei în analiza morfologică.

Ținând seama de acest fapt, se pune întrebarea dacă, o dată cu constatarea lui, nu este indicată şi aplicarea unor criterii *de ordin sintactic* la ceea ce am denumit „morfologie sintactică", în primul rând *a criteriului ierarhizării*. Sintaxa deosebeşte părți *principale* şi *secundare ale propoziției*. Nu este oare cazul ca şi „morfologia sintactică" să deosebească *părți de vorbire principale şi secundare*?

Considerăm că răspunsul poate fi afirmativ, nu numai pentru temeiurile arătate mai sus, ci şi pentru că o astfel de interpretare ar contribui la fixarea părților de vorbire din limba engleză, al căror număr variază atât de mult de la un autor la altul în bună măsură datorită diversității criteriilor de ierarhizare. Astfel – pentru a da numai câteva exemple – dacă un gramatician din Europa de Răsărit stabileşte 13 părți de vorbire: substantivul, adjectivul, pronumele, numeralul, verbul, adverbul, prepoziția, conjuncția, articolul, particulele, cuvintele modale (parentetice), cuvintele afirmării şi negării, interjecția, un alt gramtician in Europa de Răsărit stabileşte 9 părți de vorbire: substantivul, adjectivul, numeralul, pronumele, verbul, adverbul, prepoziția, conjuncția şi interjecția; al treilea gramatician din Europa de Răsărit stabileşte numai 8: substantivul, adjectivul, pronumele, numeralul, verbul, adverbul, conjuncția şi prepoziția; iar un al patrulea gramatician din Europa de Răsărit

stabileşte 12: substantivul, adjectivul, numeralul, pronumele, categoria stării, verbul, adverbul, cuvintele modale, particulele, prepoziţia, conjuncţia şi interjecţia.

Harold E. Palmer (în *A Grammar of Spoken English*), 8: substantivul, pronumele şi determinanţii, calificativele, verbul, adverbul, prepoziţia, conectivele şi interjecţia; Bain (în *A Higher English Grammar*), 7: substantivul, pronumele, adjectivul, verbul, adverbul, prepoziţia şi conjuncţia: Ashton (în *Senior English Grammar*), Nesfield (în *English Grammar Past and Present*) şi Kittredge şi Farlez (în *Advanced English Grammar*) completează lista lui Bain cu interjecţia; Sweet (în *A New English Grammar*) distinge 5 părţi de vorbire: substantivul, adjectivul, numeralul, verbul şi particula.

Considerăm că întocmai după cum în sintaxă în jurul subiectului şi predicatului gravitează celelalte părţi ale propoziţiei, aşa şi în cadrul „morfologiei sintactice", în jurul substantivului şi verbului gravitează celelalte părţi de vorbire. În consecinţă, substantivul şi verbul pot fi considerate *părţi principale de vorbire*. Celelalte părţi de vorbire, în măsura în care se grupează în jurul primelor, devin *părţi de vorbire secundare*. Ele *intră în anumite raporturi* cu părţile de vorbire principale (şi cu câteva alte părţi de vorbire secundare), şi anume:

1. În raporturi de determinare.

Raporturile de determinare se concretizează cu ajutorul *determinanţilor* (Determinatives) – părţi de vorbire care nu fac decât să *precizeze* cuvântul pe care îl însoţesc, fără a-i modifica valoarea semantică. Precizarea se poate face în mai multe sensuri, ceea ce îngăduie împărţirea determinanţilor pe categorii:

a. Determinanţi substantivali.

— *demonstrativi* (articolul hotărât, adjectivul demonstrativ, anumite adverbe de loc şi timp devenite adjective), de exemplu: Give me *the* book – „Dă-mi cartea" (cartea aceea).

I have told him *this* story – „I-am spus povestea aceasta"

The man *there* – „Omul de colo" (that man – „omul acela")

— *posesivi* (adjectivul posesiv, genitivul posesiv), de exemplu:

Is *your* brother married? – „E căsătorit fratele tău?"

Shakespeare's works. „Operele lui Shalespeare" (cf. *his* works – „operele lui").

— *numerici* (numeralul, articolul nehotărât în funcție numerică, articolul hotărât, unele adjective nehotărâte), de exemplu:

Three books – „Trei cărți"

A pencil and *two* pens – „Un creion şi două tocuri"

They sold the apples by *the* pound – „Vindeau merele cu livra"

Several people – „Mai mulți oameni"

— *generici* (articolul hotărât, articolul nehotărât, articolul zero, any), de exemplu:

A (The) tiger is a wild animal – „Tigrul este un animal sălbatic"

Tigers are wild animals – „Tigrii sunt animale sălbatice"

Any man can do it – „Orice om poate face aceasta" etc.

b. Determinanți verbali.

— *de loc* (adverbele de loc), de exemplu:

He lives *over there* – „Locuieşte acolo"

— *de timp* (adverbele de timp), de exemplu:

We'll return *to-night* – „Ne vom înapoia diseară"

— *de grad, intensitate etc.* (adverbele de grad, intensitate etc.), de exemplu:

I like this novel *very much* – „Îmi place foarte mult romanul acest" etc.

2. În raportul de modificare.

Raporturile de modificare se concretizează cu ajutorul *modificatorilor* (Modifiers) – părți de vorbire, care, într-o măsură mai mare sau mai mică, modifică valoarea semantică a cuvântului pe care-l însoțesc.

Modificatorii specifici ai substantivului sunt adjectivele calitative şi relative, de exemplu:

A *beautiful* song – „Un cântec frumos"

A *wooden* house – „O casă de lemn"

A *silk* dress – „O rochie de mătase"

A *stone* wall – „Un zid de piatră".

Modificatorul specific al verbului este adverbul de mod, de exemplu:

She sings *beautifully* – „Ea cântă frumos"

They returned *quickly* – „S-au întors repede".

3. În raporturi de înlocuire.

Raporturile de înlocuire se concretizează cu ajutorul *înlocuitorilor* (Substitutes) – părţi de vorbire care înlocuiesc alte părţi de vorbire.

Înlocuitorul specific al substantivului este pronumele, de exemplu:

He is a famous singer – „E un cântăreţ renumit" (*He* înlocuieşte un anumit substantiv propriu).

Înlocuitorii specifici ai verbului principal sau noţional sunt verbele auxiliare şi modale, de exemplu:

"Does he speak English?" – "Yes, he *does*." – „Vorbeşte englezeşte? – Da." (*Does* ţine locul lui *speak(s)*).

"Can you ski?" – "No, I *can't*." – „Ştii să schiezi? – Nu, nu ştiu."

4. În raporturi de conexare.

Aceste raporturi se concretizează cu ajutorul aşa numitelor *conective* (Connectives), prepoziţii şi conjuncţii, de exemplu:

The boys are *in* the garden – „Băieţii sunt în grădină"

John *and* Peter – „Ion şi Petre"

5. În raporturi de independență sintactică.

Aceste raporturi sunt concretizate prin părți de vorbire adeseori neanalizabile din punct de vedere sintactic (interjecția) sau constituind înlocuitori ai unor propoziții sau părți ale propoziției (adverbele negării şi afirmării etc.), de exemplu:

”I am very angry with you.“ – ”Oh!“ „Sunt foarte supărat pe tine. – O!”

”Did you speak to them?“ ”Yes.“ – „Ai vorbit cu ei? – Da.” (subînțeles: „Am vorbit cu ei.”).

Notă. Raporturile de determinare, modificare şi înlocuire pot fi exprimate nu numai de *părți de vorbire*, ci şi de *părți ale propoziției* sau *propoziții întregi*. Limitarea lor la părți de vorbire a fost determinată de problema analizată.

În legătură cu cele discutate până acum s-ar părea că ar fi necesară o revizuire a problemelor părților de vorbire din engleza contemporană. Suntem convinşi de necesitatea unei astfel de revizuiri; dar considerăm că sistemul clasic al celor zece părți de vorbire (substantivul, articolul, adjectivul, pronumele, numeralul, verbul, adverbul, prepoziția, conjuncția şi interjecția) este întru totul aplicabil şi limbii engleze, cu corectivul că definițiile date unor părți de vorbire trebuie să fie în parte modificate, în parte completate. Astfel, de pildă, definiția adjectivului ca „parte de vorbire care arată însuşirea unui obiect” ni se pare cu totul incompletă; în sensul analizei raporturilor dintre părțile de vorbre, credem că este mai indicat să denumim adjectivul „o parte de vorbire care modifică sau determină un substantiv sau înlocuitor al acestuia”. (În consecință, adjectivul se va împărți în *a.* calitativ *b.* relativ *c.* determinativ).

Totodată, într-o gramatică cu caracter normativ-descriptiv, elementul diacronic (istoric), foarte important pentru *explicarea* anumitor fenomene, nu trebuie să intervină ca *factor* hotărâtor în stabilirea funcțiunilor morfologico-sintactice ale cuvintelor, sintagmelor, locuțiunilor etc. sau în stabilirea funcțiunilor sintactice ale propozițiilor şi părților de propoziție. Orice exagerare în acest sens implică o complicare în plus a problemelor morfologiei şi sintaxei limbii engleze, destul de complexe şi în plan *sincronic*.

Gramatica de faţă îşi propune să accentueze elementul *funcţional*, inspirându-se din faptele de limbă reale ale limbii engleze contemporane, şi, până la un punct, ale limbi engleze moderne, şi bazându-se pe relaţiile *noi* dintre cuvinte, relaţii pe care le-a determinat pierderea desinenţelor. Considerăm că într-o propoziţie ca: "This is a stone wall", *stone* este un adjectiv de tip relativ şi nu un substantiv, pentru că funcţia lui este adjectivală. Dacă nu ar fi aşa, s-ar cuveni să fim consecvenţi şi să spunem că *but* din expresia "*But* me no buts" este o conjuncţie care a devenit adverb, care a devenit prepoziţie, care a devenit verb etc. – interpretare evitată până şi în gramaticile engleze cele mai tradiţionale.

Eforturile autorilor gramaticii de faţă au urmărit cu perseverenţă discutarea diferitelor probleme pe plan sincronic-funcţional, ţinând seama de elementul diacronic şi de interdependenţa dialectică dintre diferitele ramuri ale lingvisticei generale, accentuându-se îndeosebi legătura dintre morfologie, sintaxă, lexicologie şi stilistică.

Edith IAROVICI

Scurt istoric al limbii engleze.

CONTEMPORARY LITERATURE PRESS
Editura pentru Literatură Contemporană

Limba engleză contemporană nu poate fi studiată decât în strânsă legătură cu evoluția limbii engleze de-a lungul veacurilor, în strânsă legătură cu desfăşurarea evenimentelor economice, politice, sociale şi culturale ce au influențat-o. Astfel, de pildă, datorită invaziilor germanice, limba vorbită astăzi în Anglia este o limbă germanică; cucerirea normandă a îmbogățit cu numeroase cuvinte franceze vocabularul limbii engleze şi a accelerat în mod indirect procesul de transformare a acesteia dintr-o limbă sintetică într-o limbă analitică. Renaşterea a avut drept rezultat un nou val de împrumuturi din latină şi greacă; revoluția industrială, dezvoltarea mişcării muncitoreşti, au îmbogățit mult vocabularul limbii engleze. Iată numai câteva exemple care ne arată influența foarte însemnată a istoriei poporului englez asupra limbii pe care acesta o vorbeşte.

Limba engleză aparține grupului de vest al limbilor germanice, care fac parte din familia de limbi indo-europene. Istoria limbii engleze începe în jurul anului 450, o dată cu venirea în Britania a unor triburi din nordul Germaniei. Primii au fost juții, care s-au stabilit în Kent şi în insula Wight. Saxonii i-au urmat curând, aşezându-se în actualele comitate Sussex şi Wessex. Anglii s-au stabilit în centrul Angliei şi pe coasta de nord-est. Astfel s-au răspândit în Britania dialecte germanice apusene, care au luat locul limbilor celtice vorbite până atunci pe teritoriul țării. Aceste limbi au supraviețuit numai în Irlanda, în nordul Scoției, în Țara Galilor şi – până la sfârşitul secolului al XVIII-lea – în Cornwall.

În evoluția neîntreruptă a limbii engleze, se pot distinge trei perioade principale:

1) engleza veche (Old English), între anii 450 şi 1100;

2) engleza medie (Middle English), între anii 1100 şi 1500;

3) engleza modernă (Modern English), de la 1500 până în zilele noastre.

Aceste delimitări sunt, fireşte, convenţionale, trecerea de la prima perioadă la a doua şi de la a doua la a treia efectuându-se treptat şi pe nesimţite. Ambele treceri reprezintă însă salturi calitative, pregătite de numeroase acumulări cantitative.

Caracteristicile esenţiale ale celor trei perioade sunt următoarele: engleza veche avea un sistem flexionar extrem de bogat; în engleza medie a avut loc o nivelare treptată a flexiunii; majoritatea terminaţiilor au dispărut în prima parte a englezei moderne.

Înainte de a examina această evoluţie mai îndeaproape, se cuvine să spunem câteva cuvinte despre *vocabularul* limbii engleze. Acesta a crescut de aproximativ zece ori în decursul englezei medii şi moderne. Totodată el s-a modificat simţitor din punctul de vedere al componenţei sale: în timp ce era aproape în întregime germanic în engleza veche, astăzi el cuprinde aproximativ 55% elemente romanice, 10% împrumuturi din alte limbi şi numai 35% elemente germanice. Totuşi fondul principal lexical al limbii engleze a rămas germanic, în ansamblu. Această constatare nu se bazează pe un studiu amănunţit al fondului principal lexical al limbii engleze, întrucât nu avem încă la îndemână un asemenea studiu, ci pe faptul că orice conversaţie uzuală dusă în limba engleză cuprinde un număr covârşitor de cuvinte de origine germanică, precum şi pe cercetările statistice făcute cu privire la proporţia de cuvinte anglo-saxone folosite de unii dintre cei mai mari scriitori englezi. S-au găsit, de pildă, 90% la Shakespeare, 81% la Milton, 75% la Swift, 75% la Galsworthy, 73% la Shaw etc.[1]

Numeroasele împrumuturi care au sporit masa vocabularului nu reprezintă numai o creştere numerică, ci şi una calitativă, în sensul exprimării din ce în ce mai adecvate a unor noţiuni noi şi variate, şi în sensul unei remarcabile îmbogăţiri a sinonimiei şi a posibilităţilor de exprimare mai abstractă şi mai nuanţată.

Această creştere cantitativă şi calitativă se explică prin necesităţile din ce în ce mai mari ale comunicării în cadrul unei societăţi tot mai evoluate. De ce vocabularul limbii engleze s-a îmbogăţit într-o atât de mare măsură cu elemente romanice? În

[1] F. T. Wood, *An outline History of the English Language*, London, 1941, p. 49—50.

primul rând, ca o urmare a cuceririi normande şi, în al doilea rând, ca o urmare a Renaşterii.

După cucerirea normandă, care a avut loc în 1066, limba franceză a devenit limba oficială, folosită la curte, în aparatul administrativ şi judiciar, în învăţământ şi biserică, precum şi în literatură. După 1204 însă, când Anglia pierde Normandia şi nobilii se văd lipsiţi de moşiile din ţara lor de baştină, cele din Anglia trec pe primul plan al preocupărilor lor. În consecinţă ei îşi însuşesc din ce în ce mai temeinic limba engleză, care începe să recâştige terenul; în 1258 este dată prima proclamaţie regală în franceză şi engleză; către sfârşitul secolului al XIII-lea, mănăstirile şi universităţile se văd nevoite să interzică folosirea limbii engleze, care o înlocuise treptat, pe nesimţite, pe cea franceză. Războiul de 100 de ani, răscoala ţărănească din 1381, descompunerea relaţiilor feudale, dezvoltarea relaţiilor capitaliste – toate acestea au contribuit la reafirmarea limbii engleze. Într-adevăr, la începutul secolului al XIV-lea toată lumea vorbea engleza, iar franceza dispăruse din literatură, menţinându-se câtva timp încă în parlament, în şcoli, la curte şi la curţile judecătoreşti.

Pe măsură ce limba engleză câştiga victoria, ea adopta numeroase cuvinte din limba franceză (circa 10 000), necesare pentru a exprima o serie de noţiuni noi, proprii dezvoltării vieţii economice, politice, sociale, culturale; este drept că unele numeau noţiuni deja redate în limbă, ceea ce a dus însă la îmbogăţirea sinonimiei şi a posibilităţilor de nuanţare.

O altă perioadă de creştere masivă a vocabularului a fost Renaşterea, care, fiind o etapă de mare dezvoltare şi înflorire a vieţii economice şi culturale, a creat necesitatea găsirii unui număr uriaş de termeni noi pentru denumirea multiplelor noţiuni noi.

Între timp se desfăşura, ca şi în alte ţări, o luptă înverşunată între limba naţională şi limba latină în literatura ştiinţifică şi chiar – într-o anumită măsură – în beletristică. Victoria limbii naţionale (care în Anglia luase fiinţă în secolul al XV-lea pe baza dialectului vorbit în jurul Londrei – centrul economic, politic şi cultural al ţării) i-a făcut pe scriitorii, traducătorii şi oamenii de ştiinţă ai vremii să caute să suplinească lipsa unui mare număr de termeni de care aveau nevoie pentru a scrie în

limba engleză. În acest scop, ei apelau, fireşte, mai ales la limbile clasice, îndeosebi la limba latină, pe care o mânuiau cu multă uşurinţă. Acest fapt a adus un nou val de elemente romanice în vocabularul englez.

Revenind la domeniul *gramaticii*, constatăm, cupă cum am mai spus, că engleza veche avea un sistem flexionar extrem de bogat: substantivul, adjectivul, pronumele, articolul aveau desinenţe pentru caz, număr şi gen; formele verbelor variau după persoană, număr, mod, timp etc. Prin urmare engleza veche era o limbă *sintetică*. Către sfârşitul perioadei începu procesul de «nivelare» a terminaţiilor (levelling of endings), care se accentuă mult în engleza medie şi fu urmat, la începutul englezei moderne, de procesul de «pierdere» a terminaţiilor (loss of endings). Flexiunea scăzuse mult, dar în schimb crescuse importanţa instrumentelor gramaticale, a construcţiilor analitice şi a ordinii cuvintelor în propoziţie. Iată pentru ce, spre deosebire de engleza veche, engleza modernă este o limbă *analitică*.

Unii filologi au căutat explicaţia pentru această transformare în consecinţele cuceririi normande, socotind, de pildă, că genitivul prepoziţional şi dativul prepoziţional ar imita construcţia asemănătoare din limba franceză, însă aceste forme apăruseră în engleza veche. După cum spune A. Meillet, «tendinţa de a înlocui flexiunea prin ordinea cuvintelor şi prin cuvinte accesorii este un lucru universal în indo-europeană. Nicăieri ea nu se manifestă mai puternic decât în limbile germanice... Nicăieri ea nu s-a realizat mai complet decât în engleză. Engleza reprezintă termenul extrem al unei dezvoltări... »[2]

Prin urmare nu este vorba de un efect al cuceririi normande, care a putut cel mult să accelereze procesul de reducere a terminaţiilor, limba engleză fiind lipsită vreme îndelungată de influenţa normativă a statului, a şcolii, a literaturii. Una din cauze pare să fie o foarte importantă lege internă de dezvoltare a limbilor germanice, şi anume apariţia şi fixarea accentului de intensitate pe silaba iniţială, fapt caracterizat de A. Meillet ca o «adevărată revoluţie»[3]. După cum arată un

[2] A. Meillet, *Caractères généraux des langues germaniques*, Paris, 1930, p. 191.

[3] *Ibid.*, p. 72.

gramatician din Europa de Răsărit, referindu-se la reducerea terminațiilor în decursul evoluției limbii engleze, «acest proces a fost legat de apariția în limbile germanice a accentului de intensitate şi fixarea lui pe vocalele radicale; elementele finale care au rămas în poziție neaccentuată s-au redus şi, treptat, au căzut complet. Această împrejurare s-a reflectat atât în formarea cuvintelor în limba engleză cât şi în morfologia ei... »

Iată câteva exemple care ilustrează evoluția flexiunii în limba engleză:

Engl. veche	leorn*ian*	mon*a*	sun*ne*	sun*u*	stan*as*
Engl. medie	lern*en*	mon*e*	sun*ne*	sun*e*	ston*es*
Engl. mod.	learn	moon	sun	sun	stones

După cum vedem, vocalele *ia, a, u* s-au transformat toate în *e*, iar pe urmă terminațiile s-au redus, numeroase cuvinte devenind monosilabice în pronunțare, chiar dacă în scris par uneori neschimbate, aşa cum se întâmplă în cazul pluralului *stones*. Sunt multe cazuri în care sunetul vocalic din silaba finală neaccentuată s-a modificat, însă reprezentarea lui grafică a rămas aceeaşi. Astfel, *-ar, -er, -ir, -or, -ur* se pronunță la fel în cuvinte ca *vulgar, baker, elixir, cantor, murmur*.

Datorită reducerii masive a terminațiilor, substantivul nu a păstrat decât două desinențe cazuale, adjectivul şi articolul au devenit invariabile, pronumele a pierdut numeroase terminații, verbul de asemenea. În schimb s-au dezvoltat larg construcțiile analitice ca, de pildă, cele cu *of* pentru genitiv şi *to* pentru dativ, iar ordinea cuvintelor a devenit fixă, dobândind o deosebită importanță gramaticală. Astfel se impune ordinea *subiect-predicat-obiect* şi Jespersen ne dă în această privință cifre foarte grăitoare, arătând că ordinea *subiect-predicat*-obiect apare în proporție de numai 16% în «Beowulf» şi 40% în proza regelui Alfred, însă în proporție de 82 - 97% la o serie de scriitori reprezentativi ai secolului al XIX-lea[4].

Funcțiunile sintactice ale cuvintelor sunt deseori determinate de locul lor în propoziție. În propoziția *We drink water*, cuvântul *water* este substantiv şi

[4] O. Jespersen, *Essentials of English Grammar*, London, 1953, p. 99.

complement direct de vreme ce este aşezat după verbul tranzitiv *to drink*, dar în propoziția *We water the flowers in the evening*, cuvântul *water* este verb şi predicat din moment ce este aşezat după subiectul *we*.

Datorită faptului că nu există terminații caracteristice anumitor părți de vorbire în urma sărăcirii flexiunii, este deseori greu să recunoaştem părțile de vorbire după forma lor. Astfel, de pildă, *speak* este verb, *bleak* este adjectiv, iar *leak* substantiv. În timp ce în limba română avem patru conjugări, potrivit terminației infinitivului, verbele din engleza modernă se împart în două mari categorii, regulate şi neregulate, după felul în care se formează trecutul indicativului (Past Tense) şi participiul trecut, însă terminațiile infinitivului sunt extrem de variate şi cu totul nesemnificative în ceea ce priveşte clasificarea lor, de exemplu: *to ask, to do, to mend, to place, to go, to put, to glide, to read, to sleep* etc.

Lipsa flexiunii este cauza principală a unui fenomen foarte frecvent în limba engleză contemporană, şi anume trecerea unui cuvânt dintr-o parte de vorbire în alta (conversion). Astfel, de pildă, din verbul *to run* a derivat substantivul *run*, din substantivul *paper* a derivat verbul *to paper*, din substantivul *chance* a derivat adjectivul *chance*, din adjectivul *native* a derivat substantivul *native* etc. Acest fenomen a făcut şi mai necesară o ordine a cuvintelor din ce în ce mai rigidă.

După modificările esențiale survenite în domeniul gramaticii în decursul perioadei englezei medii – pierderea majorității desinențelor şi creşterea mare a importanței instrumentelor gramaticale, a formelor analitice şi a ordinii cuvintelor – evoluția gramaticii în perioada englezei moderne pare extrem de calmă şi lină. Renaşterea nu a adus, din acest punct de vedere, niciun fel de schimbări însemnate. Ea este marcată doar de menținerea unor forme ce au dispărut ulterior – cum ar fi unele plurale în *-n* (de ex. eyen, shoon), construcția „*his-genitive*" (de ex. la Shakespeare: "the count his galleys", "Mars his heart"), comparative şi superlative ca *lenger, strenger, more strong, eloquenter, inventivest, delectablest*, comparative şi superlative duble ca *worser, the most unkindest*, forme pronominale ca *thou, thee*, folosirea la întâmplare a formelor *shall* şi *will*, perfectul compus format cu auxiliarul *to be*, persoana a treia singular a indicativului prezent terminată deseori în *-eth* sau -

th, iar persoana a treia plural uneori în *-s* sau *-es*, folosirea a două şi chiar trei negații (de ex. la Shakespeare: "Nor never none shall mistress be of it, save I alone") etc.

Pe lângă menținerea unor forme arhaice, Renaşterea este marcată de apariția unor forme noi, care nu reprezintă însă schimbări esențiale, de pildă: folosirea impersonală a pronumelui *they*, formarea adjectivului posesiv neutru *its*, folosirea pronumelui interogativ *who* ca pronume relativ, trecerea unor verbe tari în categoria verbelor slabe etc.

Singura modificare importantă adusă de secolele XVII şi XVIII în domeniul gramaticii este folosirea din ce în ce mai amplă a aspectului continuu (pentru indicarea unei acțiuni în curs de desfăşurare într-un anumit moment sau în raport cu o altă acțiune), precum şi a auxiliarului *to do* pentru interogativ şi negativ.

În ceea ce priveşte secolele XIX şi XX, ele înregistrează doar unele tendințe neînsemnate, cum ar fi folosirea tot mai clară a conjunctivului (de ex. "I shall wait till he *comes*" în loc de "I shall wait till he *come*"; "He ordered that we *should be* present" în loc de "He ordered that we *be* present"; "Whoever you *may be*, you have no right to do this" în loc de "Whoever you *be*, you have no right to do this"), folosirea formei *you were* la persoana a doua singular în locul formei *you was* şi a formei *if I was* la persoana întâi singular în locul formei *if I were* etc. O tendință mai importantă este dezvoltarea mare a construcțiilor formate dintr-un verb şi un morfem adverbial, de tipul *to give in, to give up, to make off, to make out, to take in, to show off* etc. Numărul lor a crescut din ce în ce mai mult şi continuă să crească. Astfel, de pildă, verbele *to back, to blow, to break, to bring, to call, to come, to fall, to get, to give, to go, to hold, to laz, to let, to make, to put, to run, to set, to take, to turn, to work* au dat, potrivit monografiei lui A. G. Kennedy "The Modern English Verb-Adverb Combination"[5], 155 de construcții având peste 660 de sensuri şi folosiri diferite.

[5] Citat de A. C. Baugh, *A History of the English Language*, London, 1954, p. 412.

După ce am cercetat pe scurt dezvoltarea vocabularului şi, ceva mai amănunțit, evoluția gramaticii, nu putem încheia acest foarte sumar istoric al limbii engleze fără a aminti de o problemă deosebit de dificilă pe care o ridică studiul acestei limbi, şi anume discrepanța extrem de mare dintre pronunțare şi ortografie. În general, ortografia de astăzi oglindeşte pronunțarea de la sfârşitul perioadei englezei medii. De aceea este foarte greu, nu numai pentru străini, dar şi pentru mulți englezi, să-şi amintească diferitele moduri în care unul şi acelaşi sunet poate fi reprezentat, de exemplu [i:] în cuvintele *he, machine, see, steal, believe, receive*, sau [ʃ] în cuvintele *shall, Asia, tissue, pension, moustache, fuchsia, mission, official, ocean, conscience, schedule, vitiate, pshaw*; pe de altă parte, una şi aceeaşi literă poate reprezenta sunete diferite, de exemplu litera *a* în cuvintele *cat, tall, path, many, made, care, wash, steward*.

În engleza veche ortografia era fonetică, redând în general sunetele în mod fidel. Situația începe să se schimbe în engleza medie, când scribii anglo-normanzi folosesc unele metode franceze de redare a sunetelor (de ex. *ou* în locul lui *u*; *c* în locul lui *s* etc.). Ei înlătură semnele speciale prin care se indicaseră vocalele lungi în engleza veche, înlocuindu-le mai întâi prin vocale duble, apoi prin adăugarea unui *e* la sfârşitul cuvântului (de ex. gos – goos – goose). Pe de altă parte, o vocală scurtă este deseori indicată de el prin dublarea consoanei următoare, fapt care explică şi astăzi dublarea consoanei finale a unor adjective şi verbe monosilabice cu vocală scurtă (de ex. hot – hotter – hottest; rub – rubbed – rubbing).

La începutul perioadei englezei moderne, ortografia nu mai este fonetică, atât din cauza modificărilor introduse de scribi cât şi din pricina faptului că ea nu oglindeşte schimbările de pronunțare survenite în decursul timpurilor. Situația se complică şi mai mult atunci când, în timpul Renaşterii, etimologiştii transformă ortografia anumitor cuvinte astfel încât redarea lor grafică să corespundă originii lor reale (atribuindu-le însă uneori o etimologie fantezistă), ajungând să scrie, de pildă, *doubt, indict, choir, victuals* în loc de *dout, indite, quire, vitailles*. Uneori o literă adăugată începe în cele din urmă să fie rostită, denaturându-se astfel pronunțarea unor cuvinte (de ex. *l* în *fault*, *d* în *advance*, *c* în *perfect*). În prima jumătate a secolului al XVI-lea, ortografia cunoaşte încă multe fluctuații, nu numai de la un scriitor la

altul, dar chiar la unul şi acelaşi scriitor. Astfel, Greene scria *fellow, felow, felowe, fallow* sau *fallowe*. Către mijlocul secolului, datorită răspândirii lucrărilor tipărite şi străduinţelor unor filologi, se realizează într-o anumită măsură unificarea şi fixarea ortografiei. Către jumătatea secolului al XVII-lea, ortografia engleză este aproape identică cu cea de astăzi. Între timp, pronunţarea a mai suferit însă schimbări foarte însemnate, ceea ce a mărit şi mai mult discrepanţa dintre sunetele limbii engleze şi reprezentarea lor grafică. Deşi problema necesităţii unei reforme a ortografiei s-a pus în repetate rânduri în Anglia, îndeosebi în secolul al XIX-lea şi la începutul secolului nostru, ea a stârnit proteste vehemente din partea cercurilor conservatoare şi rezolvarea ei cade în sarcina viitorului. Este interesant de reţinut faptul că, deşi mulţi dintre actualii ei partizani sunt însufleţiţi de cele mai bune intenţii, există alţii care nu sunt mânaţi decât de dorinţa de a facilita adoptarea limbii engleze ca limbă unică internaţională.

Victor HANEA

FONETICA pp. 19-93.

CONTEMPORARY LITERATURE PRESS
Editura pentru Literatură Contemporană

Partea intîia

FONETICA

2 — c. 876

INTRODUCERE

Conform învăţăturii marxiste despre limbă, singura limbă a societăţii omeneşti care poate servi drept mijloc de comunicare între oameni a fost şi este *limba sonoră* sau *limba cuvintelor*, deoarece gînduri nude, fără învelişul sonor adecvat nu pot exista. Pentru ca limba să-şi poată îndeplini rolul său de mijloc de comunicare şi înţelegere între oameni, apare evident că, în afara cunoaşterii regulilor fundamentale ale gramaticii şi a unui număr suficient de cuvinte, este absolut necesar să ne însuşim *pronunţarea corectă*, atît a limbii materne cît şi a oricărei limbi pe care voim s-o studiem. Numai în acest fel vorbirea noastră va putea fi înţeleasă de toţi cei ce cunosc limba respectivă.

Din cele arătate mai sus, reiese clar rolul extrem de important pe care *fonetica*, o ramură a lingvisticii generale, care studiază formele sonore ale limbii, trebuie să-l joace în însuşirea unei limbi străine.

Fonetica unei anumite limbi poate fi *descriptivă*, cînd se ocupă de structura sonoră a limbii respective într-o anumită etapă istorică a dezvoltării sale, şi *istorică*, atunci cînd studiază structura sonoră a unei anumite limbi în dezvoltarea sa istorică, constituind, în acest caz, o secţiune a istoriei limbii respective. În acest capitol fonetica limbii engleze este prezentată descriptiv, fiind cea a limbii engleze contemporane.

a. Principalele obiective practice în studiul pronunţării limbii engleze

Pentru ca limba străină studiată să-şi poată îndeplini rolul său de mijloc de comunicare, studiul nostru trebuie să aibă în vedere următoarele obiective practice principale:

1) Recunoaşterea rapidă şi sigură a diferitelor sunete ce apar în limba engleză atunci cînd sînt auzite. Calităţile acustice ale sunetelor trebuie memorate pentru a putea fi recunoscute uşor. Pentru aceasta este necesar un antrenament acustic, adică o exersare susţinută a memoriei auditive. Efectele exersării memoriei auditive sînt: *a)* posibilitatea de a deosebi sunetele între ele; *b)* posibilitatea memorării calităţilor acustice ale sunetelor limbii străine studiate; *c)* posibilitatea de a recunoaşte cu uşurinţă şi precizie sunetele limbii străine respective.

2) Articularea sunetelor limbii străine studiate cu propriile organe ale vorbirii. Aceasta se reduce, de fapt, la un antrenament al organelor vorbirii care va permite, pe de o parte, aşezarea limbii, buzelor şi celorlalte organe ale vorbirii în poziţiile corecte şi, pe de altă parte, executarea anumitor mişcări necesare articulării corecte a sunetelor respective.

2*

3) Folosirea corectă a sunetelor străine însuşite în vorbirea normală, în care sunetele nu apar decît înlănţuite unele de altele, pentru a forma cuvinte, propoziţii şi fraze. În ajutorul însuşirii acestui obiectiv, un rol extrem de important îi revine *transcrierii fonetice* (vol. I, p. 21).

4) Folosirea corectă a principalelor atribute ale sunetelor vorbirii (lungimea, accentul, intonaţia etc.), adică acele caracteristici pe care sunetele le au în funcţie de locul lor în cuvînt sau în frază şi de influenţa ce se exercită reciproc între sunetele învecinate.

5) Însuşirea aşa-numitei „catenări" a sunetelor vorbirii, adică legarea fiecărui sunet de cel următor din cuvînt sau frază şi posibilitatea pronunţării rapide şi fără poticniri a unei întregi succesiuni de sunete. Există anumite succesiuni de sunete în special dificile şi acestea trebuie exersate cît mai stăruitor. Menţionăm că în mod obişnuit ritmul vorbirii este de aproximativ 300 de silabe pe minut, iar în exerciţiile de „catenare" trebuie să se tindă spre această viteză. Exerciţiile de „catenare" trebuie făcute însă numai după ce s-a însuşit perfect pronunţarea fiecărui sunet în parte.

b. Consideraţii generale asupra pronunţării limbilor engleză şi romînă

Deosebirile dintre pronunţarea limbii romîne şi cea a limbii engleze constau în primul rînd în faptul că fiecare din ele posedă un număr de sunete inexistente în cealaltă limbă (de exemplu, sunetele engleze: [θ] [ð] [æ] [ə:] [ɪə] [ɛə] [ɔ:] etc. sau romîneşti: [Î] [EA] [UA] etc.). Însăşi sunetele engleze şi romîneşti, care par asemănătoare la prima vedere, se deosebesc mult unele de altele (comparaţi vocala [O] din limba romînă cu vocalele [ɔ] şi [ɔ:]; sunetul vocalic romînesc [I] cu vocalele engleze [i] [i:]; vocala [A] din limba romînă cu vocalele [ɑ:] şi [ʌ] din limba engleză etc.). Chiar sunetele, în special consoanele, considerate în general ca aproape identice, cum ar fi [t] [d] [l] etc. se pronunţă diferit în cele două limbi.

De asemenea, în limba romînă nu există diferenţă cu valoare fonologică între vocalele lungi şi cele scurte. Pe de altă parte, unele foneme ale limbii engleze pot apărea numai ca variante condiţionate ale aceluiaşi fonem în limba romînă (de exemplu [ŋ] — (vol. I, p. 48).

În limba engleză se întîlnesc o serie de cuvinte folosite foarte frecvent (verbe auxiliare, pronume, conjuncţii, prepoziţii etc.) care au două şi chiar mai multe forme de pronunţare (formele tari şi slabe — vol. I, p. 63).

Există, de asemenea, deosebiri importante în privinţa accentului, ritmului şi intonaţiei în cele două limbi.

c. Pronunţarea literară engleză

Limba engleză vorbită în Anglia prezintă deosebiri însemnate faţă de limba engleză vorbită în S.U.A., Canada, Australia, Noua Zeelandă etc. Există, de asemenea, deosebiri în funcţie de teritoriul sau gradul de cultură al vorbitorului. Cu toate acestea, ca orice limbă, şi limba engleză şi-a format o serie

de reguli care stabilesc pronunţarea, în general recunoscută ca fiind cea corectă, reguli a căror totalitate constituie ceea ce numim *ortoepia* limbii engleze. Aceste norme ale pronunţării corecte sînt stabilite de aşa-numita *pronunţare literară*, adică forma pronunţării limbii naţionale care respectă normele ei fonetice, spre deosebire de dialectele şi graiurile locale, care apar ca ramificaţii teritoriale ale limbii naţionale. Particularităţile locale de pronunţare sînt considerate abateri de la normele pronunţării literare şi, în general, nu ne vom ocupa de ele în cadrul acestei secţiuni. Iată, cu titlu de exemplu, cîteva forme dialectale în pronunţarea engleză: [ˈʌvə] în loc de forma literară [ˈʌðə] *other;* [gait] în loc de [geit] *gate;* [ˈθiŋkin] [ˈðiŋkin] [ˈfiŋkin] în loc de [ˈθiŋkiŋ] *thinking;* [ˈkɔmin] [ˈkʌmn] [ˈkæmin] în loc de [ˈkʌmiŋ] *coming;* [dʒɛst] [dʒist] [dʒust] în loc de [dʒʌst] *just;* [tʃeild] [tʃi:ld] în loc de [tʃaild] *child* etc.

Trebuie, de asemenea, să menţionăm existenţa unor pronunţări afectate şi manieriste la unii vorbitori aparţinînd aristocraţiei, păturilor înalte ale burgheziei şi anumitor şcoli şi colegii închise pentru masele largi ale poporului englez, pronunţări ridiculizate de masele populare.

Pronunţarea contemporană a limbii engleze s-a dezvoltat pe baza dialectului din care s-a format limba naţională, şi anume dialectul englez central, vorbit în regiunea Londrei şi, în general, a sudului Angliei. Faptul se datoreşte rolului important jucat de Londra, ca centru politic, economic, administrativ şi cultural, în perioada formării naţiunii engleze.

Trebuie să precizăm că, în cazul multor cuvinte, normele ortoepice ale limbii engleze admit două sau chiar mai multe forme de pronunţare ale aceluiaşi cuvînt, forme pe care dicţionarele de pronunţare le socotesc corecte şi le menţionează, acordînd însă preferinţă uneia din ele: *always* [ˈɔ:lweɪz] [ˈɔ:lwəz] [ˈɔ:lwɪz]; *again* [əˈgeɪn] [əˈgen]; *laboratory* [ˈlæbərətərɪ] [ləˈbɔrətəri]; *direct* [daiˈrekt] [diˈrekt]; *organization* [ɔ:gənaiˈzeiʃn] [ɔ:gəniˈzeiʃn] etc.

Este interesant că în cazul anumitor cuvinte un dicţionar de pronunţare atît de cunoscut ca cel al lui D. Jones acordă preferinţă unei anumite pronunţări (menţionînd-o ca prima) într-o ediţie mai veche, iar într-o ediţie mai nouă menţionează altă pronunţare ca cea mai răspîndită în momentul de faţă (v. ordinea în care sînt date pronunţările cuvintelor *again, against, finance, gallant* etc. în ediţiile din 1955 şi 1957 ale dicţionarului lui D. Jones). Acest lucru nu este decît o ilustrare a faptului că pronunţarea unei limbi se modifică în permanenţă, chiar în timpul aceleiaşi generaţii.

d. Stilurile de pronunţare

Pronunţarea literară poate varia şi în funcţie de stilul pronunţării, adică în funcţie de condiţiile concrete în care se desfăşoară vorbirea, de pildă: o lecţie, o transmisiune radiofonică, o conversaţie în cerc intim etc. Distingem două stiluri de pronunţare principale: *stilul formelor complete şi stilul formelor reduse* în special în cadrul conversaţiei obişnuite. Printre cele mai importante modificări trebuie menţionată mai ales folosirea aşa-numitelor *forme tari* în primul şi a *formelor slabe* în al doilea stil (vol. I, p. 63). Există, de asemenea, importante modificări în intonaţie legate de stilul respectiv de pronunţare.

e. Transcrierea fonetică

Structura sonoră a unei limbi cuprinde sunetele care intră în alcătuirea cuvintelor. În fiecare limbă există un anumit număr de sunete articulate care servesc ca material de construcție pentru cuvinte și morfeme. Sunetele vorbirii umane sînt numite de foneticieni sunete articulate, spre a le deosebi de altfel de sunete ca țipetele sau zbieretele produse de animale sau chiar de oameni în anumite împrejurări.

1) **Sunetele-foneme.** În limba engleză contemporană există 44 de sunete-foneme [1], în timp ce alfabetul englez cuprinde numai 26 de litere cu ajutorul cărora trebuie notate aceste sunete. Iată cele 44 de sunete-foneme ale limbii engleze: *consoanele* [p] [b] [t] [d] [k] [g] [f] [v] [θ] [ð] [s] [z] [ʃ] [ʒ] [tʃ] [dʒ] [h] [l] [r] [m] [n] [ŋ]; *semivocalele* [w] [j]; *vocalele (monoftongii)* [i:] [i] [e] [æ] [a:] [ʌ] [ɔ] [ɔ:] [u:] [u] [ə:] [ə]; *diftongii* [ei] [ai] [au] [ɔi] [ou] [iə] [ɛə] [uə]. (Pentru diftongul [ɔə] v. nota vol. I, p. 41).

Întrucît cuvîntul sonor este reprezentat grafic prin litere, se creează impresia falsă că sunetele și literele coincid. Este absolut necesar să avem în vedere că pronunțarea unei limbi nu corespunde cu reprezentarea ei grafică. Nici un alfabet nu poate nota toate nuanțele sunetelor vorbirii. Orice alfabet tinde să reprezinte grafic, în mod aproximativ, caracteristicile sunetelor. În limbile cu sistemul de scriere prin litere, fonemele sînt notate prin litere sau combinații de litere. Sistemul adoptat obligatoriu pentru reprezentarea grafică a sunetelor unei anumite limbi se numește *ortografie*. În limbile care posedă monumente scrise foarte vechi, ortografia este în general dominată de formele tradiționale; reprezentarea grafică folosită la un moment dat pentru redarea aproximativ exactă a pronunțării epocii respective rămîne uneori pe loc, în timp ce pronunțarea se modifică prin evoluția normală a limbii. În acest caz, rezultatul va fi o discrepanță din ce în ce mai accentuată între sunete și litere, între pronunțare și scriere.

Iată de ce în unele limbi, în etapa contemporană a dezvoltării lor, în virtutea unor anumite motive istorice, unul și același sunet este reprezentat grafic prin diferite litere sau combinații de litere. De aceea pentru a putea citi corect un cuvînt scris ortografic, este necesar să-i cunoaștem structura lui sonoră și modul cum această structură sonoră corespunde cu forma grafică, adică aplicarea regulilor de citire a literelor și a combinațiilor de litere în cuvîntul respectiv.

Și în limba romînă există o oarecare lipsă de corespondență între sunete și litere, însă într-o măsură mult mai mică decît în alte limbi. Cuvintele *cer, cinste, car, curte, cort* încep toate cu litera inițială *c*, dar în primele două această literă se citește [Č] iar în ultimele trei [C]. La fel, în cuvintele *ger, gimnastică, gară, gură, gol* se aud sunetele inițiale [Ǧ] respectiv [G]. În cuvintele *el, este, eram, eler, electrică*, care încep cu litera inițială *e*, se aude sunetul inițial [E] precedat de *iot* în primele trei și neprecedat de *iot* în ultimele două cuvinte.

Discrepanța dintre pronunțare și scriere este foarte mare în limba engleză, întrucît ortografia limbii engleze nu a suferit schimbări importante în cursul

[1] Pentru definiția fonemului, v. «*Gramatica limbii romîne*», vol. I, pag. 55. Ed. Acad R.P.R. 1954.

a aproximativ patru secole, deşi, în acest timp, în pronunţare s-au produs mari schimbări.

În vorbire sunetul se compune din sunete, iar în scris din litere. Sunetele se pronunţă, iar literele se scriu cu scopul de a nota aceste sunete. De aceea se spune că litera are o anumită *semnificaţie* sau *valoare sonoră*. Numărul sunetelor în limba engleză depăşeşte cu mult numărul literelor în alfabetul englez (26 de litere ale alfabetului englez reprezintă 44 de sunete, dintre care 6 litere pentru 20 de sunete vocalice). Prin urmare, o singură literă (mai ales literele care reprezintă sunete vocalice) trebuie să redea cîteva sunete şi invers, acelaşi sunet poate fi reprezentat în scris prin cîteva litere sau combinaţii de litere.

Din cele arătate, se poate constata că ortografia tradiţională a limbii engleze nu dă întotdeauna o reprezentare clară, chiar pentru cel ce cunoaşte această limbă, asupra pronunţării ei.

2) **Redarea sunetelor-foneme.** În scopul însuşirii pronunţării corecte a limbii engleze, rezultă că pentru a indica structura sonoră a cuvintelor avem nevoie de un astfel de sistem de scriere, în care fiecare simbol să reprezinte numai un singur sunet, iar fiecare sunet să fie reprezentat numai de un singur simbol. O asemenea reprezentare grafică a sunetelor se numeşte *transcriere fonetică*. Există diferite sisteme de transcriere fonetică, fiecare din ele avînd la bază principiile enunţate mai sus. Orice sistem de transcriere ar fi adoptat, el poate reda sau mai bine zis tinde să redea (în realitate redarea exactă în scris a tuturor nuanţelor vorbirii este imposibilă): 1) toate variantele condiţionale ale fonemelor unei limbi şi, în acest caz, transcrierea se numeşte *strîmtă (narrow transcription)* sau 2) numai fonemele limbii respective, făcînd abstracţie de variantele condiţionate ale fonemelor şi, în acest caz, se numeşte transcriere *largă (broad transcription)*. În acest capitol se foloseşte sistemul de transcriere *largă* adoptat de *Asociaţia fonetică internaţională*. Acest sistem de transcriere fonetică este bazat pe alfabetul latin. Pentru sunetele care nu au corespondent în alfabetul latin, sistemul de transcriere menţionat mai sus foloseşte simboluri speciale sau semne convenţionale. Pentru a deosebi transcrierea fonetică de scrierea obişnuită, sunetele redate în transcriere sînt de obicei încadrate în paranteze drepte. Transcrierea care redă fonemele unei anumite limbi se mai numeşte transcriere *fonologică* sau *fonematică*. Ea corespunde pe deplin scopului ei numai atunci cînd pentru fiecare fonem există un semn special, nefolosit pentru nici un alt fonem. Transcrierea care redă variantele fonemelor *(strîmtă)* trebuie să aibă la bază principiul următor: pentru fiecare variantă pe care dorim s-o reprezentăm există un semn sau o literă specială, nefolosită pentru redarea nici unei alte variante. În acest scop se folosesc aşa-numitele *semne diacritice (diacritical marks)*, care notează particularităţile caracteristice ale variantelor condiţionate ale fonemelor, ca: nazalizarea, labializarea, sonorizarea, asurzirea, caracterul silabic al unei consoane etc. Aşa cum s-a arătat, acest sistem de transcriere poate reda pronunţarea cu un relativ grad de exactitate.

Transcrierea fonetică ne va ajuta astfel să citim literele şi combinaţiile lor, ne va ajuta să stabilim componenţa fonologică a cuvintelor. Numărul semnelor transcrierii fonetice este determinat de numărul de foneme din limba respectivă. În lucrările în care se foloseşte transcrierea *fonologică (largă)* se presupune cunoaşterea regulilor celor mai importante ale pronunţării fonemelor, în funcţie de poziţia lor în cuvinte, de influenţa sunetelor vecine şi de accent.

Pentru notarea intonației se folosește un sistem special de semne *(transcrierea intonației)*.

Transcrierea fonetică este, așadar, un important mijloc auxiliar în studiul unei limbi străine, deoarece ea redă sunetele cu relativă exactitate și servește la memorarea lor.

Semnele transcrierii fonetice

Consoane

Semnul fonetic	Cuvîntul	Semnul fonetic	Cuvîntul
[f]	*f*ive	[t]	*t*eacher
[v]	*v*ery	]d]	*d*o
[θ]	*th*ick	[k]	*c*at
[ð]	*th*at	[g]	*g*arden
[s]	*s*un	[tʃ]	*ch*arm
[z]	*z*oo	[dʒ]	*j*am
[ʃ]	*sh*arp	[m]	*m*other
[ʒ]	mea*sure*	[n]	*n*othing
[h]	*h*ouse	[ŋ]	bri*ng*
[p]	*p*it	[l]	*l*ook
[b]	*b*ed	[r]	*r*ing
[j]	*y*ard	[w]	*wh*at

Vocale (monoftongi)

[i:]	m*e*	[ɔ:]	h*a*ll
[i]	*i*t	[ɔ]	p*o*t
[e]	l*e*t	[ʌ]	d*o*ne
[æ]	m*a*p	[u]	b*oo*k
[ɑ:]	f*a*ther	[u:]	tw*o*
[ə:]	g*i*rl	[ə]	*a*way

Diftongi

[ei]	m*ay*	[ou]	g*o*
[ai]	fl*y*	[iə]	h*ere*
[au]	n*ow*	[εə]	ch*air*
[ɔi]	t*oy*	[uə]	p*oo*r
[ɔə]	m*o*re		

3) **Redarea intonației.**

Tonul descendent (coborîtor)) Tonul ascendent (urcător) (

Tonul combinat ascendent-descedent ∧ Tonul combinat descedent-ascendent ∨

Silabele accentuate se notează prin linii scurte; silabele neaccentuate se notează prin puncte. Limitele de înălțime ale tonului sînt marcate prin linia orizontală de sus și cea de jos (portative):

· — — ·) · · I don't mind you taking it.

ai 'dount'maind ju: 'teikiŋ it

Pauzele se notează prin linii drepte verticale; pauzele mai lungi prin două linii verticale. Linia verticală întreruptă reprezintă o pauză scurtă, facultativă:

| ‖ |

4) **Semne suplimentare.** Lungimea [:] *field* [fi:ld], *talk* [tɔ:k], *car* [ka:[.
Lungimea intermediară [.] *artful* [a.tful].
Accentul principal ['] sus, înaintea silabei accentuate: *mother* ['mʌðə].
Accentul secundar (ˌ) jos, înaintea silabei accentuate: *mechanization* [ˌmekənai'zeiʃn].
Accentul de întărire ('') sus, inaintea silabei accentuate:

I did it [''ai did it]

I. CLASIFICAREA SUNETELOR VORBIRII

Sunetele vorbirii se împart în *vocale* şi *consoane*.

Pentru pronunţarea vocalelor, aerul expirat din plămîni trece prin faringe şi prin cavitatea bucală în mod liber, trecerea aerului nefiind îngustată de mişcările limbii şi ale buzelor. Încordarea musculară este concentrată în limbă, buze şi laringe [1]. *Toate vocalele sînt sunete sonore*, la articularea lor participînd şi coardele vocale, încordarea se extinde şi asupra musculaturii maxilarelor, palatului moale şi pereţilor faringelui. În felul acesta, musculatura întregului aparat al vorbirii este solicitată, într-o măsură mai mare sau mai mică, la pronunţarea vocalelor.

Din punct de vedere acustic, vocalele sînt sunete muzicale, caracterizate prin vibraţii periodice. Vocala este deci, un sunet sonor, la producerea căruia aerul trece liber prin cavitatea bucală (în cazul vocalelor nazalizate, aerul trece şi prin cavităţile nazale) şi nu produce nici un fel de frecare. În cazul articulării *consoanelor*, aerul întîlneşte în drumul său diferite obstacole formate de către organele active ale vorbirii. Învingerea acestor obstacole (fie prin deschiderea bruscă a locului de trecere a aerului, fie prin strîmtarea canalului de trecere a aerului) produce zgomote caracteristice pe care le numim *consoane*. Din punctul de vedere al caracterului vibraţiilor sonore care stau la baza consoanelor, acestea sînt sunete de *zgomot*, adică ele se produc în urma înlăturării obstacolului din calea curentului de aer sau în urma frecării aerului de pereţii glotei. În ambele cazuri, aceste vibraţii au un caracter neregulat, rezultatul fiind sunetul zgomotos *(consoane zgomotoase* sau *nesonante)*. Totuşi, printre consoane există sunete ca [m] [n] [l] etc. la care tonul muzical depăşeşte zgomotul. Ele se numesc *sonante*.

A. *SISTEMUL VOCALIC ÎN LIMBA ENGLEZA*

Din punct de vedere fiziologic, vocalele se caracterizează prin trei particularităţi: *a)* absenţa obstacolului producător de zgomot, *b)* curent slab de aer, *c)* tensiune uniformă a tuturor organelor vorbirii.

[1] Pentru descrierea organelor vorbirii, v. « *Gramatica limbii romîne* », pag. 56, Ed. Acad. R.P.R. 1954.

Vocala capătă un timbru sau altul în cavitatea supralaringală care serveşte ca rezonator. Fiecare vocală are o anumită calitate a tonului, deosebită ca înălţime. Vocala are o nunață cu atît mai distinctă, cu cît sînt mai încordaţi pereţii cavităţii supralaringale şi cu cît tensiunea musculaturii maxilarelor, a limbii şi a palatului moale este mai mare. Dimpotrivă, cu cît tensiunea musculaturii pereţilor rezonatorului este mai slabă, cu atît vocalele sînt mai puţin distincte şi mai puţin clare. În funcţie de aceste condiţii, vocalele se pot împărţi în două categorii: *încordate (tense vowels)*, şi *lipsite de încordare (lax vowels)*. Tensiunea musculară a vocalelor poate fi observată mecanic, aşezînd degetul pe gîtlej, între laringe şi bărbie. Cînd se pronunţă o vocală fără tensiune, ca [i], această porţiune a gîtului se simte puţin încordată, în timp ce în cazul pronunţării unei vocale încordate ca [i:], această porţiune devine mult mai încordată. În limba engleză vocalele lungi sînt, de regulă, încordate, iar cele scurte, lipsite de încordare.

Datorită flexibilităţii şi mobilităţii sale, limba poate lua diferite poziţii în cavitatea bucală; astfel ea se poate mişca în plan vertical (adică se poate *ridica* sau *coborî*) şi în plan orizontal (adică se poate mişca *înainte* sau *retrage înapoi)*. În funcţie de poziţia limbii în plan vertical, legată de depărtarea maxilarului inferior faţă de cel superior, vocalele se împart în: vocale *deschise (open vowels)* (cu deschidere mare) sau *închise (close vowels)* (cu deschidere mică). În cazul unei deschideri mijlocii între cele două maxilare, vocalele se numesc *mijlocii (semideschise-semiînchise) (half-open; half-close)*.

În funcţie de poziţia limbii în plan orizontal (după locul spre care se ridică limba), deosebim vocale *anterioare (prepalatale) (front vowels)* şi vocale *posterioare (postpalatale) (back vowels)*. În timpul articulării vocalelor anterioare, vîrful limbii este împins înainte, iar în timpul articulării vocalelor posterioare, rădăcina limbii este retrasă înapoi. Cînd limba se află într-o poziţie intermediară, vocalele se numesc *mediale (neutre)*. Vocalele mediale sînt numite de foneticienii englezi "*mixed (neutral) vowels*". Unii foneticieni englezi numesc aceste trei categorii de vocale: "*High*" "*Mid*" "*Low*". În funcţie de poziţia *buzelor* (întinse, rotunjite sau în poziţie neutră), vocalele engleze se împart în: *labializate (rounded vowels)*, adică pronunţate cu buzele rotunjite ([ɔ] [u] etc.) şi *nelabializate (unrounded vowels)*, pronunţate cu buzele întinse sau în poziţie neutră ([i:] [ʌ] etc.).

Poziţia *palatului moale* influenţează, de asemenea, calitatea vocalelor. În limba engleză, ca şi în limba romînă, vocalele sînt pronunţate cu palatul moale ridicat şi lipit de peretele posterior al faringelui; ele sînt, aşadar, *lipsite de timbru nazal*. Cînd palatul moale se coboară şi se desprinde de peretele posterior al faringelui, aerul trece şi prin cavităţile nazale. În acest din urmă caz vocalele devin *nazalizate* (ca, de exemplu, vocalele nazalizate din limbile polonă şi franceză).

În unele poziţii, vocalele romîneşti pot fi pronunţate cu un anumit grad de nazalizare, ca în cuvintele: *dans, gînd, pling, ansamblu* etc. Vocale nazalizate apar şi în unele dialecte ale limbii engleze.

Din cele arătate, se vede clar că articularea sunetelor vocalice reprezintă un fenomen complex, determinat de poziţia diferitelor organe ale vorbirii, care duce la crearea unui rezonator de o anumită formă şi mărime. Pentru a determina calitatea diferitelor sunete vocalice, trebuie să ţinem seama de poziţiile

corespunzătoare ale diferitelor organe ale vorbirii: limba, buzele, palatul moale, precum şi de gradul de încordare musculară a organelor vorbirii.

1) **Cantitatea vocalelor.** În afară de deosebirile calitative, vocalele se pot distinge şi după *cantitatea (lungimea, durata)* lor. Cantitatea vocalelor joacă un rol foarte important în limba engleză. Prin *durata* unui sunet se înţelege perioada de timp ocupată de rostirea lui, deci de vibraţiile sunetului respectiv, care se măsoară în sutimi de secundă. Există cîteva grade de lungime a vocalelor (cca. cinci, şase), însă pentru scopuri practice este suficient să deosebim două şi uneori trei grade de lungime. Astfel putem împărţi vocalele în: *lungi*, *scurte*, şi, eventual, *de lungime medie*. Vocalele din limba engleză se împart în: lungi şi scurte.

În limba romînă nu există o asemenea împărţire a vocalelor. Cantitatea vocalelor romîneşti poate varia în funcţie de accent sau de poziţia lor în cuvinte, dar lungimea vocalelor nu constituie un criteriu de deosebire între cuvinte; cu alte cuvinte, nu are valoare fonematică.

Dimpotrivă, în limba engleză nerespectarea lungimii cuvenite, împreună cu schimbarea concomitentă a calităţii unei vocale, poate duce la confuzii între cuvinte. Comparaţi: *ship* [ʃip] cu *sheep* [ʃi:p], *bit* [bit] cu *beat* [bi:t], *lid* [lid] cu *lead* [li:d], *cup* [kʌp] cu *carp* [ka:p], *pot* [pɔt] cu *port* [pɔ:t] etc.

2) **Monoftongi şi diftongi.** Vocalele se mai pot deosebi şi după stabilitatea articulaţiei, adică ele pot să-şi păstreze o calitate constantă în toată perioada pronunţării lor *(monoftongi)* sau calitatea lor se poate schimba, trecînd de la calitatea unei vocale la aceea a altei vocale *(diftongi)*. Monoftongii sînt deci vocale cu articulaţie stabilă (constantă) în toată durata rostirii lor, iar diftongii sînt vocale cu articulaţie nestabilă (glisantă, lunecătoare). Cu toate acestea diftongii se pronunţă cu o singură mişcare de articulaţie, ca un sunet vocalic indivizibil, începutul şi sfîrşitul diftongului aparţinînd aceleiaşi silabe.

Fonemele vocalice în limba engleză

	Anterioare	Mixte (Mediale)	Posterioare
Închise	[i:] [ı]		[u:] [u]
Mijlocii	[e] [ɛ]	[ə:] [ə]	[o] [ɔ:]
Deschise	[æ] [a]		[ʌ] [ɔ] [ɑ:]

Fonemele vocalice în limba romînă

Locul de articulare / gradul de deschidere	Anterioare	Mediale	Posterioare
Închise	[I]	[Î]	[U]
Mijlocii	[E]	[Ă]	[O]
Deschise		[A]	

1. MONOFTONGII LIMBII ENGLEZE

a. Vocale anterioare

În sistemul vocalic englez contemporan există patru foneme care aparţin vocalelor anterioare, şi anume: [i] [i:] [e] şi [æ]. Două dintre ele, [i] şi [i:], se deosebesc una de alta, atît din punct de vedere calitativ cît şi cantitativ, iar celelalte două, [e] şi [æ], numai din punct de vedere calitativ.

Vocalele anterioare în limba engleză au următoarele caracteristici generale de articulare: rădăcina limbii împreună cu osul sublingual sînt împinse înainte, astfel că la rădăcina limbii se formează un spaţiu liber în rezonator; partea mijlocie sau posterioară a limbii se ridică mai mult sau mai puţin în direcţia palatului dur. Vîrful limbii apasă pe incisivii inferiori. Buzele sînt întinse, limita anterioară a rezonatorului bucal fiind formată de dinţi. Ca şi în cazul tuturor celorlalte vocale, palatul moale este ridicat şi coardele vocale vibrează.

1) **Fonemul vocalic englez** [i:]. Fonemul vocalic [i:] este cea mai închisă dintre vocalele anterioare engleze. Pentru articularea acestui sunet, vîrful limbii apasă pe incisivii inferiori, limba este împinsă înainte, partea mijlocie a limbii se ridică în direcţia palatului dur. Buzele sînt parţial întinse şi descoperă puţin dinţii. La articularea vocalei [i:], tot corpul limbii se află în partea anterioară a rezonatorului bucal. Poziţia limbii pentru articularea acestei vocale este mai avansată şi mai ridicată decît pentru articularea corespondentei sale scurte [i], de care se deosebeşte nu numai din punct de vedere cantitativ, ci şi calitativ. Vocala engleză [i:] este întotdeauna lungă, adică este mai lungă decît [i] în poziţii identice. La pronunţarea vocalei [i:] se simte încordarea organelor vorbirii.

Notă. Există şi variante facultative ale fonemului [i:], care pot fi auzite în pronunţarea multor englezi în limitele normelor ortoepice, cum ar fi diftongul [ij].

Fonemul [i:] este o vocală *anterioară, închisă, lungă, încordată, nelabializată.*

Spre deosebire de limba romînă, în limba engleză înaintea fonemelor [i:] şi [i] consoanele se pronunţă tare. Pentru aceasta trebuie terminată mai întîi articularea consoanei respective şi apoi ridicată partea mijlocie a limbii pentru pronunţarea vocalei următoare.

Sunetul vocalic [i:] este asemănător ca timbru vocalei franceze [i:] din cuvîntul *içi* [isi:] şi vocalei germane [i:] din cuvîntul *mir* [mi:r]. Vocala engleză [i:] se aseamănă cu vocala [I] din limba romînă pronunţată accentuat şi prelungit: *biine.*

Notă. Vocala [i:] devine ceva mai scurtă cînd este urmată de o consoană surdă (comparaţi: *beat* [bi·t] cu *bead* [bi:d].)

[i:] este sunetul „lung" al literelor *e, ee: tree* [tri:], *even* [i:vn]. Aceeaşi vocală poate fi reprezentată grafic prin digrafii *ea, ie, ei* şi în unele cuvinte prin litera *i: meal* [mi:t], *field* [fi:ld], *receive* [ri'si:v], *machine* [mə'ʃi:n]. Menţionăm cîteva cuvinte, excepţii ortografice: *key, quay* [ki:], *people* ['pi:pl], *Aeneid* ['i:ni:id], *amoeba* [ə mi:bə], *Rheims* [ri:mz], *Beauchamp* ['bi:tʃəm].

2) **Fonemul vocalic englez** [i]. Vocala engleză [i] este mai puţin anterioară, mai puţin închisă şi mai puţin încordată decît [i:]. Pentru articularea ei trebuie

să sprijinim vîrful limbii pe incisivii inferiori, să coborîm puţin partea mijlocie a limbii şi să o retragem înapoi, în comparaţie cu poziţia limbii la pronunţarea vocalei [i:]. Musculatura limbii şi a maxilarelor este mult mai puţin încordată decît pentru [i:]. Buzele sînt întinse ca atunci cînd surîdem, descoperind dinţii, care servesc ca limită anterioară a rezonatorului bucal.Distanţa între maxilare este mai mare decît la articularea vocalei [i:]. Trebuie să menţionăm că [i] este un sunet intermediar între [i:] şi [e]. Fonemul [i] este o *vocală scurtă, anterioară, închisă, lipsită de încordare, nelabializată.*

În limba romînă nu există un fonem similar. Este important de reţinut că în limba engleză există două foneme apropiate [i:] şi [i], pe cînd în limba romînă numai unul singur [I]. [i] este sunetul „scurt" al literelor *i* şi *y: mill* [mil], *typical* ['tipikl]. Literele *a* şi *e* reprezintă vocala [i] în diferite prefixe şi sufixe neaccentuate: *become* [bi'kʌm], *engage* [in'geidʒ], *watches* ['wɔtʃiz], *useless* ['ju:slis]. [i] poate fi, de asemenea, reprezentat grafic prin digraful *ie* în poziţie neaccentuată: *memories* ['meməriz], *carried* ['kærid]. Digraful *ey* reprezintă vocala [i] într-un număr de cuvinte: *monkey* ['mʌŋki], *money* ['mʌni]. Vocala [i] mai apare în cuvintele: *minute* ['minit], *Friday* ['fraidi] (şi în toate celelalte nume ale zilelor săptămînii), *pretty* ['priti], *England* ['iŋglənd], *English* ['iŋgliʃ], *busy* ['bizi], *lettuce* ['letis], *build* [bild] etc.

N o t ă. Un sunet asemănător cu fonemul [i] este primul element al diftongului [iə]: *fear* [fiə] şi al doilea element al diftongilor [ei], [ai], [ɔi]: *fame* [feim], *blind* [blaind], *joy*, [dʒɔi].

3) **Fonemul vocalic englez** [e]. La articularea vocalei [e], limba este ridicată în direcţia palatului dur şi împinsă înainte. În comparaţie cu poziţia limbii la articularea vocalei [i], în cazul vocalei [e] limba coboară ceva mai jos. Dacă nu participă la articularea consoanei precedente, vîrful limbii atinge rădăcina incisivilor inferiori. Buzele sînt întinse lateral, partea anterioară a rezonatorului bucal lăsînd astfel cea mai mare parte a spaţiului liber în partea posterioară a acestuia. În comparaţie cu [i], gura este mai deschisă. Distanţa între maxilare este mijlocie. Vocala [e] se pronunţă scurt.

Fonemul [e] este o vocală *scurtă, anterioară, mijlocie, lipsită de încordare, nelabializată.*

Fonemul englez [e] aproape coincide din punct de vedere calitativ cu vocala romînească [E], cu deosebirea că la pronunţarea lui [e] englez maxilarele se îndepărtează ceva mai mult.

N o t ă. Sunetul [e] apare ca prim element al diftongului [ei]: *say* [sei].

[e] este sunetul „scurt" al literei *e: get* [get]. Vocala [e] se aude, de asemenea, în numeroase cuvinte ortografiate cu digraful *ea: bread* [bred], *head* [hed]. Digraful *ie* reprezintă vocala [e] în cîteva cuvinte: *friend* [frend], *Leicester* ['lestə]. Menţionăm cuvintele, excepţii ortografice: *many* ['meni], *any* ['eni], *Thames* [temz], *ate* [et], *Pall Mall* [pel mel], *said* [sed], *says* [sez], *bury* ['beri], *lieutenant* [lef'tenənt].

4) **Fonemul vocalic englez** [æ]. Fonemul [æ] este cea mai deschisă din seria vocalelor anterioare engleze. Pentru articularea acestei vocale, partea posterioară a limbii este împinsă înainte, maxilarul inferior este puţin coborît, partea mijlocie a limbii este ridicată în direcţia palatului dur. În mod obişnuit vîrful limbii se sprijină pe incisivii inferiori. La articularea acestui sunet se

simte încordarea întregii musculaturi a aparatului vorbitor. Buzele sînt întinse; în acest fel rezonatorul bucal se scurtează. În comparaţie cu [e], vocala [æ] este considerabil mai deschisă.

Fonemul [æ] este o vocală *scurtă, anterioară, deschisă, nelabializată.*

Nota 1. Din punct de vedere cantitativ, fonemul [æ] este o vocală scurtă, neexistînd o vocală lungă asemănătoare care să constituie o opoziţie fonologică. În anumite, cazuri, totuşi, acest sunet poate avea o pronunţare lungă. Astfel, de exemplu, adjectivele terminate în [d] se pronunţă adesea cu [æ] lung: *bad* [bæ:d], *sad* [sæ:d]. De asemenea, o serie de substantive se pronunţă adesea cu [æ:] lung: *bag* [bæ:g], *man* [mæ:n] etc. Cu toate că acest fonem aparţine categoriei vocalelor scurte, este bine să reţinem că această vocală este mai lungă decît celelalte vocale scurte, în special înaintea consoanelor sonore.

În engleza veche au existat două foneme [æ], unul lung şi altul scurt. În urma dispariţiei fonemului [æ:] lung, fonemul [æ] rămas a căpătat o lungime intermediară, ceea ce explică lungirea lui în numeroase cazuri. De altfel, şi în privinţa încordării musculare a organelor vorbirii, acest fonem vocalic, deşi scurt, este mai încordat decît toate celelalte vocale scurte.

Nota 2. Este necesar să avem în vedere faptul că [e] şi [æ] sînt două foneme diferite în limba engleză. Înlocuirea lui [æ] cu [e] poate duce la confuzii între cuvinte (*bad* [bæd] — *bed* [bed]; *sat* [sæt] — *set* [set] etc.)

În limba romînă nu există un fonem asemănător.

Pronunţarea corectă a sunetului vocalic [æ] poate fi obţinută amintindu-ne că [æ] este o vocală intermediară între [ɛ] şi [a].

Nota 3. Unii foneticieni asemănă acest sunet cu behăitul unei oi [bæ-bæ-bæ].

[æ] este sunetul „scurt" al literei *a* în silabe închise: *cat* [kæt], *back* [bæk] etc., singurele excepţii fiind cuvintele: *plait* [plæt], *plaid* [plæd], *Plaistow* ['plæstou], *flange* [flændʒ]. De asemenea, este de reţinut forma „tare" a verbului *have* [hæv] şi *bade* [bæd] [beid] ("past tense" de la verbul *to bid-bade bidden).*

b. Vocale posterioare

În limba engleză există următoarele vocale posterioare: [ɑ:] [ɔ:] [ɔ] [u:] [u] [ʌ]. Din cele şase vocale posterioare, patru sînt organizate în perechi simetrice, pe baza opoziţiei cantitative fonologice dintre [ɔ]—[ɔ:] şi [u]—[u:].

Fonemele vocalice posterioare organizate în perechi se opun unul altuia, atît din punct de vedere cantitativ cît şi calitativ.

Vocalele posterioare se pronunţă prin ridicarea părţii posterioare a limbii.

1) **Fonemul vocalic englez** [ɑ:]. Fonemul [ɑ:] este cea mai deschisă vocală posterioară în limba engleză. Pentru articularea acestei vocale, limba este retrasă înapoi şi uşor apăsată în jos; vîrful limbii părăseşte incisivii inferiori, iar partea posterioară a limbii se ridică în direcţia palatului moale. Deschiderea cavităţii bucale este mare; buzele sînt în poziţie neutră, astfel încît limita rezonatorului bucal este formată de dinţi. Vocala [ɑ:] este lungă şi se pronunţă încordat. Întregul corp al limbii se află în poziţie plană şi este coborît.

Nota 1. Această vocală aminteşte sunetul lung [ɑ: ɑ: ɑ:] pe care-l pronunţăm atunci cînd doctorul ne examinează fundul gîtului.

În limba romînă, vocala [A] este o vocală deschisă medială. Din punctul de vedere al efectului acustic, vocala engleză [ɑ:] este mai adîncă decît vocala [A] din limba romînă, adică are un timbru caracteristic mai profund.

Fonemul [a:] este o vocală *lungă, posterioară, deschisă, încordată, nelabializată.*

Vocala [a:] este sunetul obişnuit, reprezentat grafic de grupul de litere *ar* la sfîrşitul cuvintelor sau urmat de o consoană: *star* [sta:], *party* ['pa:ti]. Sunetul [a:] mai este reprezentat grafic de litera *a* urmată de *l* (care este mut), urmată la rîndul ei de o altă consoană: *calf* [ka:f], *balm* [ba:m]. De asemenea, litera *a* urmată de alte grupuri de litere consonantice, ca: *ff, f+consoană, ss, s+consoană, th, n+consoană,* se pronunţă [a:], de exemplu: *staff* [sta:f], *raft* [ra:ft], *class* [kla:s], *last* [la:st], *ask* [a:sk], *demand* [di'ma:nd], *shan't* [ʃa:nt], *path* [pa:θ] etc.

Vocala [a:] se mai întîlneşte în cuvinte recent introduse din limba franceză: *moustache* [mə'sta:ʃ], *mirrage* [mi'ra:ʒ], *memoir* ['memwa:] *reservoir* ['rezə:vwa:], *vase* [va:z] (există şi pronunţarea [veiz], în unele cuvinte de origine italiană, ca: *bravo* ['bra:'vou], *sonata* [sə'na:ta] şi din alte limbi: *saga* ['sa:gə], *drama* ['dra:mə], *tomato* [tə'ma:tou], *panorama* [pænə'ra:ma], *Brahma* ['bra:mə]. Menţionăm cîteva cuvinte, excepţii ortografice: *ah* [a:], *are* [a:], *aunt* [a:nt], *draught* [dra:ft], *laugh* [la:f], *clerk* [kla:k], *Berkley* ['ba:kli]; *Berkshire* ['ba:kʃiə] *example* [ig'za:mpl], *heart* [ha:t], *hearth* [ha:θ], *rather* ['ra:ðə], *hurrah* [hu'ra:], [hu'rei], ca şi unele cuvinte împrumutate recent din limba franceză ca: *barrage* ['bæra:ʒ], *garage* ['gæra:ʒ], *ballade* [bæ'la:d], *estrade*, [es'tra:d], *facade* [fə'sa:d], *pomade* [pə'ma:d], *badinage* [bædi'na:ʒ], *persiflage* ['pɛəsı'fla:ʒ], *camouflage* ['kæmufla:ʒ], *morale* [mə'ra:l], *giraffe* [dʒi'ra:f], *caviare* ['kævia:] etc.

Nota 2. Trebuie să fim atenţi şi să nu pronunţăm sunetul [r] final după [a:], cu excepţia cazurilor cînd cuvîntul următor începe cu o vocală şi aparţine aceleiaşi sintagme (v. vol. I, p. 53.)

Nota 3. Cuvintele *mass, an-t* se pronunţă, de regulă, cu [æ] în loc de [a:]: [mæs] [ænt]. Există şi pronunţările [ma:s] [a:nt], dar ele nu sînt recomandabile, după părerea unor foneticieni englezi.

2) **Fonemul vocalic englez** [ɔ]. Fonemul vocalic [ɔ] urmează imediat după vocala [a:], din punctul de vedere al deschiderii dintre maxilare. Pentru articularea lui, limba este retrasă înapoi şi stă plat pe fundul cavităţii bucale; partea posterioară a limbii este uşor ridicată în direcţia palatului moale; vîrful limbii este puţin depărtat de incisivii inferiori. Buzele sînt puţin rotunjite, fără a fi proiectate înainte şi formează o deschidere îngustă a rezonatorului bucal.

Nota 1. Vocala [ɔ] este o vocală scurtă şi se opune fonologic vocalei lungi [ɔ:] Această opoziţie cantitativă fonologică este, în unele cazuri, un criteriu de deosebire între cuvinte: *spot* [spɔt] — *sport* [spɔ:t]; *pot* [pɔt] — *port* [pɔ:t].

Distanţa între maxilare este mare. În timpul articulării acestei vocale, buza inferioară descoperă uşor incisivii inferiori. Maxilarul inferior este coborît.

Fonemul [ɔ] este o vocală *scurtă, deschisă, posterioară, lipsită de încordare, uşor labializată.*

Din punctul de vedere al efectului acustic şi al articulaţiei, fonemul [ɔ] se deosebeşte clar de fonemul vocalic [O] din limba romînă. În limba romînă fonemul [O] este o vocală posterioară, mijlocie. Înlocuirea vocalei engleze [ɔ] cu [O] romînesc este o greşeală serioasă. Fonemul vocalic englez [ɔ] are mai multe trăsături comune cu fonemul englez [a:] decît cu [O] romînesc. La pro-

nunțarea vocalei [O] din limba romînă, buzele sînt proiectate înainte și rotunjite, micșorîndu-se astfel considerabil deschiderea gurii. Distanța între maxilare este mai mică decît pentru pronunțarea vocalei engleze [ɔ:].

Pentru a pronunța corect vocala [ɔ], este bine să pornim de la poziția limbii pentru articularea vocalei [ɑ:], dîndu-i o nuanță mai adîncă, o ușoară labializare și scurtînd durata sunetului. Poziția corectă, adică adîncă și joasă a limbii, care începe cu o poziție neutră a buzelor (ca pentru articularea vocalei [ɑ:], și trece apoi la o ușoară labializare, se controlează destul de ușor cu ajutorul văzului, auzului și prin urmărirea mișcărilor musculare. [ɔ] este în mod obișnuit sunetul „scurt" al literei *o*: *long* [lɔŋ], *fog* [fɔg]. El este reprezentat grafic și de litera *a*, cînd este precedată de *w* și nu este urmată de sunetele [k] [g] [ŋ], ca în cuvintele: *wash* [wɔʃ], *squash* [skwɔʃ]. Pe de altă parte, cuvinte ca: *wax* [wæks], *wag* [wæg], *twang* [twæŋ] sînt pronunțate cu [æ]. Mulți englezi folosesc vocala [ɔ] în loc de [ɔ:] înainte de consoanele [l] sau [s], urmate la rîndul lor de alte consoane: *false* [fɔls-fɔ:ls], *fault* [fɔlt-fɔ:lt], *halt* [hɔlt-hɔ:lt], *Austria* ['ɔstriə-'ɔ:striə]. Menționăm cuvintele, excepții ortografice: *shone* [ʃɔn], *gone* [gɔn], *because* [bi'kɔz], *cauliflower* ['kɔliflauə], *Gloucester* ['glɔstə], *yacht* [jɔt].

3) **Fonemul vocalic englez** [ɔ:]. Fonemul [ɔ:] se deosebește de [ɔ] nu numai prin cantitatea, ci și prin calitatea sa. Această vocală este mai puțin deschisă și mai mult labializată decît [ɔ]. Pentru articularea vocalei [ɔ:], limba nu este coborîtă atît de jos ca pentru articularea vocalei [ɔ]; rezonatorul bucal este prelungit, atît spre faringe cît și spre buze, care sînt rotunjite și considerabil proiectate înainte, formînd o deschidere rotundă ceva mai mică decît pentru [ɔ]. Limba este retrasă înapoi ca și la pronunțarea lui [ɔ], iar partea posterioară a dosului limbii se ridică mai mult în direcția palatului moale. Distanța între maxilare este mare, ca și pentru articularea vocalei [ɔ], dar ceva mai îngustă. Vocala [ɔ:] se pronunță lung și încordat.

Fonemul [ɔ:] este o vocală *lungă, deschisă, adînc posterioară, încordată, labializată*.

Este absolut necesar să avem în vedere că în limba romînă există un singur fonem [O], iar în limba engleză două foneme apropiate, [ɔ] și [ɔ:], care trebuie clar diferențiate între ele. Pe deosebirile dintre [ɔ] și [ɔ:] se bazează distincția dintre un șir întreg de cuvinte: *sot* [sɔt] *-sort* [sɔ:t]; *pot* [pɔt] *-port* [pɔ:t]; *spot* [spɔt] *-sport* [spɔ:t] etc.

Nota 1. Înlocuirea vocalei [ɔ:] cu [ɔ] sau cu vocala [O] din limba romînă este inadmisibilă. În comparație cu [ɔ], vocala [ɔ:] este mai apropiată de [O] din limba romînă, dar nu coincide nicidecum cu aceasta.

Pentru a obține articularea corectă a vocalei engleze [ɔ:], vom porni de la vocala engleză [ɔ], retrăgînd puțin limba înapoi și ridicînd-o în același timp. Poziția joasă și retrasă a limbii și distanța mare între maxilare se observă și se simte cu ușurință. Păstrînd această poziție a limbii și distanța mare între maxilare, vom rotunji puternic buzele, străduindu-ne să nu le proiectăm prea mult în afară. Obținînd gradul necesar de rotunjire a buzelor, este necesar să-l păstrăm pînă la sfîrșitul articulării vocalei, căutînd, în acest scop, să nu modificăm distanța între maxilare sau să deplasăm limba.

[ɔ:] este sunetul obișnuit al digrafilor *aw, au*: *saw* [sɔ:], *author* ['ɔ:θə]. De asemenea, este sunetul obișnuit al grupului de litere *or* în poziție finală sau

urmat de o consoană: *sport* [spɔ:t], *for* [fɔ:]. Grupurile de litere *ore* şi *oar* sînt de obicei pronunţate [ɔ:], deşi, în asemenea cazuri, se foloseşte des şi diftongul [ɔə]: *pore* [pɔ:-pɔə], *board* [bɔ:d-bɔəd]. [ɔ:] cu varianta [ɔə] se aude în multe cuvinte ortografiate cu *our: course* [kɔ:s-kɔəs], *four* [fɔ:-fɔə]. Litera *a* are frecvent valoarea sonoră [ɔ:] cînd este urmată de *l* final sau de *l*+*consoană: apall* [ə'pɔ:l], *salt* [sɔ:lt]. Grupul de litere *ar* are, de asemenea, valoarea sonoră: [ɔ:] cînd este precedat de fonemul [w] şi urmat de o consoană: *warn* [wɔ:n], *quart* [kwɔ:t]. Litera *o* este pronunţată [ɔ:] cu varianta [ɔ] cînd este urmată de [f] [s] [θ]: *off* [ɔ:f-ɔf], *loss* [lɔ:s-lɔs], *cloth* [klɔ:θ-klɔθ]. Grupul de litere *ough* are valoarea sonoră [ɔ:] cînd este urmat de [t] ca în: *thought* [θɔ:t], *fought* [fɔ:t]. Menţionăm cuvintele, excepţii ortografice: *broad* [brɔ:d], *door* [dɔ:-dɔə], *floor* [flɔ:-flɔə], *water* ['wɔ:tə], wrath [rɔ:θ].

Nota 2. Cuvintul *nor* [nɔ:], pronunţat izolat, este identic cu cuvintul *gnaw* [nɔ:]; cuvintul *stork* [stɔ:k] este identic în pronunţare izolată cu cuvintul *stalk* [stɔ:k]. Însă pronunţăm *more easily* [mɔ:r'i:zili], deoarece cuvintul care urmează după *more*, făcînd parte din aceeaşi sintagmă, începe cu vocală. [r] final nu trebuie pronunţat după vocala [ɔ:] decît în cazul cînd cuvintul următor, făcînd parte din aceeaşi sintagmă, începe cu o vocală.

Nota 3. Un sunet apropiat de [ɔ:] apare ca prim element al diftongului [ɔi]: *boy* [bɔi].

4) Fonemul vocalic englez [u:]. Pentru articularea vocalei [u:], limba este retrasă înapoi în aceeaşi măsură ca şi pentru [u], adică nu prea adînc; buzele sînt rotunjite fără a fi proiectate înainte, formînd însă o deschidere mai îngustă a rezonatorului bucal decît pentru [u]. Acest sunet se pronunţă lung şi încordat. Încordarea poate creşte către sfîrşitul articulării, ceea ce se manifestă, înainte de toate, prin micşorarea deschiderii gurii aproape ca pentru articularea semivocalei [w]. La pronunţarea vocalei [u:], întregul corp al limbii se găseşte în partea posterioară a cavităţii bucale, partea posterioară a limbii fiind ridicată în direcţia palatului moale.

În comparaţie cu sunetul romînesc [U], vocala engleză [u:] se pronunţă mai lung şi mai incordat, buzele fiind strîns rotunjite.

Fonemul [u:] este o vocală *lungă, încordată, închisă, posterioară, labializată.*

Nota 1. Fonemul [u:] poate avea multe variante facultative, de pildă, diftongul [uw], a cărui articulare începe într-o poziţie puţin mai înaltă, limba fiind uşor împinsă înainte, iar buzele fiind mai larg deschise decît pentru articularea vocalei [u:].

Nota 2. Fonemul [u:] este foarte des precedat de semivocala [j] sub influenţa căreia [u:] devine ceva mai anterior. La pronunţarea combinaţiei de sunete [ju:], nu este permisă mulerea consoanei precedente. În acest scop, partea mijlocie a limbii trebuie ridicată în direcţia palatului dur numai după articularea consoanei precedente.

[u:] este sunetul „lung" al literei *u* (fiind adesea precedat de semivocala [j]: *June* [dʒu:n], *blue* [blu:], *tune* [tju:n], *music* ['mju:zik]. Grupul de litere *oo* reprezintă sunetul [u:] în majoritatea cuvintelor în care acest digraf nu este urmat de *r* sau *k*: *too* [tu:], *cool* [ku:l], *spoon* [spu:n]. Litera *o* are valoarea sonoră [u:] în cuvintele: *ado* [ə'du:], *do* [du:], *to* [tu:] (există şi formele „slabe": [də] [tə-tu]), *who* [hu:], *whose* [hu:z], *whom* [hu:m], *lose* [lu:z], *move* [mu:v], *prove* [pru:v], *tomb* tu:m] etc. Digraful *ou* reprezintă valoarea sonoră [u:] în cîteva cuvinte, ca: *Brougham* [bru:m], *routine* [ru:'ti:n], *soup* [su:p], *group*

[gru:p], *douche* [du:ʃ], *croup* [kru:p], *rouge* [ru:ʒ], *route* [ru:t], *through* [θru:], *wound* [wu:nd] (= rană; "Past Tense" şi participiul trecut de la verbul *to wind* [waind] se pronunţă [waund]), *you* [ju:], *youth* [ju:θ] etc. Fonemul [u:] precedat sau nu de semivocala [j] este reprezentat grafic şi de digrafii *ue, ew, eu, ui*: *true* [tru:],*feud* [fju:d], *crew* [kru:], *fruit* [fru:t] etc.

Menţionăm cuvintele, excepţii ortografice: *beauty* ['bju:ti], *shoe* [ʃu:], *canoe* [kə'nu:], *manoeuvre* [mə'nu:və].

5) **Fonemul vocalic englez** [u]. Pentru articularea fonemului [u], limba este retrasă înapoi, iar partea posterioară a ei se ridică în direcţia părţii anterioare a palatului moale; vîrful limbii este coborît şi retras de pe incisivii inferiori şi buzele sînt rotunjite. Vocala [u] se pronunţă scurt şi fără încordare. În pronunţarea distinctă şi clară a acestui sunet, buzele sînt rotunjite destul de mult şi descoperă dinţii, însă nu sînt proiectate de loc înainte. La articularea vocalei [u], poziţia limbii este mult mai înaltă şi mai avansată decît în cazul articulării vocalei [ɔ:], totuşi nu este atît de ridicată ca în cazul pronunţării vocalei [u:]. Distanţa între maxilare este mai mare decît în cazul vocalelor [ɔ:] şi [ɔ].

În limba romînă [U] este o vocală închisă, posterioară, labializată. Fonemul englez [u] are unele trăsături comune cu [U] romînesc, dar nu coincide cu acesta. Înlocuirea vocalei [u] cu [U] din limba romînă denaturează pronunţarea engleză corectă. Efortul pe care-l facem la articularea vocalei engleze [u] este mai mic decît în cazul pronunţării vocalei [U] din limba romînă.

Fonemul englez [u] este o vocală *scurtă, închisă, posterioară, neîncordată, labializată*.

[u] este al doilea sunet „scurt" al literei *u*, primul sunet „scurt" fiind fonemul vocalic [ʌ]: *bush* [buʃ], *put* [put]. Grupul de litere *oo* reprezintă grafic sunetul [u] cînd este urmat de [k]: *look* [luk], *cook* [kuk], precum şi în cuvintele: *foot* [fut], *good* [gud], *hood* [hud], *stood* [stud], *wood* [wud], *wool* [wul].

Nota 1. În cuvintele: *broom, groom, room, soot*, pronunţarea oscilează, unii englezi folosind vocala [u], alţii vocala [u:].

Menţionăm cuvintele, excepţii ortografice: *bosom* ['buzəm], *bouquet* ['bukei], *could* [kud], *should* [ʃud], *wolf* [wulf], *woman* ['wumən], *Worcester* ['wustə], *would* [wud], *Wolsey* ['wulzi].

Nota 2. Trebuie să fim atenţi şi să facem deosebirea necesară între cele două sunete [u] şi [u:] pentru a nu da naştere la confuzii între cuvinte: *pool* [pu:l] — *pull* [pul]; *fool* [fu:l] — *full* [ful].

Nota 3. Un sunet asemănător cu [u] se întîlneşte ca prim element al diftongului englez [uə]: *moor* [muə], şi ca al doilea element al diftongilor englezi [ou] şi [au]: *old* [ould], *house* [haus].

6) **Fonemul vocalic englez** [ʌ]. Pentru pronunţarea sunetului vocalic [ʌ], limba este retrasă înapoi, nu atît de departe ca la articularea vocalei [ɑ:] şi începutul părţii posterioare a limbii este ridicat în direcţia palatului moale mai mult decît la articularea vocalei [ɔ]. Vîrful limbii este retras de pe baza incisivilor inferiori. Buzele sînt întinse lateral, descoperind incisivii inferiori şi marginile incisivilor superiori. Vocala [ʌ] se pronunţă scurt.

Nota 1. Unii foneticieni includ această vocală în seria vocalelor mediale (mixte). În realitate ea ocupă o poziţie intermediară între vocalele anterioare şi cele posterioare.

În limba romînă nu există un sunet similar. Vocala [A] din limba romînă este o vocală deschisă, medială. În timp ce în limba romînă există un singur fonem vocalic [A], în limba engleză sînt două foneme [ɑ:] și [ʌ]. Pe deosebirea dintre [ɑ:] și [ʌ] se bazează deosebirea dintre unele cuvinte: *come* [kʌm] -*calm* [kɑ:m]; *cup* [kʌp] -*carp* [kɑ:p]. Înlocuirea acestor foneme, unul cu celălalt, este inadmisibilă.

Fonemul [ʌ] este o vocală *scurtă, posterioară, mijlocie, nelabializată.*

Pentru obținerea sunetului [ʌ] se poate porni de la vocala [O] din limba romînă, pronunțată cu buzele întinse. Se poate porni și de la sunetul vocalic [A] din limba romînă, retrăgînd limba puțin înapoi. Distanța între maxilare este ceva mai mare decît pentru vocala [A] din limba romînă. La pronunțarea vocalei [ʌ] trebuie să avem grijă să nu rotunjim de loc buzele.

[ʌ] este un sunet intermediar între [ə:] și [ɑ:].

Fonemul vocalic [ʌ] este unul din cele două sunete „scurte" ale literei *u*: *but* [bʌt], *fun* [fʌn]. Litera *o* reprezintă sunetul [ʌ] în multe cuvinte: *son* [sʌn], *come* [kʌm], *London* ['lʌndən] etc. Digraful *ou* are valoarea sonoră [ʌ] în unele cuvinte: *cousin* ['kʌzn], *double* [dʌbl], *enough* [i'nʌf] etc.

Menționăm cuvintele, excepții ortografice: *does* [dʌz], *blood* [blʌd], *flood* [flʌd].

c. Vocale mediale

Atît în engleza veche cît și în engleza medie n-au existat decît vocale anterioare și posterioare. Vocalele mediale, articulate cu ajutorul părții centrale a limbii, au apărut în perioada englezei moderne. Vocalele mediale, numite de unii foneticieni și *mixte (centrale, neutre)*, se caracterizează prin poziția limbii, care formează un fel de platformă uniformă.

1) **Fonemul vocalic englez** [ə:]. Pentru pronunțarea vocalei [ə:], limba se ridică, astfel încît întreaga ei parte centrală se găsește într-o poziție extrem de plată. După gradul de ridicare a limbii, [ə:] aparține vocalelor mijlocii. Vîrful limbii se găsește pe incisivii inferiori, atingînd baza lor sau ridicîndu-se puțin și formînd împreună cu toată partea dorsală a limbii o suprafață mai mult sau mai puțin plată. Buzele sînt puțin încordate și descoperă incisivii anteriori inferiori și, parțial, pe cei superiori. Distanța între maxilare este mică. Vocala [ə:] se pronunță ca un sunet încordat și uniform, adică nu-și schimbă calitatea în timpul articulării. Pentru a obține articularea corectă a acestei sunet, vom porni de la vocala [A] din limba romînă și vom ridica ușor vîrful limbii, astfel încît întreaga parte dorsală împreună cu vîrful limbii să stea orizontal. Păstrînd această poziție a limbii, vom micșora distanța între maxilare și vom întinde ușor buzele, astfel ca incisivii să fie puțin descoperiți. Sunetul [ə:] trebuie pronunțat fără nici un fel de rotunjire a buzelor. Buzele sînt întinse ca în cazul pronunțării vocalei [i:]. Este imposibil să pronunțăm corect acest sunet cu gura larg deschisă. Este recomandabil să exersăm pronunțarea acestui sunet cu dinții strînși (de exemplu, în combinațiile [u:ə:] [u:ə:] [u:ə:]), avînd grijă ca să se miște orizontal colțurile gurii și să nu se producă o deschidere verticală a gurii.

Nota 1. Este inadmisibil să înlocuim sunetul vocalic englez [ə:] cu sunetele franceze sau germane [œ] [Φ], ca în cuvintele *peu* [pΦ], *neuf* [nœf] sau *schön* [ʃΦn], *zwölf* [tsvœlf].

Aceste sunete sînt vocale anterioare, de tipul [e], şi se pronunţă cu buzele rotunjite. Efectul lor acustic este cu totul diferit de cel al sunetului englez (ə:).

Nota 2. În combinaţia [wə:], poziţia buzelor pentru pronunţarea semivocalei [w] împiedică adesea articularea corectă a vocalei [ə:]. Se recomandă să trecem la combinaţia [wə:] numai după ce ne vom fi însuşit bine pronunţarea corectă a vocalei [ə:]. Pentru articularea combinaţiei de sunete [wə:], buzele nu trebuie rotunjite, ci ţinute în poziţie neutră-orizontală, ca pentru articularea vocalei [i:], lăsînd să treacă energic curentul de aer expirat.

Fonemul [ə:] este o vocală *lungă, incordată, medială (mixtă), mijlocie, nelabializată.*

[ə:] este sunetul obişnuit al digrafilor *er, ir, ur, yr* în poziţie finală sau cînd sînt urmaţi de o altă consoană: *germ* [dʒə:m], *bird* [bə:d], *hurt* [hə:t], *myrtle* ['mə:tl], *her* [hə:]. Grupul de litere *ear*, urmat de o altă consoană se pronunţă, de regulă, [ə:]: *heard* [hə:d], *earth* [ə:θ]. Grupul de litere *or* este pronunţat, în general, [ə:] cînd este precedat de *w: work* [wə:k], *world* [wə:ld]. Grupul de litere *our* este pronunţat [ə:] în unele cuvinte, ca: *journal* ['dʒə:nl], *adjourn* [ə'dʒə:n], *journey* ['dʒə:ni], *scourge* [skə:dʒ]. Menţionăm cuvintele, excepţii ortografice: *amateur* ['æmətə-'æmətjuə], *attorney* [ə'tə:ni], *connoisseur* [kɔni'sə:], *colonel* [kə:nl], *chauffeur* [ʃou'fə:].

Nota 3. La pronunţarea vocalei [ə:] nu trebuie să se audă nici o urmă de [r], în afară de cazul cînd după [r] urmează o vocală, ca în cuvîntul *stirring* ['stə:riŋ].

2) **Fonemul vocalic englez [ə].** Vocala [ə] ocupă un loc important în sistemul vocalic englez contemporan. Ea nu se află niciodată în poziţie accentuată şi are o articulare slabă şi lipsită de efort. Din această cauză ea îşi modifică uşor timbrul în cursul vorbirii. Din punctul de vedere al articulării, fonemul [ə] este apropiat de [ə:], dar este total lipsit de încordare. Limba este uşor retrasă de pe incisivii anteriori şi apoi întreg corpul ei se ridică, formînd o platformă uniformă. Buzele sînt în poziţie neutră; toată musculatura organelor vorbirii este lipsită de încordare.

Nota 1. Toate vocalele neaccentuate se pot transforma în această vocală neutră. Ea se supune uşor influenţei sunetelor vecine şi, în funcţie de poziţia ei în cuvînt, îşi poate modifica timbrul.

Fonemul [ə] este o vocală *scurtă, lipsită de incordare, medială, (mixtă), mijlocie, nelabializată.*

În cursul vorbirii, fonemul [ə] apare sub forma unui întreg şir de variante, condiţionate de poziţia vocalei faţă de alte sunete vecine. Este util să menţionăm trei din aceste variante principale, pe care foneticianul englez D. Jones le notează prin [$ə_1$] [$ə_2$] [$ə_3$].

[$ə_1$] poate fi considerată varianta fundamentală a acestui fonem. Ea depinde într-o măsură mai mică de sunete vecine şi poate apărea la începutul cuvintelor: *away* [ə'wei], precum şi între consoane: *method* ['meθəd]. Această variantă se aude şi în pronunţarea articolului hotărît *the* [ðe], cînd cuvîntul următor începe cu o consoană sau semivocală, ca şi în pronunţarea articolului nehotărît *a, an* [ə] [ən]. Varianta [$ə_1$] este foarte scurtă şi nu are particularităţi clare de timbru. [$ə_1$] este un sunet foarte apropiat de [ə:], cu deosebirea că este mult mai scurt.

Nota 2. [$ə_1$] este foarte asemănător cu sunetul german reprezentat grafic de litera *e* în cuvîntul *bitte* ['bi:tə].

Valoarea sonoră exactă a acestei variante este greu de determinat. Ea poate fi reprezentată grafic de numeroase litere şi grupuri de litere: *a — along* [ə'lɔŋ], *ar: forward* ['fɔ:wəd], *e: movement* ['mu:vmənt], *er: manners* ['mænəz], *o: protect* [prə'tekt], *or: comfort* ['kʌmfət], *oar: cupboard* ['kʌbəd], *u: chorus* ['kɔrəs], *ou: famous* ['feiməs].

N o t a 3. Varianta [$ə_2$] este, de asemenea, scurtă şi se foloseşte înainte sau după postero-linguale [k] şi [g], deosebindu-se de varianta precedentă prin faptul că este mai închisă şi mai retrasă înapoi: *to go* [tə'gou], *consider* [kən'sidə]. Poziţia limbii este ceva mai înaltă decît în cazul variantei [$ə_1$]. După părerea foneticianului englez D. Jones, cunoaşterea acestei variante şi folosirea ei nu este neapărat necesară pentru străinii care învaţă limba engleză. Pronunţarea acestora va suna destul de corect dacă vor folosi varianta [$ə_1$] în loc de [$ə_2$].

N o t a 4. Varianta [$ə_3$] se foloseşte numai la sfîrşitul cuvintelor, înainte de pauză, în timp ce celelalte două variante nu se întîlnesc nici odată în poziţie finală. Această variantă este mai deschisă şi nu atît de scurtă ca cele precedente şi, de aceea, are un timbru ceva mai distinct, care aminteşte vocala [ʌ], pronunţată fără încordare: over ['ouvə], China ['tʃainə], picture ['piktʃə].

N o t a 5. Mulţi englezi folosesc în asemenea cazuri vocala [ʌ]. Cînd cuvinte de felul celor menţionate mai sus, sînt imediat urmate de alt cuvînt în aceeaşi sintagmă, [$ə_3$] se înlocuieşte cu [$ə_1$]: *a bitter fight* [ə'bɪtə fait], *Labour Party* ['leébə'parti], *over there* ['ouvə ðɛə].

N o t a 6. În poziţie neaccentuată, vocalele engleze au tendinţa clară de a se transforma în vocala neutră [ə]. Calitatea nedistinctă a acesteia şi lipsa sa de precizie, în comparaţie cu alte vocale, a făcut să i se dea numele de „neutră". În ceea ce priveşte articularea şi calităţile sale acustice, vocala [ə] este un rezultat al slăbirii şi nivelării vocalelor în poziţie neaccentuată.

N o t a 7. Principala dificultate pentru străini este, nu atît pronunţareq sunetului cît mai ales cunoaşterea cazurilor cînd această vocală trebuie folosită. Ortografia engleză obişnuită nu dă nici un fel de indicaţie în această privinţă şi, de aceea, străinii înlocuiesc adesea această vocală cu alte vocale ce le sînt sugerate de anumite ortografii. De un oarecare ajutor este faptul că sunetul [ə] apare numai în silabe neaccentuate. Totuşi nu ne putem bizui prea mult pe acest fapt, întrucît în silabe neaccentuate pot apărea şi alte vocale.

2. Diftongii englezi

Diftongii se deosebesc de monoftongi prin articularea lor nestabilă. Organele vorbirii nu păstrează poziţia lor iniţială în tot timpul articulării sunetului vocalic, ci trec, treptat, spre o altă poziţie, adesea foarte diferită de cea iniţială. Efectul acustic este acela al pronunţării a două sunete vocalice în cadrul unei singure silabe. Particularitatea caracteristică a diftongului este articularea *glisantă (lunecătoare)* de la o vocală la alta.

Diftongii sînt de două tipuri: *coborîtori (descendenţi)* şi *urcători (ascendenţi)*. Diftongii *ascendenţi* încep cu un element slab, lipsit de încordare, şi se termină cu un element încordat, care formează silaba (de exemplu, diftongii [EA] [OA] în limba romînă: *bea, oameni)*. Diftongii *descendenţi* încep cu un element încordat, care formează silaba (silabic), şi îşi slăbesc efortul articulator spre sfîrşit (de exemplu, în limba romînă diftongii [AU] [AI] [OI]: *dau, dai, doi)*.

Elementul diftongului care formează silaba (silabic) se numeşte *elementul principal (nucleul)*, iar elementul mai slab accentuat se numeşte elementul *glisant (lunecător)*.

Nota 1. În mod practic, putem considera diftongii ca o succesiune de două vocale, deşi în realitate este vorba de un singur sunet vocalic avînd un caracter glisant.

În limba engleză contemporană, toţi diftongii sînt descendenţi (coborîtori), adică au un început mai puternic şi un sfîrşit mai slab. După cum s-a arătat, în limba romînă există atît diftongi urcători cît şi coborîtori.

Nota 2. Diftongul [ou] se deosebeşte de toţi ceilalţi diftongi ai limbii engleze, deoarece sfîrşitul său este mai încordat.

Nota 3. În poziţie iniţială şi înainte de consoane sonore, diftongii au o pronunţare mai lungă, iar înainte de consoane surde, o pronunţare mai scurtă.

Nota 4. Dintre diftongii englezi contemporani, diftongul [ɔə] se află, evident, pe calea dispariţiei, întruct el este foarte adesea (şi poate fi întotdeauna) înlocuit prin vocala [ɔ:]. Dicţionarul fonetic al lui D. Jones nu dă niciodată pronunţarea cuvintelor cu diftongul [ɔə] ca pronunţarea cea mai răspîndită, ci întotdeauna ca o variantă posibilă în locul lui [ɔ:] sau [uə].

Clasificînd diftongii după poziţia iniţială a organelor vorbirii, îi putem împărţi în diftongi *anteriori:* [iə] [ei] [ɛə] [ai] [au] şi diftongi *posteriori:* [uə] [ɔə] [ou] [ɔi]. Din punctul de vedere al sfîrşitului articulării, trei dintre diftongi se termină în poziţii apropiate de [i], doi au direcţia articulării spre [u] şi patru se termină în poziţia vocalei [ə], buzele fiind întinse.

1) **Diftongul englez** [iə]. Primul element al acestui diftong este sunetul vocalic [i], iar elementul final se apropie de varianta [$ə_3$]. Primul element al diftongului este puternic accentuat.

În limba romînă nu există nici un fel de sunet asemănător diftongului [iə].

[iə] este sunetul obişnuit al grupului de litere *eer: cheer* [tʃiə]. Grupurile de litere *ear, ere, eir, ier, ea* au valoarea sonoră [iə] în unele cuvinte: *beard* [biəd], *here* [hiə], *weird* [wiəd], *pierce* [piəs], *idea* [ai'diə].

2) **Diftongul englez** [ei]. Elementul iniţial al diftongului anterior [ei] corespunde unui [e] scurt, puţin mai deschis decît fonemul vocalic [e]. Diftongul se termină într-o poziţie apropiată de [i]. Buzele sînt întinse. Acest diftong nu trebuie pronunţat prea închis. De asemenea, trebuie evitată terminarea lui în semivocala [j], cu puternic zgomot fricativ. Pe de altă parte, acest diftong nu trebuie pronunţat nici prea deschis, căci aceasta ar duce la ştergerea deosebirilor dintre [ei] şi [ai], ceea ce se întîmplă în unele dialecte ale limbii engleze.

În comparaţie cu diftongul [EI] din limba romînă *(mei, acei)*, primul element al diftongului englez [ei] este mai deschis decît primul element al diftongului [EI] din limba romînă, iar al doilea element [i] este mai scurt decît [I] din diftongul romînesc.

[ei] este sunetul „lung" al literei *a: skate* [skeit]. El este, de asemenea, sunetul obişnuit al digrafilor *ai* şi *ay: day* [dei], *train* [trein]. Digrafii *ei* şi *ea* reprezintă sunetul [ei] în unele cuvinte: *weigh* [wei], *veil* [veil], *break* [breik], *great* [greit]. Menţionăm cuvintele, excepţii ortografice: *bass* [beis] (în muzică), *gauge* [geidʒ], *Cambridge* ['keimbridʒ], *Hastings* ['heistiŋz], *gaol* [dʒeil], *halfpenny* ['heip[ə]ni], *obey* [o'bei], *phaeton* ['feit(ə)n] *yea* [jei].

3) **Diftongul englez** [ɛə]. Acest diftong începe cu [ɛ] deschis (un sunet intermediar între [e] şi [æ], pentru pronunţarea căruia limba este împinsă înainte, partea ei mijlocie fiind ridicată nu atît de mult ca pentru articularea diftongului [ei]). Apoi, treptat, limba capătă o formă plată, ca pentru articu-

larea vocalei [ə], musculatura organelor vorbirii destinzîndu-se. Buzele sînt întinse. Depărtarea dintre maxilare este destul de mare. Vîrful limbii atinge incisivii inferiori.

Nota 1. Primul element al acestui diftong poate fi definit ca *o vocală anterioară, mijlocie*, asemănătoare fonemului vocalic [ə] din limba rusă.

În limba romînă nu există un sunet asemănător.

Nota 2. Diftongul [ɛə] are o variantă facultativă [æə] mai deschisă și una mai puțin deschisă [eə]. Ele însă nu sînt recomandabile, întrucît pot da naștere la unele confuzii.

[ɛə] este sunetul obișnuit al grupului de litere *air: fair* [fɛə]. De asemenea, el poate fi reprezentat grafic de grupurile de litere: *ear* și *are* în numeroase cuvinte: *share* [ʃɛə], *fare* [fɛə], *bear* [bɛə], *pear* [pɛə] etc. Menționăm cuvintele, excepții ortografice: *there, their* [ðɛə], *scarce* [skɛəs], *where* [wɛə], *Sarah* [ˈsɛərə].

4) **Diftongul englez** [ai]. Primul element al acestui diftong are o poziție intermediară între sunetul englez [æ] și cel romînesc [A] și se termină într-o poziție apropiată de [i]. Buzele sînt întinse. Trebuie să evităm pronunțarea unui [*i*] distinct la sfîrșitul diftongului, cînd limba este ridicată mai sus decît în poziția inițială, iar organele vorbirii pierd orice fel de tensiune.

Nota 1. Primul element al acestui diftong [a] poate fi definit ca *o vocală anterioară, deschisă, nelabializată, scurtă*.

Diftongul [ai] este sunetul „lung" al literelor *i* și *y: blind* [blaind], *five* [faiv], *sky* [skai]. Digraful *ie* reprezintă sunetul [ai] cînd este în poziție finală: *die* [dai], *lie* [lai], precum și în formele flexionare, ca în: *tried* [traid], *implies* [imˈplaiz]. Digraful *ei* se pronunță [ai] în unele cuvinte: *height* [hait], *sleight* [slait], *either* [ˈaiðə], *neither* [ˈnaiðə], *eider* [ˈaidə]. Menționăm cuvintele, excepții ortografice: *buy* [bai], *eye* [ai], *choir* [kwaiə], *aisle* [ail], *good-bye* [gud ˈbai], *dye* [dai], *sign* [sain], *indict* [inˈdait], *guide* [gaid], *Ruislip* [ˈraislip], *edelweiss* [ˈaid(ə)lvais], *Dreibund* [ˈdraibund], *seismic* [ˈsaizmik] etc.

Acest diftong este asemănător cu diftongul [AI] din limba romînă *(cai)*.

5) **Diftongul englez** [au]. Diftongul anterior [au] începe cu același element inițial ca și diftongul [ai] și se termină în poziția vocalei posterioare [u]. Elementul final al diftongului nu trebuie pronunțat ca un [u] distinct.

Nota. În limitele pronunțării ortoepice există posibilitatea unor variante facultative ale acestui diftong, cu o deschidere ceva mai mică a rezonatorului bucal sau cu o retragere puțin înapoi a primului element. Cu toate acestea, devierea prea puternică în aceste direcții ar duce la o pronunțare dialectală [æu] sau [ɑu], neconformă normelor pronunțării ortoepice.

Acest diftong este apropiat de diftongul romînesc [AU] *(dau)*.

Diftongul englez [au] este sunetul obișnuit, reprezentat grafic de digraful *ou: house* [haus], precum și de digraful *ow: town* [taun]. Digraful *eo* are valoarea [au] în numele *MacLeod* [məkˈlaud]. Menționăm cuvintele, excepții ortografice: *bough* [bau], *caoutchouk* [ˈkautʃuk], *blouse* [blauz], *wound* [waund] (Past Tense și participiul trecut de la verbul *to wind* [waind].)

6) **Diftongul englez** [ɔi]. Diftongul [ɔi] are ca element inițial un sunet intermediar între [ɔ] și [ɔ:], cu o foarte slabă labializare, și se termină cu ridicarea părții anterioare a limbii către poziția vocalei [i]. Pentru a obține pro-

nunţarea corectă a acestui sunet, trebuie să începem cu poziţia vocalei [ɔ:], micşorînd puţin rotunjirea buzelor.

Diftongul englez [ɔi] este sunetul obişnuit al digrafilor *oi* şi *oy: noise* [nɔiz] *toy* [tɔi].

În limba romînă nu există un sunet asemănător.

Menţionăm cuvintele, excepţii ortografice: *buoy* [bɔi], *buoyancy* ['bɔiənsi] etc.

7) **Diftongul englez [ou].** Diftongul englez [ou] se deosebeşte de toţi ceilalţi *diftongi din limba engleză, deoarece este pronunţat cu o încordare mai mare* a organelor vorbirii, încordare care aproape nu slăbeşte de loc către sfîrşitul articulării. *Primul element al diftongului* are caracterul vocalei [o], proiectată înainte, cu închidere moderată, iar elementul final are poziţia lui [u]. La începutul articulării diftongului [ou], limba este ridicată şi uşor împinsă înainte. Buzele sînt rotunjite şi formează o deschidere destul de mare. În a doua fază a articulării, buzele se apropie, lăsînd o deschidere mică între ele: în acelaşi timp, partea posterioară a limbii se ridică şi este retrasă înapoi. Efectul acustic final al diftongului are timbrul distinct al vocalei [u].

Nota 1. Trebuie să evităm pronunţarea unui [ɔ] prea deschis la începutul diftongului şi, de asemenea, o mişcare prea puternică înainte, întrucît pronunţările [ɔu] şi [æu] se întîlnesc numai dialectal.

Elementul iniţial al diftongului [ou] se pronunţă ca o *vocală posterioară, cu mişcare înainte, mijlocie.*

Pentru articularea elementului iniţial, distanţa între maxilare este mijlocie, nefiind atît de mare ca pentru articularea vocalelor [ɔ] [ɔ:] şi [ʌ]. Maxilarul inferior este astfel aşezat încît incisivii inferiori trec înaintea incisivilor superiori. Pentru pronunţarea corectă a diftongului [ou], este bine să pornim de la [ə:], străduindu-ne să-i dăm o nuanţă de [O]. Pornind de la această poziţie a limbii, pentru articularea vocalei [ə:], trebuie să deschidem larg gura şi să rotunjim buzele, fără a le proiecta înainte. Către sfîrşitul diftongului, deschiderea gurii se micşorează mult.

Nota 2. Diftongul [ou] este mai greu de pronunţat în cuvintele în care este urmat de varianta „întunecată" a consoanei (e): *old* [ould], *whole* [houl]

Diftongul englez [ou] are oarecare asemănare cu combinaţia de sunete (ĂU) din limba romînă *(rău, său)*.

Diftongul [ou] este sunetul „lung" al literei *o: hope* [houp], precum şi al digrafului *oa* cînd nu este urmat de *r: boat* [bout], *soap* [soup]. Digrafii *ou* şi *ow* se pronunţă [ou] în numeroase cuvinte: *know* [nou], *shoulder* ['ʃouldə]. Menţionăm cuvintele, excepţii ortografice: *oh* [ou], *foe* [fou], *toe* [tou], *woe* [wou], *brooch* [broutʃ], *sew* [sou] şi unele cuvinte de origine franceză, ca: *bureau* ['bjuərou], *vogue* [voug], *rogue* [roug], *trousseau* ['tru:sou] etc.

Nota 3. Vocala [o] apare în unele cuvinte engleze şi fără a fi urmată de [u] (ca în diftongul [ou], dar numai în silabe neaccentuate. Totuşi aceste cuvinte sînt, în general, puţine la număr şi există întotdeauna forme alternative cu [ou] [ɔ:] [ə] [ɔ]: *November* [no'vembə] [nə'vembə] [nou'vembə], *obey* [o'bei], [ou'bei] [ə'be,] etc.

8) **Diftongul englez [əə].** Elementul iniţial al acestui diftong se apropie de [ɔ:], dar este puţin mai deschis, rezonatorul bucal fiind larg deschis. Către sfîrşitul articulării diftongului, limba ajunge în poziţia variantei [$ə_3$].

Diftongul [ɔə] se poate auzi în pronunțarea multor englezi în cuvinte conținînd grupurile de litere *oar, ore* și uneori *our: coarse* [kɔəs], *score* [skɔə], *four* [fɔə]. [ɔə] se aude, de asemenea, în pronunțarea de către unii vorbitori a cuvintelor *door* [dɔə], *floor* [flɔə].

Notă. Trebuie amintit însă că mulți englezi nu folosesc niciodată diftongul [ɔə], înlocuindu-l întotdeauna cu vocala [ɔ:] [kɔ:s] [skɔ:] [fɔ:] etc. De aceea nu este neapărat necesar să folosim acest diftong.

În limba romînă nu există un fonem asemănător.

9) **Diftongul englez [uə].** Primul element al diftongului [uə] pornește din poziția vocalei [u] și sfîrșitul articulației se găsește în poziția variantei [ə₃]. Întreaga articulare este lipsită de încordare, ceea ce explică ușoara trecere a diftongului [uə] în [oə] și [ɔə] în pronunțarea unor vorbitori englezi. Trebuie să urmărim ca la articularea primului element al diftongului buzele să nu fie proiectate înainte.

Nu există un sunet asemănător în limba romînă.

Acest diftong apare frecvent în cele mai multe cuvinte conținînd grupurile de litere *ure* și *oor*, ca și în derivatele lor: *sure* [ʃuə], *ensure* [in'ʃuə], *poor* [puə], *poorer* ['puərə]. Acest diftong apare și în cuvintele conținînd grupul de litere *ur* urmat de o vocală: *curious* ['kjuəriəs]. Grupul de litere *our* are valoarea sonoră [uə] în cuvinte ca: *tour* [tuə], *gourd* [guəd], *bourse* [buəs] și în pronunțarea engleză a unor nume proprii franceze. ca *Lourdes* [luəd]. Diftongul [uə] se mai aude și în terminația *er* cînd este adăugată cuvintelor care se termină în [u:]: *doer* [duə] *fewer* [fjuə] etc.

3. COMBINAȚIILE VOCALICE [aiə] [auə] [ɔiə] [ouə] [eiə]

În limba engleză, combinațiile vocalice [aiə] [auə] [ɔie] [ouə] [eiə] reprezintă de fapt, două silabe și, ca urmare, nu pot constitui foneme propriu-zise. Primul și ultimul element al acestor combinații se pronunță mai puternic decît cel mijlociu, primul element fiind mai puternic decît celelalte două. Astfel, aceste sunete sînt combinații ale fonemelor diftongi [ai] [au] [ɔi] [ou] [ei] cu fonemul vocalic [ə]. Elementul mijlociu nu se aude niciodată ca un [i] sau [u] distinct și nici nu poate fi substituit prin semivocalele [j] sau [w]. Deși uneori aceste combinații vocalice sînt denumite în unele manuale *triftongi*, atragem atenția că în limba engleză nu există triftongi adevărați, adică sunete vocalice produse prin emisiunea a trei timbre vocalice în limitele unei singure silabe: *piety* ['paiəti], *employer* [im'plɔiə], *hour* [auə], *lower* ['louə], *player* ['pleiə].

B. *SISTEMUL CONSONANTIC ÎN LIMBA ENGLEZA*

Dacă organele vorbirii se string complet, sau, apropiindu-se mult, formează un obstacol total sau parțial în calea curentului de aer, prin înlăturarea obstacolului total sau trecerea aerului prin glotă, în cazul obstacolului parțial, se produce sunetul numit *consoană*.

Din punctul de vedere al caracterului vibraţiilor sonore ce stau la baza consoanelor, ele sînt sunete *nesonante (zgomotoase)*, adică se produc în urma vibraţiilor neregulate ale aerului, ca urmare a înlăturării obstacolului din calea curentului de aer sau în urma frecării aerului de pereţii glotei. Deosebirile în calitatea consoanelor depind de patru condiţii: 1) modul de formare a obstacolului, 2) organele vorbirii care formează obstacolul şi locul de formare a obstacolului, 3) activitatea coardelor vocale, 4) poziţia palatului moale.

1. CLASIFICAREA CONSOANELOR ÎN FUNCŢIE DE MODUL DE FORMARE A OBSTACOLULUI

a. Tipul I. **Închiderea completă a rezonatorului bucal (Complete Closure)**

Cînd deschiderea se produce brusc, curentul de aer expirat provoacă un efect acustic exploziv. Consoanele de acest tip se numesc *ocluzive (plosives, stops)*. Deosebirile în funcţie de locul de formare a obstacolului, de caracterul ocluziunii şi de forma şi volumul rezonatorului dau naştere diferitelor consoane ocluzive. După efectul acustic produs, aceste sunete pot fi numite şi *explosive*, de exemplu: consoanele romîneşti [P] [B] [T] [D] [C] [G] şi consoanele engleze [p] [b] [t] [d] [k] [g]. La pronunţarea acestor sunete, palatul moale se află în poziţie ridicată şi aerul expirat din plămîni iese brusc afară din cavitatea bucală. Datorită acestui fapt, sunetele menţionate mai sus se numesc *ocluzive orale*. Dacă, pe de altă parte, palatul moale este coborît, aerul reţinut de obstacolul complet în cavitatea bucală iese afară prin cavităţile nazale. Astfel de sunete se numesc *ocluzive nazale*. Spre deosebire de ocluzivele orale, aceste sunete pot fi pronunţate prelungit. La articularea lor, tonul muzical depăşeşte zgomotul şi, de aceea, ele fac parte din categoria *sonantelor (consoanele romîneşti* [M] [N] şi cele engleze [m] [n] [ŋ]).

b. Tipul II. **Consoanele constrictive sau continui**

La articularea acestor sunete, canalul de trecere al aerului se strîmtează, permiţînd scurgerea aerului în tot timpul cît durează emisiunea sunetului.

Unii foneticieni englezi numesc aceste consoane: *consoane deschise (open)*. Din această categorie fac parte: a) *semivocalele (semivowels)* [j] [w], care sînt sunete intermediare între consoane şi vocale, fiind întotdeauna urmate de o vocală; b) *fricativele (fricative consonants)* [f] [v] [s] [z] [θ] [ð] etc. La articularea acestor sunete, organele vorbirii nu se închid complet, ci lasă o trecere îngustă, un fel de şanţ, pentru curentul de aer, care în trecerea sa produce o fricţiune perceptibilă. Forma, lungimea şi lărgimea rezonatorului bucal sînt deosebite în cazul articulării diferitelor consoane fricative. În rîndul fricativelor se includ şi *lateralele*, care prezintă anumite particularităţi (v. p. vol. I, p. 54).

c. Tipul III. **Consoanele africate (semiocluzive)**
(Africate consonants)

Consoanele africate sînt sunete cu caracter mixt, începutul fiind ocluziv, iar sfîrşitul fricativ. (În limba romînă [Ț] [Č] [Ĝ], în limba engleză [tʃ] [dʒ]). Caracteristica sunetelor africate o constituie faptul că trecerea de la caracterul ocluziv la cel fricativ nu are loc instantaneu, ci treptat. Consoanele africate nu se pronunță ca o combinație de ocluziune şi fricțiune, ci cu un singur efort al organelor vorbirii, ca un sunet indivizibil.

2. CLASIFICAREA CONSOANELOR ÎN FUNCȚIE DE ORGANUL ARTICULATOR

În funcție de organul articulator, fonemele consonantice engleze se împart în: 1) *labiale*, 2) *linguale*, 3) *laringale (glotale)*.

1) *Labialele* se subdivid în a) *bilabiale*, la care organele articulării sînt cele două buze [p] [b] [m]; b) *labio-dentale*, la care organele articulării sînt buza inferioară şi incisivii superiori [f] [v].

2) Consoanele *linguale*, la care organul articulator este limba, se subdivid în: a) *antero-linguale*, care se produc cu vîrful şi partea anterioară a limbii sprijinită pe alveolele incisivilor superiori [t] [d] [n]; b) *medio-linguale*, care se articulează cu ajutorul părții mijlocii a spatelui limbii care se apropie de palatul dur (semivocala engleză [j]); şi c) *postero-linguale*, care se articulează cu ajutorul părții posterioare a spatelui limbii, care se apropie sau atinge palatul moale (consoanele engleze [k] [g] [ŋ].)

3) Consoanele *laringale (glotale)*, la care zgomotul de fricțiune se produce în laringe (glotă) (consoana engleză [h]).

3. CLASIFICAREA CONSOANELOR ÎN FUNCȚIE DE LOCUL DE FORMARE A OBSTACOLULUI

c) După locul de formare a obstacolului în partea pasivă a canalului vorbitor, consoanele engleze se pot împărți în: a) *dentale* [θ] [ð]; b) *alveolare* [t] [d]; c) *palatale* (semivocala [j]); d) *velare* [k] [g] (în măsura în care palatul moale poate apărea şi el în rolul de organ pasiv al vorbirii).

N o t ă. Dacă vîrful limbii se găseşte între incisivii inferiori şi cei superiori (ca în cazul exersării de către străini a pronunțării sunetelor engleze [θ] [ð]), se formează aşa-numitele consoane *interdentale*. Dacă vîrful limbii atinge sau se ridică spre suprafața interioară a incisivilor inferiori, ca în cazul pronunțării sunetelor romîneşti [S] [Z], se obțin consoanele *dentale*. Dacă vîrful limbii atinge sau se ridică în direcția alveolelor (ca pentru pronunțarea sunetelor engleze [t] [d] [n] [s] [z]), se obțin aşa-numitele consoane *alveolare*. Dacă vîrful limbii este îndreptat către partea posterioară a alveolelor incisivilor superiori (ca în cazul pronunțării consoanei engleze [r]), se obțin aşa numitele consoane *post-alveolare*.

La articularea consoanelor, un rol important îl joacă participarea *coardelor vocale*. Din acest punct de vedere, consoanele se pot împărţi în consoane *surde (breathed, voiceless)*, la pronunţarea cărora coardele vocale nu vibrează, efectul acustic fiind zgomot fără voce, şi consoane *sonore (voiced)*, la pronunţarea cărora coardele vocale vibrează, producîndu-se zgomot şi voce. Consoanele sonore se împart, la rîndul lor, în: a) sonore *zgomoloase (nesonante)*, la care zgomotul predomină asupra tonului muzical [v] [z] [ð] [b] [g] [d] etc. şi b) *sonante*, la care predomină tonul muzical [m] [n] [l] etc. Din punctul de vedere al poziţiei palatului moale, consoanele se împart în: a) *orale*, la pronunţarea cărora palatul moale este ridicat, curentul de aer fiind obligat să treacă prin cavitatea bucală [t] [d] [f], şi b) *nazale*, la pronunţarea cărora palatul moale se află în poziţie coborîtă, curentul de aer fiind obligat să iasă prin cavităţile nazale [m] [n] [ŋ].

Fonemele consonantice în limba engleză

Locul de articulare / Modul de articulare	Bilabiale	Labio dentale	Dentale	Alveolare	Post Alveolare	Palato alveolare	Palatale	Velare	Glotale (laringale)	Labiovelare
Ocluzive	[p] [b]			[t] [d]				[k] [g]		
Africate						[tʃ] [dʒ]				
Nazale	[m]			[n]				[ŋ]		
Laterale				[l]						
Fricative		[f] [v]	[θ] [ð]	[s] [z]	[r]	[ʃ] [ʒ]			[h]	
Semivocale							[j]			[w]

a. Consoane ocluzive

Ocluzivele sînt consoane la articularea cărora organele vorbirii se închid formînd un obstacol complet în calea curentului de aer expirat.

N o t ă. În limba engleză, oculuzivele surde se caracterizează prin *aspiraţie*, ceea ce nu se întîlneşte în limba romînă la articularea ocluzivelor surde. *Aspiraţia* reprezintă un zgomot suplimentar, ca un fel de [h] uşor, format de curentul puternic de aer care iese energic la articularea ocluzivelor surde din limba engleză. Aspiraţia este puternică mai ales înainte de vocale lungi şi diftongi: *part* [p^hɑ:t], *take* [t^heik] şi mai slabă înaintea vocalelor scurte: *pit* [pit], *ton* [tʌn] şi după [s]: *stone* [stoun], *sky* [skai].

1) **Fonemul consonantic englez [p].** Fonemul [p] se articulează prin închiderea ambelor buze, fiind o consoană *ocluzivă, bilabială, surdă*. Coardele vocale nu vibrează.

El se pronunţă ca [P] din limba romînă, cu deosebirea că [p] englez este însoţit de aspiraţie, în timp ce sunetul ocluziv bilabial surd [P] din limba romînă este lipsit de aspiraţie.

N o t ă. Cînd acest fonem este precedat de [s], se pronunţă cu aspiraţie slabă: *spell* [spel]. El este, de asemenea, pronunţat cu aspiraţie slabă în silabele finale neaccentuate: *supper* [ˈsʌpə].

[p] este sunetul obişnuit al literei *p: peace, piece* [pi:s]. Litera *p* este mută în grupurile iniţiale *pt, pn* şi, în general, *ps: ptomaine* [ˈtoumein], *pneumatic* [ŋju:ˈmætik], *psalm* [sa:m] (dar *pseudonym* [ˈpsju:dənim]), ca şi în cuvintele *raspberry* [ˈra:zbri] şi *cupboard* [ˈkʌbəd]. Menţionăm cuvîntul, excepţie ortografică: *hiccough* [ˈhikʌp] (ortografiat şi *hiccup*).

2) **Fonemul consonantic englez [b].** Fonemul [b] este sunetul sonor corespunzător lui [p] şi se articulează în acelaşi fel, fiind însă însoţit de vibraţia coardelor vocale. El nu este niciodată însoţit de aspiraţie. Fonemul [b] este o consoană *ocluzivă, bilabială, sonoră.*

[b] este sunetul obişnuit al literei *b: blood* [blʌd]. Litera *b* este mută în poziţie finală, înainte de *m: lamb* [læm], *comb* [koum] etc. şi în unele cuvinte înainte de *t: debt* [det], *doubt* [daut], *subtle* [sʌtl].

3) **Fonemul consonantic englez [t].** Consoana engleză [t] se deosebeşte de consoana [T] din limba romînă prin caracterul ocluziunii. [t] englez are o articulare apicală, în timp ce [T] romînesc are o articulare dorsală. Pentru articularea consoanei [T] din limba romînă, ocluziunea se formează între partea anterioară a limbii şi incisivii superiori, iar pentru articularea sunetului [t] din limba engleză, ocluziunea se formează între vîrful limbii şi alveolele incisivilor superiori. Pe de altă parte, în limba engleză [t] este însoţit de aspiraţie, ceea ce nu se întîmplă în limba romînă.

Fonemul [t] este o consoană *ocluzivă, anterolinguală, alveolaroapicală, surdă.*

N o t a 1. Un [t] cu aspiraţie mai slabă se aude în poziţie neaccentuată: *better* [ˈbetə] iar după consoana [s] se aude un [t] cu aspiraţie foarte slabă: *stand* [stænd].

N o t a 2. Se pot menţiona următoarele variante condiţionate mai importante ale fonemului [t]:

dental, folosit înaintea sunetelor [θ] şi [ð], ca în *eighth* [eitθ], *look at this* [luk ət ðis];

post alveolar, folosit înaintea lui [r]: *tree* [tri:];

cu explozie nazală, folosit înaintea consoanelor nazale [m] [n]: *That night* [ðæt nait], *that man* [ðæt mæn];

cu explozie laterală, folosit înainte de [l]: *little* [ˈlitl];

lipsit de explozie, atunci cînd este urmat de sunetele [t] [d] [tʃ] [dʒ]: *that tree* [ðæt tri:], *that dog* [ðæt dɔg], *that chair* [ðætˈtʃɛə], *that journey* [ðæt ˈdʒə:ni].

[t] este sunetul obişnuit al literei *t: time* [taim]. El este reprezentat grafic şi de grupul de litere *ed* la Past Tense şi participiul trecut al verbelor regulate terminate în consoane surde (cu excepţia lui [t]: *asked* [a:skt], *passed* [pa:st] (dar *waited* [ˈweitid]). Această regulă se aplică numai verbelor, nu terminaţiei *ed* în general, de exemplu: *wicked* [ˈwikid].

Menţionăm următoarele cuvinte, excepţii ortografice: *thyme* [taim], *Thames* [temz], *Thomas* [ˈtɔməs], *Mathilda* [məˈtildə], *Esther* [ˈestə], *Anthony* [ˈæntəni].

Litera *t* este mută în cuvintele terminate în *stle, sten: castle* [ka:sl], *hasten* ['heisn], *listen* ['lisn], precum și în cuvinte ca: *chestnut* ['tʃesnʌt], *Christmas* ['krisməs] și, uneori, în cuvîntul *often* [ɔ:fn] ['ɔ:ften].

4) **Fonemul consonantic englez** [d]. Articularea consoanei [d] este identică cu cea a consoanei [t], fiind însă însoțită de vibrația coardelor vocale și lipsită de aspirație.

Fonemul englez [d] este o consoană *ocluzivă, anterolinguală, alveolaroapicală, sonoră*.

El se deosebește de fonemul consonantic [D] din limba romînă prin articularea sa apicală.

Nota. Cele mai importante variante condiționate ale fonemului [d] sînt următoarele: [*d*] *cu explozie nazală*, care apare atunci cînd este urmat de [m] sau [n]: *admire* [əd'maiə], *sudden* ['sʌdn];
[*d*] *cu explozie laterală*, care apare înainte de [l]: *middle* ['midl], *puddle* ['pʌdl].

[d] este sunetul obișnuit al literei *d*:*dark* [da:k]. Terminația *ed* la Past Tense și la participiul trecut al verbelor regulate terminate în vocale sau consoane (cu excepția sunetului [d] se pronunță [d]: *seized* [si:zd], *played* [pleid] (dar *commanded* [kə'ma:ndid]).

5] **Fonemul consonantic englez** [k]. Fonemele [k] și [g] din limba engleză, în pronunțare izolată, coincid cu sunetele [C] și [G] din limba romînă. Totuși fonemul [k] se deosebește de sunetul [C] din limba romînă prin articularea sa mai energică și aspirația care îl însoțește înaintea vocalelor accentuate.

Fonemul [k] este o consoană *ocluzivă, posterolinguală (velară), surdă*.

La pronunțarea consoanei [k], trecerea aerului este complet blocată prin ridicarea părții posterioare a palatului moale, palatul moale fiind în poziție ridicată pentru a împiedica trecerea aerului prin cavitățile nazale. Aerul este comprimat prin presiunea venită din plămîni și cînd contactul dintre limbă și palat se întrerupe, aerul iese brusc prin gură, producînd sunetul exploziv. Coardele vocale nu vibrează.

Notă. Există mai multe variante condiționate ale fonemului [k], determinate de natura vocalei care îl urmează. Luînd ca variantă fundamentală pe [k] din cuvîntul *come* [kʌm], vedem că în *keep* [ki:p] se folosește un [k] mai anterior, iar în *cock* [kɔk] un [k] mai posterior. Mai există variante ale fonemului [k] determinate de gradul de labializare, de pildă, un [k] puternic labializat înainte de [w]: quince [kwins]. [k] este însoțit de *explozie nazală* înaintea consoanelor nazale (*shaken* ['ʃeikn]).

Sunetul [k] se aude în mod obișnuit în cuvintele ortografiate cu litera *k*: *kind* [kaind] sau litera *c* urmată de *a, o, u, consoană* sau *în poziție finală*: *cat* [kæt], *coat* [kout], *cut* [kʌt], *fact* [fækt], *electric* [i'lektrik]. Grupul de litere *ch* se pronunță [k] în unele cuvinte (cele mai multe de origine greacă): *chemist* ['kemist], *character* ['kæriktə], *ache* [eik]. Grupul de litere *qu* este pronunțat [kw] în cuvinte ca *quarter* ['kwɔ:tə], *quality* ['kwɔliti], dar există și unele cuvinte în care se pronunță [k]: *conquer* ['kɔŋkə], *liquor* ['likə]. Litera *x* este, în general, pronunțată [ks]: *box* [bɔks], *fox* [fɔks], dar în unele cazuri se pronunță [gz]: *example* [ig'za:mpl] (v. vol. I, p. 47).

Menționăm cuvintele excepții ortografice: *Celtic* ['keltik] ['seltik], *quay* [ki:]. Litera *c* este mută în cuvintele: *scene* [si:n] *scent* [sent], *victuals* ['vitlz],

muscle ['mʌsl] (dar nu în *sceptic* ['skeptik]). Litera *k* este mută în grupul inițial *kn*: *knee* [ni:], *knife* [naif] etc.

6) **Fonemul consonantic englez [g].** Fonemul [g] este o consoană *ocluzivă, posterolinguală (velară), sonoră.*

N o t ă. Ca și [t], [d], [k], fonemul [g] are o serie de variante condiționate. Dacă considerăm ca varintă fundamentală pe [g] din cuvîntul *gun* [gʌn], constatăm că [g] din cuvîntul *golf* [gɔlf] care o articulare mai posterioară, iar [g] din cuvîntul *geese* [gi:s] are o articulare mai anterioară. Există și alte variante ale fonemului [g] a căror natură depinde de vocalele vecine. De asemenea, există diferite variante ale fonemului [g] în funcție de gradul de labializare. Cea mai caracteristică este un [g] puternic labializat, folosit înaintea semivocalei [w], ca în cuvîntul *language* ['læŋgwidʒ]. O variantă a fonemului [g] cu *explozie nazală* se folosește înaintea sunetelor [m] și [n], ca în cuvintele *pragmatic* [præg'mætik] *Agnes* ['ægnis].

[g] este sunetul obișnuit al literei *g* cînd este urmată de literele *a, o, u, o consoană*, sau se află *în poziție finală*: *game* [geim], *go* [gou], *gun* [gʌn], *green* [gri:n], *big* [big]. Sunetul [g] se aude, de asemenea, în unele cuvinte ortografiate cu digrafii *ge, gi: gear* [giə], *geese* [gi:s], *get* [get], *giddy* ['gidi], *gift* [gift], *gig* [gig], *begin* [bi'gin], *girl* [gə:l], *give* [giv], *anger* ['æŋgə], *eager* ['i:gə], *hunger* ['hʌŋgə], *finger* ['fiŋgə], *linger* ['liŋgə], *longer* ['lɔŋgə], *longest* ['lɔŋgist], *monger* ['mʌŋgə], *stronger* ['strɔŋgə], *strongest* ['strɔŋgist], *tiger* ['taigə], *younger* ['jʌŋgə], *youngest* ['jʌŋgist] etc. Se aude fonemul [g] și în cuvintele terminate în *gger, gging: begging* ['begiŋ], *digging* [digiŋ], *dagger* ['dægə], precum și în unele nume proprii, ca: *Gibbon* ['gibən], *Gibs* [gibz], *Gissing* ['gisiŋ], *Gertrude* ['gə:tru:d] etc.

Litera *x* în prefixul *ex* se pronunță, de regulă, [gz] dacă este urmată imediat de o vocală accentuată, exceptînd cuvintele în care *x* este urmat de *c: examination* [ig,zæmi'neiʃn], *exact* [ig'zækt], (dar *except* [ik'sept], *excite* [ik'sait]).

Menționăm cuvintele, excepții ortografice: *burgher* ['bə:gə], *ghost* [goust], *ghoul* [gu:l] *ghastly* ['gɑ:sli], *guard* [gɑ:d], *guarantee* [gærən'ti:], *guest* [gest], *guide* [gaid], *guilt* [gilt] *fatigue* [fə'ti:g] etc.

Litera *g* este mută în grupul inițial *gn: gnaw* [nɔ:], *gnat* [næt], *gnarled* [nɑ:ld], înainte de *m* sau *n* final, ca în *:reign* [rein], *phlegm* [flem], precum și în cuvinte, ca: *imbroglio* [im'brouljou], *Seraglio* [si'rɑ:ljou], și în numele colegiului *Magdalen(e)* ['mɔ:dlin].

b. Sonante ocluzive

Articularea sonantelor ocluzive este diferită de articularea ocluzivelor nesonante. Trecerea curentului de aer este, de asemenea, împiedicată într-un anumit loc din cavitatea bucală prin închiderea organului activ al vorbirii cu cel pasiv, în timp ce coardele vocale vibrează, dar palatul moale nu este ridicat ca la articularea celorlalte ocluzive, ci coborît. În felul acesta, cavitățile nazale devin rezonatoare. În consecință, curentul de aer trece parțial și prin nas, iar la locul obstacolului format în cavitatea bucală se află un curent slab de aer care produce un zgomot neînsemnat, zgomot acoperit de tonul muzical predominant. Ocluziunea sonantelor nazale poate fi prelungită și sunetul poate fi extins, spre deosebire de ocluzivele orale unde ocluziunea se produce instantaneu.

1) **Fonemul consonantic englez [m].** Pentru pronunțarea consoanei [m], buzele se închid, palatul moale coboară și aerul trece prin cavitățile nazale. Coardele vocale vibrează.

Din punctul de vedere al articulării, [m] englez este similar cu [M] din limba romînă.

Fonemul [m] este o *sonantă ocluzivă, bilabială, nazală.*

Sunetul [m] este valoarea sonoră obișnuită a literei *m: mother* [ˈmʌðə]. Litera *m* este mută în grupul inițial *mn: mnemonic* [niˈmounik]. În cuvinte ca *prism* [ˈprizm], *schism* [ˈsizm], [m] are valoare silabică (vol. I, p. 59).

2) **Fonemul** [n] este o *sonantă ocluzivă, anterolinguală, alveolară, nazală.* La articularea acestui sunet, coardele vocale vibrează, iar palatul moale este coborît și aerul trece prin cavitățile nazale.

Fonemul [n] din limba engleză se deosebește de [N] din limba romînă prin articularea sa apicală. Pentru pronunțarea sunetului [N] din limba romînă, vîrful limbii este coborît, iar partea anterioară a limbii apasă incisivii superiori, în timp ce sunetul englez [n] are o articulație apicală, locul său de articulare fiind același ca și pentru sunetele engleze [t] și [d].

[n] este silabic în special în cuvintele în care acest sunet este precedat de alte consoane alveolare: *mutton* [ˈmʌtn], *lesson* [ˈlesn], *hidden* [ˈhidn] (v. I, p. 59).

Acest sunet este reprezentat grafic de litera *n: night* [nait]. Litera *n* este mută în grupul consonantic final *mn: hymn* [him], *column* [ˈkɔləm], *condemn* [kənˈdem], *autumn* [ˈɔ:təm], dar este pronunțat atunci cînd aceste cuvinte capătă un sufix (cu excepția participiului): *autumnal* [ɔ:ˈtʌmnəl], *solemnity* [səˈlemniti], (dar *condemning* [kənˈdemiŋ]).

3) **Fonemul consonantic englez** [ŋ]. Pentru pronunțarea fonemului englez [ŋ], ocluziunea se formează între partea posterioară a limbii care atinge palatul moale și palatul moale, care este coborît. La articularea sunetului participă și rezonatorul nazal, ca și în cazul fonemelor [m] și [n]. Articularea fonemului [ŋ] este similară cu aceea a ocluzivei orale [g], cu deosebirea că la articularea lui este inclusă și participarea rezonatorului nazal.

Fonemul [ŋ] este o *sonantă ocluzivă, posterolinguală (velară), nazală.*

Notă. Trebuie să avem în vedere că în limba engleză fonemele [n] și [ŋ] sunt cu totul diferite. Înlocuirea fonemului [ŋ] cu fonemul [n] este absolut inadmisibilă, căci acest lucru, în afară de denaturarea sensibilă a pronunțării engleze, poate duce la confuzii între cuvinte: *ran* [ræn]-*rang* [ræŋ]; *sin* [sin] — *sing* [siŋ]; *thin* [θin] — *thing* [θiŋ] etc.

În limba romînă apare în locul consoanei nazale dentale [N] o variantă nazală posterolinguală [ŋ] înaintea ocluzivelor posterolinguale [C]: *bancă* [BAŋCĂ], *rangă* [RAŋGĂ]. În limba romînă, acest sunet este doar o variantă a fonemului [N] și nu un fonem independent ca în limba engleză.

Sunetul [ŋ] este reprezentat grafic de grupul de litere *ng: strong* [strɔŋ] *finger* [ˈfiŋgə] și foarte des de litera *n* înaintea literelor care reprezintă valoarea sonoră [k] și [g]: *ink* [iŋk], *anger* [ˈæŋgə], *anchor* [ˈæŋkə]. În grupul de litere *ng* final, litera *g* este mută: *sing* [siŋ]; în interiorul cuvintelor litera *g* din acest grup se aude: *hunger* [ˈhʌŋgə]. În legătură cu pronunțarea grupului de litere *ng* în poziție medială, se pot da următoarele reguli: 1) se pronunță [ŋ] în cuvintele derivate din verbe prin adăugarea sufixelor *er* și *ing: singer* [ˈsiŋə], *ringing* [ˈriŋiŋ]; 2) prefixul *con*, cînd este urmat de [k] și [g] este pronunțat

de cei mai mulţi vorbitori cu [ŋ], dacă silaba următoare este neaccentuată: *congress* ['kɔŋgres], dar cu [n] dacă silaba următoare este accentuată: *congratulations* [kən,grætejuˈleiʃn]; 3) prefixele *en, in, un* se pronunţă cu [n] de către cei mai mulţi vorbitori: *engage* [inˈgeidʒ], *ingredient* [inˈgri:diənt], *ungrateful* [ʌnˈgreitful]. Aceste prefixe sînt pronunţate cu [n] şi atunci cînd sînt urmate de [k]: *encourage* [inˈkʌridʒ], *increase* [inˈkri:s], *uncomfortable* [ʌnˈkʌmfətəbl]. În grupul de litere *nk* final sau în interiorul cuvintelor, după sunetul [ŋ] se aude întotdeauna şi sunetul [k]: *think* [θiŋk], *thinker* ['θiŋkə]. Menţionăm cuvintele excepţii ortografice: *dingey* ['diŋgi], *meringue* [məˈræŋ] *lynx* [liŋks], *tongue* [tʌŋ].

c. Consoane fricative

În cazul cînd la articularea consoanelor canalul de trecere a aerului se strîmtează într-un punct oarecare, efectul acustic se produce datorită frecării curentului de aer de pereţii canalului. De obicei, îngustarea canalului este produsă de un organ activ al vorbirii, care se apropie de unul din organele pasive ale vorbirii. Consoanele produse în acest fel se numesc *fricative*.

În limba engleză există următoarele foneme consonantice fricative: [f] [v] [θ] [ð] [s] [z] [ʃ] [ʒ] [r] [h] [l] [j] [w]. Sunetul care ia naştere în acest fel are un caracter şuerător, dar, deoarece unele din aceste sunete sînt sonore sau chiar sonante, şueratul este, în aceste cazuri, greu perceput de ureche.

1) **Fonemul consonantic englez** [f]. Pentru pronunţarea consoanei engleze [f] şi a corespondentei sale sonore [v], fricţiunea se formează între suprafaţa exterioară a buzei inferioare şi marginea incisivilor superiori. Buza inferioară apasă uşor incisivii superiori. Curentul de aer trece prin canalul astfel format şi prin spaţiile dintre dinţi.

În pronunţare izolată, [f] şi [v] coincid, în general, cu sunetele romîneşti [F] şi [V].

Fonemul [f] este o *consoană fricativă, labiodentală, surdă.*

Consoana [f] este sunetul reprezentat grafic de litera *f* şi de grupul de litere *ph*: *farm* [fa:m], *phenomenon* [fiˈnɔminən]. Grupul de litere *gh* este pronunţat [f] în cuvintele folosite curent: *enough* [iˈnʌf], *rough* [rʌf], *tough* [tʌf], *cough* [kɔf] [kɔ:f], *laugh* [la:f], *draught* [dra:ft] etc. Menţionăm pronunţarea cuvintului *lieutenant* [lefˈtenənt] (pronunţare folosită in armata terestră — în marină, acelaşi cuvînt se pronunţă [leˈtenənt] sau [lu:ˈtenənt]).

2) **Fonemul consonantic englez** [v]. Fonemul [v] este sunetul corespunzător sonor al consoanei surde [f] şi se pronunţă la fel, exceptînd faptul că la articularea lui participă şi coardele vocale.

Fonemul [v] este o *consoană fricativă, labiodentală, sonoră.*

Fonemul [v] este sunetul obişnuit al literei *v*: *victory* ['viktəri]. Grupul de litere *ph* se pronunţă [v] în cuvintele: *nephew* ['nevju:] şi *Stephen* ['sti:vn].

3) **Fonemul consonantic englez** [θ]. Sunetul [θ] se articulează expirînd curentul de aer prin spaţiul format între vîrful limbii şi incisivii superiori. Limba este lăţită, lipsită de încordare, iar buzele sînt întinse. Vîrful limbii apasă uşor pe întreaga suprafaţă interioară a incisivilor superiori, formînd astfel un şanţ lăţit. Vîrful întins al limbii poate fi, de asemenea, aşezat între

incisivii inferiori şi cei superiori. Palatul moale este în poziţie ridicată. Coardele vocale nu vibrează.

Fonemul [θ] este o *consoană fricativă, anterolinguală, dentală (sau interdentală), surdă.*

În limba romînă nu există un sunet asemănător.

Notă. Se recomandă începătorilor pronunţarea interdentală a sunetelor engleze [θ] şi [ð], care ajută să se evite confuzia cu sunetele [S] şi [Z] din limba romînă.

Greşelile în pronunţarea sunetului [θ] sînt inadmisibile. Înlocuirea fonemului [θ] cu fonemul [s] poate provoca confuzie între cuvinte: *thaw* [θɔ:] -*saw* [sɔ:]; *thing* [θiŋ] -*sing* [siŋ]; *thin* [θin] -*sin* [sin] etc.

Este, de asemenea, inadmisibilă, înlocuirea fonemului [θ] cu alte foneme, ca [T] şi [F].

[θ] este unul din sunetele reprezentate grafic prin grupul de litere *th* în următoarele cazuri: 1) în poziţie iniţială, exceptînd pronumele, adverbele şi conjuncţiile: *thin* [θin], *theatre* [ˈθiətə] etc.; 2) în interiorul cuvintelor de origine negermanică: *method* [ˈmeθəd], *author* [ˈɔ:θə], *mathematics* [mæθiˈmætiks]; 3) în poziţie finală, în toate cazurile, exceptînd acelea care vor fi menţionate în legătură cu sunetul [ð]: *month* [mʌnθ], *mouth* [mauθ]. Pluralul cuvintelor care se termină în *th* se pronunţă [θs] în următoarele cazuri: *a)* dacă în cuvîntul respectiv grupul de litere *ths* este precedat de o vocală scurtă: *smiths* [smiθs], *breaths* [breθs]; *b)* dacă acest grup este precedat de o consoană: *lengths* [leŋθs], *months* [mʌnθs]; *c)* dacă acest grup este precedat ortografic de litera *r*: *births* [bə:θs], *hearths* [hɑ:θs]; *d)* în cazuri excepţionale: *faiths* [feiθs], *growths* [grouθs], *laths* [lɑ:θs], *sloths* [slouθs]. În celelalte cazuri, pluralul *ths* se pronunţă [ðs]: *baths* [bɑ:ðs], *mouths* [mauðs] etc. În cazul cuvintelor *wreaths, sheaths, broths*, pronunţarea oscilează, unii vorbitori folosind pluralul [θs], iar alţii pluralul [ðz]: [riˈθs-riðz] [ʃi:θs-ʃi:ðz] [brɔθs-brɔðz].

4) **Fonemul consonantic englez** [ð]. Consoana fricativă engleză [ð] se articulează ca şi [θ], dar este însoţită în pronunţare de vibraţia coardelor vocale.

Fonemul [ð] este o *consoană fricativă, anterolinguală, dentală (sau interdentală), sonoră.*

Nu există un sunet similar în limba romînă.

[ð] este sunetul obişnuit, reprezentat grafic de grupul de litere *th*, în următoarele cazuri: 1) în poziţie iniţială, în pronume, adverbe şi conjucţii: *this* [ðis], *that* [ðæt], *then* [ðen], *though* [ðou] etc.; 2) în interiorul cuvintelor de origine germanică: *father* [ˈfɑ:ðə], *brother* [ˈbrʌðə], *mother* [ˈmʌðə]; 3) în pluralul substantivelor terminate în *th*, neprecedate de *l*, care conţin o vocală lungă sau un diftong: *paths* [pɑ:ˈðz], *youths* [ju:ðz] etc.; 4) în poziţie, finală cînd există un *e* mut după acest grup de litere: *bathe* [beið], precum şi în cuvintele: *bequeath* [biˈkwi:ð], *with* [wið], *booth* [bu:ð], *smooth* [smu:ð].

5) **Fonemul consonantic englez** [s]. Consoana [s] şi corespondenţa sa sonoră [z] au două variante facultative. Pentru prima variantă a fonemului [s], vîrful limbii apasă incisivii inferiori, iar partea anterioară a limbii se sprijină pe dinţi şi pe alveole, se curbează în sus şi se încordează formînd, în acest fel, un şanţ de forma unui jgheab prin care trece curentul de aer. Buzele sînt întinse, descoperind dinţii. La pronunţarea sunetului [s], dinţii sînt apropiaţi şi aerul

ieşind brusc prin spaţiul liber dintre dinţi dă naştere zgomotului şuerător. Pentru cealaltă variantă, vîrful limbii se ridică spre alveole şi şanţul se formează mai sus; limba este puţin ridicată în direcţia palatului dur, iar sunetul obţinut este mai jos ca ton decît prima variantă, apropiindu-se puţin de [ʃ]. Deoarece toate consoanele anterolinguale din limba engleză sînt apicale, adică sînt pronunţate cu vîrful limbii sprijinit pe alveole, este mai corect să tindem spre articularea apicală şi în cazul consoanei [s]. La pronunţarea sunetelor [s] şi [z], limba trebuie să fie retrasă puţin înapoi pentru ca vîrful limbii să se depărteze de incisivii anteriori.

Fonemul [s] este o *consoană fricativă, anterolinguală, alveolaroapicală, surdă.*

N o t ă. Sunetul [s] nu poate fi pronunţat corect cu gura larg deschisă. Spaţiul dintre alveole şi limbă este este extrem de îngust. Palatul moale este în poziţie ridicată şi coardele vocale cu vibrează.

[s] este sunetul obişnuit al literei *s*: *sin* [sin], *safe* [seif]. Litera *s* este întotdeauna pronunţată [s] la începutul cuvintelor, dar în alte poziţii ea este adesea pronunţată [z]. (Comparaţi *absurd* [əb'sə:d] — *absolve* [əb'zɔlv]; *cease* [si:s] — *please* [pli:z]; *use* [ju:s] (substantiv) — *use* [ju:z] (verb) etc.) Cele mai multe reguli privitoare la folosirea lui [s] şi [z] sînt atît de complicate şi suferă atît de multe excepţii încît cel mai sigur lucru este a învăţa pronunţarea fiecărui cuvînt în care apar aceste sunete. Totuşi, putem da cîteva indicaţii generale: 1) litera *s* ca semn al pluralului substantivelor, al persoanei a treia singular la indicativul prezent al verbelor şi al cazului posesiv se pronunţă [s] cînd sunetul precedent este unul din fonemele consonantice surde: [f] [p] [t] [k] şi uneori [θ]: *cats* [kæts], *laughs* [la:fs], *stops* [stɔps], *births* [bə:θs]; 2) litera *s* în terminaţiile *sive, sity* se pronunţă întotdeauna [s]: *decisive* [di'saisiv], *curiosity* [kjuəri'ɔsiti]; 3) litera *s* în poziţie finală, precedată de una din literele *a, i, o, u, y* se pronunţă [s]: *atlas* ['ætləs], *basis* ['beisis], *chaos* ['keiɔs], *genius* ['dʒi:niəs], *Pepys* [pi:ps-pepis], singurele excepţii fiind formele flexionare ale verbelor şi ale substantivelor: *plays* [pleiz], *was* [wəz], ca şi în cuvintele *his* [hiz], *as* [æz] [əz], *whereas* ['wεərəz]. O serie de cuvinte terminate în *se* se pronunţă cu sunetul final [s]: *base* [beis], *case* [keis], *purchase* ['pə:tʃəs], *increase* ['inkri:s] etc. Sunetul [s] se aude, de asemenea, în cuvintele terminate în *lse, nse, pse, rse*: *else* [els], *dense* [dens], *lapse* [læps], *terse* [tə:s], cu excepţia cuvintelor *cleanse* [klenz] şi *parse* [pa:z]. Sunetul [s] mai este reprezentat grafic şi de litera *c* urmată de *e, i sau y*: *cent* [sent], *cinema* ['sinimə], *cycle* ['saikl]. Litera *s* este mută în cuvintele: *isle* [ail], *island* ['ailənd], *chamois* ['ʃæmwa:], *aisle* [ail], *rendez-vous* ['rɔndivu:], *apropos* [æprə'pou], *debris* ['debri], *demesne* [di'mein], *viscount* ['vaikaunt], *Lisle* [lail] etc.

6) **Fonemul consonantic englez** [z]. În limba romînă, [S] şi [Z] sînt consoane fricative dentale, obstacolul formîndu-se ceva mai jos decît alveolele incisivilor superiori (cum se întîmplă în cazul consoanelor engleze [s] şi [z]).

Fonemul [z] corespunde, din punctul de vedere al articulaţiei, fonemului consonantic surd [s], însă se pronunţă însoţit de vibraţia coardelor vocale.

Fonemul [z] este o *consoană fricativă, anterolinguală, alveolaroapicală, sonoră.*

[z] este sunetul obişnuit al literei *z*: *zero* ['ziərou], *Zoo* [zu:]. El este, de asemenea, uneori reprezentat grafic de litera *s* cînd aceasta nu se află

4*

în poziţie iniţială: *raise* [reiz], *easy* ['i:zi]. Litera *s*, în poziţie finală, reprezentînd pluralul substantivelor, persoana a treia a indicativului prezent al verbelor şi cazul posesiv se pronunţă [z], cînd este precedată de o vocală sau de o consoană sonoră, cu excepţia celor şuierătoare: *days* [deiz], *sings* [siŋz], *man's* [mænz]. Litera *s* în poziţie finală se pronunţă [z], cînd este precedată de litera *e* care nu este mută: *aborigines* [æbə'ridʒiniz], *Hades* ['heidi:z]. Grupul de litere *ss* se pronunţă [z] în cîteva cuvinte: *dessert* [dı'zə:t], *dissolve* [di'zɔlv], *hussar* [hu'za:], *possess* [pə'zes], *scissors* ['sizəz]. Cuvîntul *house* [haus] are pronunţarea pluralului neregulată ['hauziz]. Sunetul [z] se mai aude în cuvintele: *does* [dʌz], *has* [hæz], *is* [iz], *was* [wəz], *Mrs.* ['misiz].

7) **Fonemul consonantic englez** [ʃ]. Fonemul [ʃ] este un tip special de sunet fricativ, avînd două centre de formare a zgomotului, unul identic cu cel pentru articularea sunetului [s] şi altul între partea mijlocie a limbii şi palatul dur. Limba se ridică puţin în direcţia palatului dur. Buzele încordate sînt puţin proiectate în afară, lungind în felul acesta rezonatorul bucal. Vîrful şi partea anterioară a limbii se sprijină pe alveolele incisivilor superiori. Dinţii sînt apropiaţi sau chiar uniţi. Sunetul nu poate fi pronunţat cu gura larg deschisă. Spaţiul dintre limbă şi alveole este strîmt, dar mai larg decît pentru articularea sunetului [s]. Palatul moale este în poziţie ridicată. Coardele vocale nu vibrează.

Acest fonem se aseamănă cu sunetul corespunzător din limba romînă [Ş]: *şapte*

Fonemul [ʃ] este o *consoană fricativă, anteromediolinguală, alveolară, surdă.*

[ʃ] este sunetul obişnuit al grupului de litere *sh: English* ['iŋgliʃ], *shoulder* ['ʃouldə]. Digrafii *si, ci, ti,* urmaţi de o vocală neaccentuată sau de o consoană silabică se pronunţă [ʃ]: *special* ['speʃl], *Persia* ['pə:ʃə], *partial* ['pa:ʃl]. Sunetul [ʃ] se aude şi în cuvinte ca *censure* ['senʃə], *pressure* ['preʃə] etc. Litera *s* se pronunţă [ʃ] în cuvintele: *sure* [ʃuə], *assure* [ə'ʃuə], *sugar* ['ʃugə]. Grupul de litere *ch* se pronunţă [ʃ] în unele cuvinte recent împrumutate din limba franceză: *champagne* [ʃæm'pein], *chandelier* ['ʃændiliə], *machine* [mə'ʃi:n], *moustache* [mə'sta:ʃ] etc.

8) **Fonemul consonantic englez** [ʒ]. Fonemul [ʒ] se articulează ca şi [ʃ] cu excepţia vibraţiei coardelor vocale, prezentă în articularea sunetului [ʒ].

Fonemul [ʒ] este o *consoană fricativă, anteromediolinguală, alveolară, sonoră.*

[ʒ] este sunetul reprezentat grafic de litera *s* în cuvinte ca: *measure* ['meʒə], *pleasure* ['pleʒə]. Grupul de litere *si* se pronunţă [ʒ] atunci cînd este precedat de o vocală accentuată, ca în: *occasion* [ə'keiʒn], *hosier* ['houʒə] (nu însă în cazuri ca *cosier* ['kouziə] — comparativul adjectivului cosy ['kouzi]. Sunetul [ʒ] se mai aude în cuvinte ca: *usual* ['ju:ʒuəl], *azure* ['æʒə], *transition* [træn'siʒn] (pronunţat de unii vorbitori şi [træn'ziʃn], precum şi în unele cuvinte recent împrumutate din limba franceză: *rouge* [ru:ʒ], *garage* ['gæra:ʒ] (mai puţin frecvent ['gæridʒ], verbul *to garage* se pronunţă ['gæridʒ]), *beige* [beiʒ] etc.

9) **Fonemul consonantic englez** [h]. Pentru pronunţarea sunetului englez [h], spaţiul liber se formează între partea posterioară, retrasă a limbii şi partea posterioară a faringelui, împinsă în afară. Acest spaţiu este destul de larg şi de aceea [h] are un zgomot fricativ foarte slab. Acest fapt şi explică uşurinţa

cu care sunetul [h] este omis în poziţii neaccentuate: *I helped him* [ai'helpt im], *I have finished the book* [aɪv'finiʃt ðe'buk]. Conform normelor ortoepice, omisiunea consoanei [h] nu este posibilă în poziţie accentuată: *high* [hai], *behind* [bi'haind].

Notă 1. În multe dialecte ale limbii engleze, omisiunea sunetului [h] în silabe accentuate, ca şi includerea lui în poziţii în care, conform normelor ortoepice, ar trebui să lipsească, este un fenomen frecvent.

În limba romînă, acest sunet, care este o consoană fricativă glotală (laringală), este de obicei sonorizat. În cazul consoanei [H] din limba romînă, zgomotul de fricţiune are loc în glotă, în timp ce în limba engleză acest zgomot are loc între limbă şi faringe.

La pronunţarea sunetului [h] din limba engleză, curentul de aer trece prin glotă şi nu întîlneşte nici un fel de obstacol în cavitatea bucală. În limba engleză acest sunet poate fi întîlnit numai înaintea vocalelor şi a semivocalei [j], de aceea la pronunţarea lui organele vorbirii se găsesc în poziţia vocalei care urmează.

Nota 2. În limba engleză există un număr de variante ale fonemului [h], egal cu numărul vocalelor existente în această limbă. De fapt, aşa cum arată foneticianul englez D. Jones, sunetele [h] din limba engleză pot fi considerate vocale „asurzite". Astfel [h] din cuvîntul *hill* [hil] ar putea fi considerat ca un [i] „asurzit", [h] din *heavy* ['hevi] ca un [e] „asurzit" etc.

Sunetul [h] este o *consoană fricativă, glotală, surdă.*

Acest sunet este reprezentat grafic de litera *h: hare* [hɛə], heart [hɑ:t]. El mai este reprezentat grafic şi de grupul de litere *wh* în cuvinte ca: *who* [hu:], *whole* [houl] şi în derivatele lor. Litera *h* este mută în cuvintele *hour* [auə], *heir* [ɛə], *honour* ['ɔnə], *honest* ['ɔnist] şi derivatele lor. Litera *h* este mută în numeroase silabe neaccentuate, mai ales în nume proprii terminate în *ham: Belham* ['beləm], *Durham* ['dʌrəm] şi în unele cuvinte ca: *hedgehog* ['hedʒɔg] ['hedʒhɔg], *vehicle* ['vi:ikl], *annihilate* [ə'naiəleit].

11) **Fonemul consonantic englez** [*r*]. Ca şi celelalte anterolinguale, fonemul [r] are o articulare apicală. Canalul de scurgere a aerului se formează între vîrful limbii şi alveole; palatul moale este ridicat; coardele vocale vibrează. La articularea acestui sunet buzele sînt de obicei în poziţie neutră, uneori ele pot fi uşor rotunjite. Canalul de trecere a aerului este destul de larg, de aceea zgomotul fricţiunii este neînsemnat şi este acoperit de tonul muzical. La pronunţarea sunetului englez [r], limba este retrasă înapoi; vîrful limbii se ridică spre partea posterioară a palatului dur. La ridicarea vîrfului şi părţii anterioare a limbii se obţine o concavitate în formă de lingură. Marginea limbii este complet retrasă de pe dinţii laterali, lăsînd deschis pentru trecerea aerului un canal mijlociu, mai larg decît pentru sunetul nesonant [ʒ]. Rolul principal în articularea sunetului [r] îl joacă limba. Pentru a pronunţa corect sunetul englez [r], trebuie să deschidem gura suficient de larg şi să începem să pronunţăm vocala [ʒ], apoi să ridicăm treptat vîrful limbii către partea postalveolară a palatului dur. În acest fel se obţine un sunet care are o oarecare asemănare cu sunetul englez [ʒ]. Se poate, de asemenea, începe cu articularea sunetului [ʒ], ridicînd vîrful limbii în direcţia părţii postalveolare a palatului dur, adică deplasînd

puțin înapoi locul de formare a consoanei [ʒ]. Pentru o pronunțare cît mai corectă a sunetului englez [r], trebuie să urmărim ca vîrful limbii să nu se îndoaie înapoi, iar buzele să nu fie proiectate prea mult înainte. Sunetul englez [r] este unul din cele mai dificile sunete pentru străinii care învață limba engleză.

Fonemul [r] este o *sonantă fricativă, anterolinguală, postalveolară.*

Sunetul englez [r] este complet diferit de sunetul [R] din limba romînă, care este o consoană vibrantă. Pentru pronunțarea sunetului romînesc [R] vîrful limbii se atinge ușor de alveolele incisivilor superiori, formîndu-se, una după alta, mai multe ocluziuni alveolare scurte și repezi, presiunea aerului din gură desprinzînd vîrful limbii de pe alveole într-un interval foarte scurt. Datorită elasticității mușchilor linguali, vîrful limbii vibrează și revine la loc pe alveole. Sunetul romînesc [R] se pronunță cu palatul moale lipit de peretele posterior al laringelui. [R] vibrant, asemănător celui romînesc, se întîlnește și în limba engleză în stilul de pronunțare oratoric, precum și în unele dialecte ale acestei limbi. Cu toate acestea, el este un sunet necaracteristic pentru limba engleză, pronunțată normal, astfel încît înlocuirea sunetului fricativ [r] cu sunetul vibrant [R] trebuie evitată. Pentru a ne însuși deci pronunțarea corectă a sunetului englez [r], trebuie să eliminăm din minte sunetul [R] cu care sîntem obișnuiți și să ținem seama că [r] englez este un sunet fricativ, complet diferit, înrudit cu sunetele fricative [ʒ] și [z].

Nota 1. Pentru însușirea corectă a acestui sunet, se recomandă următorul exercițiu: se deschide larg gura, punînd încheietura îndoită a degetului mare sau un dop de aproximativ 2,5 cm diametru între dinți și se articulează cu putere sunetul [ʒ] cu vîrful limbii sprijinit de alveolele incisivilor superiori. Sunetul care rezultă este foarte asemănător cu consoana fricativă [r].

[r] este sunetul obișnuit al literei *r* urmată de un sunet vocalic: *read* [ri:d], *write* [rait]. În pronunțarea ortoepică a limbii engleze nu se aude sunetul [r] atunci cînd litera *r* este în poziție finală sau înaintea unei consoane: *car* [ka:], *sport* [spɔ:t]. Cînd însă un cuvînt care se termină cu litera *r* este imediat urmat de un alt cuvînt care începe cu o vocală și care face parte din aceeași sintagmă cu cuvîntul precedent, de regulă se aude sunetul [r] (așa-numitul *"the linking r"): far away* [fa:rə'wei], *dear Ann* ['diəræn]. Litera *r* se pronunță în cazuri similare și în cuvintele compuse, al căror prim element se termină în litera *r*, iar al doilea element începe cu o vocală: *over-eat* ['ouvəri:t], *razor edge* ['reizəredʒ] etc.

Nota 2. Unii englezi folosesc în pronunțarea lor un așa-numit *„r intrus"* "*intrusive r*") în cuvintele terminate cu vocala (ə) sau (ɔ:) cînd cuvîntul următor începe cu o vocală, chiar dacă litera *r* nu există în ortografie: *he saw a grat deal* [hi 'sɔ:r ə greit 'di:l] *Asia, and Africa* ['eiʃərənd'æfrikə] etc. Cu toate acestea, folosirea lui *„r intrus"* nu este recomandabilă pentru străini.

d. Sonante fricative laterale

Sonantele fricative laterale se caracterizează prin faptul că aerul, care trece de-a lungul obstacolului format de limbă, nu se scurge prin mijloc, ci pe ambele părți (sau una din părți) laterale ale limbii, al cărei vîrf apasă pe alveole sau pe dinți. Astfel, marginile limbii lasă două deschideri

(rar, una) laterale pe unde se scurge curentul de aer, ceea ce dă naştere la un zgomot foarte slab de fricţiune. În limba engleză există o singură sonantă fricativă laterală [l].

1) **Fonemul consonantic englez** [l]. Pentru articularea fonemului [l], vîrful limbii apasă pe alveole ca şi în cazul ocluzivelor, dar explozia nu se produce; marginile limbii sînt coborîte şi curentul de aer, separat în două de corpul limbii, se scurge pe părţile laterale între limbă şi palat. Pentru pronunţarea sunetului [l], buzele sînt în poziţie neutră. În unele pronunţări individuale se întîlneşte un [l] unilateral, adică un sunet la articularea căruia curentul de aer se scurge numai pe o latură a limbii.

În limba engleză există cîteva variante condiţionale ale fonemului [l]. Pentru scopuri practice este suficient să deosebim şi să ne însuşim articularea a două variante cunoscute sub numele de [l] *întunecat (voalat)*" şi [l] *clar*". (*"dark"* [l] — *"clear"* [l]). Deosebirea dintre aceste două variante constă, în primul rînd, în poziţia deosebită a limbii, adică în formele deosebite pe care le capătă rezonatorul bucal, astfel că cele două variante se deosebesc prin rezonanţa lor. [l] *clar* are o ridicare înaltă a părţii anterioare a limbii (ca pentru articularea vocalelor anterioare); [l] *întunecat* se caracterizează printr-o ridicare a părţii posterioare a limbii (ca pentru articularea vocalelor posterioare) şi prin coborîrea părţii mijlocii (partea mijlocie a limbii fiind lăsată în jos). În transcrierea fonetică strîmtă, varianta „întunecată" se notează prin [ɫ]. Deosebirea dintre varianta „clară" şi cea „întunecată" a fonemului [l] este deci o simplă diferenţă de rezonanţă vocalică. Varianta „clară" are rezonanţa vocalelor anterioare (care se apropie de [i]), şi cea „întunecată" are rezonanţa vocalelor posterioare (care se apropie de [u]).

Fonemul [l] este o *sonantă, anterolinguală, alveolară, laterală.*

Varianta „clară" se întîlneşte numai înainte de vocale şi de semivocala [j]: *lake* [leik], *along* [ə'lɔŋ], *million* ['miljən], iar cea „întunecată" numai înainte de consoane şi în poziţie finală (unde consoana [l] devine silabică): *mill* [mil], *people* ['pi:pl].

Sunetul [l] este reprezentat grafic de litera *l* sau *ll*: *let* [let], *bell* [bel]. Litera *l* este mută în unele cuvinte: *calf* [ka:f)], *half* [ha:f], *calm* [ka:m], *could* [kud], *should* [ʃud] etc.

c. Consoane africate (semiocluzive)

Sunetele africate se articulează ca şi cele ocluzive după principiul ocluziunii complete, dar această ocluziune se transformă spre sfîrşitul articulării în fricţiune şi nu se deschide în explozie. Organul activ al vorbirii nu are o mişcare instantanee, ci se depărtează treptat de cel pasiv. În acest fel se produce fricţiunea care dă consoanelor caracterul lor africat (semiocluziv). Este important de reţinut că africatele nu reprezintă simple combinaţii de sunete ocluzive cu sunete fricative — elementul fricativ al acestor sunete nu trebuie prelungit şi nici nu trebuie să se perceapă o graniţă între elementul ocluziv şi cel fricativ, în timp ce în cazul combinaţiilor de sunete fricative cu

ocluzive această graniță se simte ușor. În limba engleză există două consoane africate: [tʃ] și [dʒ].

Notă. Unii foneticieni englezi ,printre care și D. Jones, includ în această categorie de sunete și combinațiile consonantice [tr] [dr], [ts] [dz].

1) **Fonemul consonantic englez** [tʃ]. Sunetul [tʃ] începe cu un [t] apical care trece apoi în consoana fricativă apicală [ʃ]. Buzele încordate sînt rotunjite ca pentru pronunțarea sunetului [ʃ]. Elementul ocluziv se combină cu cel fricativ, constituind un singur fonem. La articularea sunetului [tʃ], vîrful și partea anterioară a limbii ating alveolele incisivilor superiori, în timp ce partea mijlocie a limbii se ridică în direcția palatului dur. Palatul moale este ridicat; coardele vocale nu vibrează.

Fonemul [tʃ] este o *consoană africată, anterolinguală, alveolaroapicală, surdă.*

Fonemul [tʃ] se aseamănă cu sunetul romînesc [Č] din cuvintele *celebru, cinematograf*, dar în limba engleză el nu este urmat numai de vocalele [E] sau [I] ca în limba romînă, ci și de alte sunete. În afară de aceasta, în limba romînă sunetul [Č] este palatizat, pe cînd în limba engleză el rămîne pur consonantic: *child* [tʃaild], *chew* [tʃu:], *chap* [tʃæp] etc. Comparați cuvîntul romînesc *bici* [BIČI] cu cuvîntul englez *beach* [bi:tʃ].

În limba engleză sunetul [tʃ] este reprezentat grafic de grupurile de litere *ch* și *tch: charm* [tʃa:m], *watch* [wɔtʃ]. Fonemul [tʃ] este, de asemenea, reprezentat grafic de litera *t* în unele combinații: grupul *te* se pronunță [tʃ] în cuvinte ca *righteous* ['raitʃəs] (dar nu în toate cuvintele terminate în *teous: beauteous* ['bju:tjəs]); în grupul de litere *ture* în poziție neaccentuată: *nature* ['neitʃə] (același grup de litere — *ture* se pronunță [tjuə] în poziție accentuată *mature* [mə'tjuə], precum și în cuvintele mai rar folosite: *overture* ['ouvətjue]. Grupul de litere *ti* are valoarea sonoră [tʃ] cînd terminația *tion* este precedată de *s* ca în cuvintul *question* ['kwestʃən]. Iată cîteva cuvinte de origine italiană în care sunetul [tʃ] este reprezentat grafic de grupurile de litere *ce ci: cello* ['tʃelou], *dolce* ['doltʃe], *concerto* [kən'tʃə:tou], *cicerone* ['tʃitʃə'rouni], *Medici* ['meditʃi] etc.

Notă. Consoana africată [tʃ] trebuie deosebită de grupul de sunete [t]-[ʃ]- care se poate întîlni în limba engleză apărînd în silabe deosebite. Cînd dorim să notăm în transcriere fonetică existența acestui grup, folosim o linioară între [t] și [ʃ]: *lightship* ['lait-ʃip]. *Dorsetshire* ['dɔ:sit-ʃiə] etc.

2) **Fonemul consonantic englez** [dʒ]. Fonemul consonantic [dʒ] este corespondentul sonor al fonemului [tʃ], pronunțat în același fel, cu vibrația coardelor vocale.

El poate fi definit ca o *consoană africată, anterolinguală, alveolaroapicală, sonoră.*

[dʒ] este sunetul obișnuit al literei *j* și al literei *g* înainte de *e, i, y* (exceptînd cuvintele din această categorie menționate la sunetul [g] v. vol. I, p. 47): *jump* [dʒʌmp], *page* [peidʒ], *gymnastics* [dʒim'næstiks], *giant* ['dʒaiənt]. Grupul de litere *dge* se pronunță [dʒ] în cuvinte ca: *edge* [edʒ], *judge* [dʒʌdʒ]. Menționăm cuvintele, excepții ortografice: *grandeur* ['grændʒə], *soldier* ['souldʒə], *Greenwich* ['grinidʒ]. *Norwich* ['nɔridʒ], *sandwich* ['sændwidʒ].

Fonemul englez [dʒ] se aseamănă cu fonemul [Ğ] din limba romînă, cu deosebirea, că în limba romînă, el este urmat întotdeauna de [I] sau [E], pe cînd în limba engleză el poate fi urmat de orice altă vocală sau se poate afla în poziţie finală: edge [edʒ].

C. *SEMIVOCALELE ÎN LIMBA ENGLEZA*

În limba engleză există două sunete, [j] şi [w], denumite *semivocale (semiconsoane)*, datorită faptului că ocupă o poziţie intermediară între vocale şi consoane. Aceste sunete, avînd un caracter vocalic, sînt totuşi însoţite de o uşoară fricţiune, ceea ce le dă un caracter consonantic şi face ca unii foneticieni să le includă în categoria consoanelor fricative. Modul de articulare a acestor sunete este mai puternic decît modul de articulare a vocalelor. Semivocalele sînt întotdeauna urmate de un sunet vocalic, în afară de foarte rare excepţii în cazul semivocalei [w] ([wz] — forma redusă de la *was*). Articularea semivocalelor prezintă caracterul unei lunecări vocalice în direcţia vocalei următoare, organele vorbirii pornind de la formarea unei vocale închise sau aproape închise şi trecînd la poziţia unei alte vocale. Poziţia vocalei iniţiale este menţinută numai un timp foarte scurt.

1) **Fonemul englez [w].** Pentru articularea sunetului [w], ambele buze sînt puţin proiectate înainte şi strîns rotunjite, în aşa fel încît între ele se obţine o deschidere rotundă, nu prea largă. Din punctul de vedere al mecanismului articulării, [w] poate fi considerat ca un [U] profund, foarte puternic labializat. Partea posterioară a limbii se ridică în acelaşi fel ca şi la articularea vocalei [u:], dar această poziţie a limbii durează numai un moment; imediat limba şi buzele trec în poziţia necesară pronunţării vocalei următoare.

Fonemul [w] este o *semivocală posterolinguală, labiovelară.*

Notă. În pronunţarea generaţiei mai în vîrstă se întîlneşte sunetul [ʍ] surd, care este articulat în acelaşi fel ca [w], dar fără vibraţia coardelor vocale. Acest sunet reprezintă o supravieţuire a fonemului [ʍ] din engleza veche şi apare în cuvinte ca: *when* [ʍen], *why* [ʍai], etc, care au păstrat ortografia istorică cu grupul de litere iniţial *wh*. În toate cazurile însă, [ʍ] poate fi înlocuit cu semivocala [w], ceea ce dovedeşte lipsa valorii sale fonologice.

În limba romînă, sunetul [U] care se aude în pronințarea celor mai mulţi vorbitori în cuvinte ca: *poate* [PUATE], *boală* [BUALĂ], *oală* [UALĂ] etc. este o semivocală asemănătoare fonemului englez [w].

[w] este sunetul consonantic al literei *w*. El se foloseşte atunci cînd litera *w* se întîlneşte la începutul unei silabe (cu excepţia grupului de litere *wr*, în care litera *w* este mută *(write* [rait]): *well* [wel], *away* [ə'wei]. Litera *u* se pronunţă *w* cînd este precedată de *q*: *quite* [kwait], *quality* ['kwɔliti], cu excepţia unor cuvinte ca *etiquette* [eti'ket], *liquor* ['likə], *conquer* ['kɔŋkə], *exchequer* [iks'tʃekə], sau de *g*, ca în cuvintele: *language* ['læŋgwidʒ], *unguent* ['ʌŋgwənt]. Menţionăm cîteva cuvinte, excepţii ortografice: *one* [wʌn], *once* [wʌns], *choir* [kwaiə], *cuirasse* [kwi'ræs], *cuisine* [kwi'zi:n], *assuage* [ə'sweidʒ], *desuetude* ['deswitju:d], *persuade* [pə'sweid], *suave* [sweiv], *suite* [swi:t] etc.

2) **Fonemul englez** [j]. La articularea fonemului englez [j], se formează un canal de trecere a aerului între partea mijlocie ridicată a limbii şi palatul dur. Canalul bucal este larg deschis şi la articularea sunetului se produce o uşoară fricţiune. În felul acesta, sunetul capătă caracter consonantic şi este inclus de către unii foneticieni în grupa consoanelor fricative. Sunetul [j] se apropie, ca efect acustic, de vocala [i] scurt și se întîlneşte în cuvinte numai înainte de vocale. Vîrful limbii se găseşte pe incisivii inferiori; buzele sînt întinse.

Fonemul [j] este o *semivocală mediolinguală, palatală.*

Fonemul englez [j] aminteşte de sunetul romînesc [I] (iot) care se întîlneşte în pronunţarea unor cuvinte ca: *el, ea, este, ei, ele* etc. şi care se formează prin apropierea dosului limbii de palat.

În limba engleză, [j] este sunetul consonantic al literei *y: yes* [jes], *vineyard* ['vinjəd]. Literele *i* şi *e* au adesea valoarea sonoră [j] atunci cînd sunetul următor este vocala [ə]: *onion* ['ʌnjən], *familiar* [fə'miljə] etc. În cuvintele ortografiate cu *u, ui, ew* și *eu*, reprezentind grafic sunetul [u:], semivocala [j] este adesea introdusă în pronunţare înaintea lui [u:]: *uniform* ['ju:nifɔ:m], *new* [nju:], *tuition* [tju:'iʃn], iar alteori lipseşte: *rule* [ru:l], *chew* [tʃu:], *June* [dʒu:n] etc. În această privinţă se pot da următoarele indicaţii: *a)* [j] nu este niciodată introdus în pronunţare după [tʃ] [dʒ] sau [r] sau după [l] precedat la rîndul său, de o consoană: *chew* [tʃu:], *July* [dʒu:'lai], *rule* [ru:l], *blue* [blu:]; *b)* [j] este întotdeauna introdus în pronunţare după [p] [b] [t] [d] [k] [g] [m] [n] [f] [v] [h]: *pew* [pju:], *beauty* ['bju:ti], *tune* [tju:n], *due* [dju:], *cube* [kju:b], *argue*]'a:gju:], *music* ['mju:zik], *new* [nju:], *few* [fju:], *view* [vju:] *huge* [hju:dʒ]; *c)* [j] este introdus regulat în pronunţare după [l] precedat de o vocală, cînd această vocală este accentuată sau semiaccentuată: *deluge* ['delju:dʒ], *value* ['vælju:], *aluminium* [ælju:'miniəm]; *d)* în cazul în care [l] este în poziţie iniţială sau este precedat de o vocală neaccentuată, pronunţarea oscilează. Cuvinte ca *lute, absolute* sînt pronunţate de unii vorbitori [lju:t], ['æbsəlju:t], iar de alţii [lu:t] ['æbsəlu:t]; *e)* după sunetele [s] [z] [θ], pronunţarea, de asemenea, oscilează. Cuvintele *suit, presume, enthusiasm* sînt pronunţate de unii vorbitori: [sju:t], [pri'zju:m], [in'θju:ziæzm], iar de alţi vorbitori: [su:t], [pri'zu:m] in'θu:ziæzm].

Notă. Consoana surdă corespunzătoare semivocalei [j], notată în transcriere fonetică [ç], este folosită de unii vorbitori în locul combinaţiei de sunete [hj] în cuvinte ca: *huge* [çu:dz], *human* ['çu:mən], *hue* [çu:] etc. Articularea acestui sunet este asemănătoare celei a sunetului german, reprezentat grafic de grupul de litere *ch* (ca în cuvîntul german *ich).* În mod practic [ç] reprezintă semivocala [j] asurzită. Sunetul [ç] este o *consoană fricativă mediolinguală, palatală, surdă.*

II. STRUCTURA SILABICĂ A LIMBII ENGLEZE

O particularitate a structurii silabice a limbii engleze care este foarte bogată în cuvinte monosilabice, este existenţa numeroaselor silabe închise. Silabele închise pot conţine vocale lungi, scurte sau diftongi: *night* [nait], *port* [pɔ:t], *set* [set].

În limba engleză, sonantele [m] [n] [l] sînt adesea *silabice* (formatoare de silabe), adică sînt cele mai puternice sunete în silabele respective. De pildă, cuvintele: *people* ['pi:pl], *prison* ['prizn], *prism* ['prizm] sînt constituite din cîte două silabe, a doua silabă a acestor cuvinte conținînd sunetele [pl] [zn] [zm], în care sonantele sînt cele mai puternice sunete dintre consoanele legate între ele. Astfel, în limba engleză, sunete formatoare de silabe pot fi nu numai vocalele, ci și sonantele. Există două cazuri în care sonantele [m] [n] [l] sînt întotdeauna silabice: *a)* dacă se află la sfîrșitul cuvintelor și sînt precedate de o consoană zgomotoasă: *little* ['litl], *person* ['pə:sn]; *b)* dacă sonantele [m] [n] [l] se află între consoane zgomotoase: *present* ['preznt], *cabled* ['keibld], *absent* ['æbsnt] etc. Pentru a pronunța corect consoanele silabice [m] [n] [l], trebuie să mărim tensiunea articulării, ceea ce face aceste sunete mai sonore și mai lungi.

III. MODIFICAREA FONEMELOR ÎN CURSUL VORBIRII

În procesul vorbirii, sunetele care urmează rapid unul după altul se pronunță legat. Datorită acestui fapt, articularea unui sunet începe înainte de a se fi sfîrșit complet articularea sunetului precedent. În fonetică, acest fenomen poartă numele de *coarticulație*. Modificările fonetice suferite de sunete în cursul vorbirii se împart în: a) *modificări combinatorii*, care se produc datorită influențelor sunetelor vecine și b) *modificări necombinatorii*, care se produc indiferent de influența sunetelor înconjurătoare. Astfel, de pildă, participarea suplimentară în articulație a buzelor dă sunetelor ceea ce se numește labializare; participarea ca organ pasiv de articulație a cavităților nazale, datorită coborîrii palatului moale, dă sunetelor ceea ce se numește nazalizare (rezonanța nazală); participarea sau neparticiparea în articulație a coardelor vocale dă sonorizarea sau asurzirea consoanelor sau vocalelor etc. În cursul vorbirii se poate, de asemenea, modifica locul articulației, forma canalului de trecere a aerului, felul ocluziunii etc. Datorită coarticulației se produc o serie de modificări fonetice.

A. *MODIFICĂRILE FONETICE COMBINATORII*

1) **Asimilarea.** Cea mai importantă dintre modificările fonetice combinatorii este asimilarea, proces în cursul căruia două sunete diferite apropiate sau alăturate capătă caractere comune sau devin identice prin extinderea uneia sau mai multor mișcări articulatorii de la un sunet la altul. În fiecare limbă asimilarea se produce conform legilor proprii, caracteristice limbii respective. Asimilarea poate fi *totală* sau *parțială*. Prin asimilare *totală* se obține o totală coincidență a sunetelor. Astfel, în limba engleză, prefixul negativ *in* s-a transformat, în procesul dezvoltării istorice, pe baza asimilării totale în *im* (înaintea lui *m*): *immature* [imə'tjuə], *immemorial* [imi'mɔ:riəl] etc. În cazul asimilării

parțiale, numai una sau mai multe dintre calitățile caracteristice ale unui sunet sînt transmise sunetelor vecine. Astfel, sonorizarea sau asurzirea terminației *s* ([z] [s]) la pluralul substantivelor, persoana a III-a singular a verbelor la indicativ prezent și la cazul posesiv, sau diferite cazuri de sonorizare și asurzire la diferite forme contrase, sînt exemple de asimilare parțială.

Se poate face, de asemenea, o deosebire între asimilarea numită *istorică* și cea care acționează în limbă în perioada actuală. Prin asimilare istorică se înțelege o modificare fonetică (asimilare) care a avut loc în perioadele trecute ale dezvoltării limbii, modificare ce a dat naștere formelor actuale, diferite de cele vechi. Există, de exemplu, în limba engleză contemporană cuvinte ca *nature* [ˈneitʃə], *picture* [ˈpiktʃə], *nation* [ˈneiʃn], care s-au dezvoltat, din punct de vedere istoric, din formele: [ˈpiktjur], [ˈnætjur], [ˈnæsion]. Acest proces de asimilare: [sj]—[ʃ]; [tj]—[tʃ]; [dj]—[dʒ], care se poate observa și în cuvinte ca: *question* [ˈkwestʃən], *grandeur* [ˈgrændʒə], *pressure* [ˈpreʃə], *ocean* [ˈouʃn], *pension* [ˈpenʃn], *conscience* [ˈkɔnʃəns], *partial* [ˈpa:ʃl], *anxious* [ˈæŋkʃəs]: *usual* [ˈju:ʒuəl], *soldier* [ˈsouldʒə], *furniture* [ˈfə:nitʃə] etc. n-a avut loc totuși în toate cazurile. Adesea, cunoașterea cazurilor cînd trebuie folosite forme cu asimilare sau forme lipsite de asimilare prezintă dificultăți pentru străinii care învață limba engleză. Conform regulii generale, asimilarea a avut loc numai în silabe neaccentuate. Iată de ce cuvinte ca: *mature* [məˈtjuə], *endurance* [inˈdjuərəns] se pronunță fără asimilare, deoarece în aceste cazuri silabele respective sînt neaccentuate. Cu toate acestea, cuvintele mai rar folosite, ca: *celestial* [siˈlestjəl], *plenteous* [ˈplentjəs], *beauteous* [ˈbju:tjəs], *overture* [ˈouvətjuə], în care silabele respective sînt neaccentuate, se pronunță fără asimilare. Cuvintele *sure* [ʃuə], *sugar* [ˈʃugə] constituie excepții, deoarece, în aceste cazuri, asimilarea a avut loc în silabe accentuate. Procesele de asimilare sînt foarte variate și ele pot fi clasificate conform unui mare număr de criterii. Astfel, criteriile de clasificare pot fi: caracterul sunetelor care se asimilează (asimilare consonantică și asimilare vocalică), direcția asimilării (asimilare progresivă și regresivă), gradul asimilării (asimilare totală și parțială) etc.

Pronunțarea surdă sau sonoră a terminației *s* de la pluralul substantivelor, persoana a III-a singular a verbelor la indicativul prezent sau la formele cazului posesiv, este un exemplu de *asimilare consonantică*, care, deoarece a avut loc într-o perioadă mai veche a dezvoltării limbii engleze, poate fi considerată, în același timp, și un exemplu de *asimilare istorică*. Vechile mutații vocalice în limba engleză sînt exemple de *asimilări vocalice*. Astfel, pluralul *men* [men] provine dintr-o formă anterioară *manis*, iar *mўs*, forma veche a pluralului *mice* [mais], provine dintr-o formă anterioară *musiz*. Aci, înlocuirea vocalei [a] cu [e] — în primul caz —, sub influența vocalei [i] și a vocalei [u] cu [ü], în al doilea caz, sînt exemple de armonie vocalică, datorită asimilării.

În cazul *asimilării parțiale*, numai una sau mai multe dintre calitățile caracteristice ale unui sunet sînt transmise sunetelor vecine. Astfel, sonorizarea sau asurzirea terminației *s* [s] > [z] la pluralul substantivelor și a verbelor la persoana a III-a a indicativului prezent sau diferite cazuri de sonorizare și asurzire la diferite forme contrase sînt exemple de asimilare parțială.

În ceea ce privește direcția asimilării, putem vorbi despre o asimilare *regresivă* și una *progresivă*. În primul caz, sunetul precedent sau sunetele precedente se asimilează cu cele următoare datorită faptului că pregătirea articulării

sunetului următor începe mai devreme; în al doilea caz, această articulare continuă după ce organele vorbirii au părăsit poziţia pentru articularea primului sunet, sunetul următor asimilindu-se cu cel precedent. Ca exemplu de asimilare progresivă poate servi pronunţarea engleză [itsðis] în loc de [it iz ðis] *it is this*, iar ca exemplu de asimilare regresivă aceea care are loc în cuvîntul compus *horseshoe* ['hɔ:ʃʃu:] ([s]>[ʃ]) sau în cuvintele *newspaper* ['nju:speipə] ([z]>[s]), *five pence* ['faif pəns] ([v]>[f]) etc.

Asimilarea mai poate afecta organul articulator cînd sunetul asimilat se formează de acelaşi organ al vorbirii ca şi cel ce asimilează, deşi aceste sunete se formează, în condiţii normale, de către organe ale vorbirii diferite. Astfel, în limba engleză, înainte de sunete labiale, consoanele se pronunţă întotdeauna labializat: *twelve* [twelv], *swing* [swiŋ] etc.

2) **Disimilarea** este un fenomen fonetic opus asimilării, prin care două sunete pierd trăsăturile lor comune de articulare (total sau parţial), diferenţiindu-se şi căpătînd trăsături articulatorii deosebite. În unele cazuri această modificare fonetică poate duce la eliminarea unuia din sunete. Cuvîntul englez actual *surgeon* ['sə:dʒən] provine din cuvîntul francez vechi *chirurgeon*. În acest caz sunetul [s] este rezultatul unei disimilări a sunetului anterior [tʃ]. Cuvîntul *peregrinum* a devenit în limba engleză *pilgrim* ['pilgrim], *marmor* a devenit *marble* [ma:bl] etc. Unele grupuri consonantice iniţiale, a căror pronunţare era dificilă, au fost ulterior modificate prin eliminarea primului sunet consonantic: *gn: gnarled* [na:ld], *gnaw* [nɔ:]; *kn: know* [nou], *knife* [naif]; *wr: write* [rait], *wreck* [rek]; *bd: bdelium* ['deljəm]; *mn: mnemonic* [ni'mɔnik]; *ps: psalm* [sa:m], *Psyche* ['saiki]; *pn: pneumatic* [nju:'mætik], *pneumonia* [nju:'mounjə]; *pt: ptomaine* ['toumein], *Ptolemy* ['tɔləmi]. Acelaşi fenomen se observă şi în grupuri consonantice finale, grele de pronunţat, în care se elimină ultimul sunet consonantic: *mb: climb* [klaim], *lamb* [læm]; *mn: autumn* ['ɔ:təm], *column* ['kɔləm] etc.

3) **Metateza** este schimbarea ordinei unor sunete dintr-un cuvînt pentru uşurarea pronunţării. Cuvîntul *wrap* [ræp] provine din cuvîntul *warp* din engleza veche; *ever* ['evə] din cuvîntul *efre* din engleza veche.

4) **Epenteza** este introducerea unei consoane între două sunete a căror pronunţare este dificilă. Astfel, cuvîntul *tender* ['tendə] provine din cuvîntul francez *tendre*. În acest caz, [r] silabic dintr-o fază anterioară a limbii s-a transformat ulterior în vocala neutră [ə]. Acelaşi fenomen se observă în cuvintele *chamber* ['tʃeimbə] -F *chambre; remember* [ri'membə] -F *remembrer; number* ['nʌmbə] -F *nombre* etc.

5) Prin **sincopă** se înţelege dispariţia unei vocale între două consoane. Astfel, în limba engleză este foarte frecventă dispariţia vocalelor [ə] şi [i] în poziţie neaccentuată: *pencil* ['pensl], *lesson* ['lesn], *history* ['histri], *university* ['ju:nivə:sti] etc.

6) **Reducerea (eliziunea)** unor grupuri consonantice, a căror pronunţare este dificilă, se întîlneşte, de asemenea, frecvent. Unele din aceste reduceri pot fi considerate istorice, adică unele sunete care au existat într-o formă mai veche a cuvîntului respectiv nu mai sînt pronunţate în zilele noastre (v. exemplele de mai sus în legătură cu fenomenul disimilării). Existenţa acestor sunete, azi dispărute, este dovedită de ortografia tradiţională a unor cuvinte ca: *know* [nou], *gnarl* [na:l], *cupboard* ['kʌbəd] etc. Alte reduceri ale sunetelor

consonantice sînt datorate coarticulării, adică ele sînt pronunțate în cuvîntul respectiv, rostit izolat, dar dispar în anumite succesiuni de sunete în vorbirea înlănțuită: *blind man* ['blain mæn], *a good deal* [ə'gudi:l], *take care* ['teikɛə], *sit down* [si'daun] etc.

7) **Haplologia** este modificarea fonetică prin care se elimină un grup de sunete, datorită faptului că el apare încă o dată imediat după aceea, evitîndu-se astfel repetarea acelorași mișcări articulatorii. Astfel, pronunțarea cuvîntului *saint* cu forma slabă [sn], ca în combinația *St. Thomas* ['sntɔməs] este un exemplu de haplologie.

B. *MODIFICĂRILE FONETICE NECOMBINATORII*

Modificările fonetice necombinatorii se produc indiferent de influența sunetelor înconjurătoare sau de poziția în cuvînt. Acest fel de modificări se observă cu ușurință dacă se analizează evoluția istorică a sunetelor în cadrul istoriei limbii respective. Aceste modificări se produc cu regularitate în cadrul unei anumite etape istorice și dau astfel naștere unor *corespondențe fonetice* care se conformează legilor externe de dezvoltare ale limbii respective. De exemplu, actualul diftong englez [ei] corespunde vocalei [a:] din engleza medie; diftongul actual [ai] corespunde vocalei [o:] din engleza medie etc.

C. *FLUCTUAȚIILE ÎN CANTITATEA FONEMELOR*

1) **Vocalele.** În cursul vorbirii, lungimea vocalelor engleze variază în funcție de accent, de pauze, de intonație și de sunetele consonantice care urmează după vocalele respective. Din punct de vedere practic, cele mai importante sînt următoarele trei reguli: *a)* Una și aceeași vocală este mai lungă în silabe accentuate decît în silabe neaccentuate. Vocalele lungi și diftongii capătă o lungime medie (intermediară) în poziție neaccentuată, de exemplu: vocala [i:] din cuvîntul *speak* [spi:k] este mai lungă în *she speaks French*, unde este accentuată, decît în *she doesn't speak French*, unde nu este accentuată. *b)* Vocalele accentuate înainte de pauze sînt întotdeauna mai lungi decît în interiorul sintagmelor. În exemplele *he went to sea* și *the sea was rough*, vocala [i:] din cuvîntul *sea* va fi mai lungă în primul caz decît în al doilea. Modificările cantitative menționate mai sus privesc și vocalele scurte, dar în cazul acestora ne referim nu atît la lungime cît la claritatea mai mare a vocalelor scurte în poziție accentuată și la o oarecare slăbire în poziție neaccentuată. *c)* Una și aceeași vocală este mai lungă înaintea consoanelor finale sonore decît înaintea celor surde, de pildă: *heed* [hi:d], *heat* [hi:t], *lid* [lid], *lit* [lɪt] etc. Lungimea vocalei în poziție accentuată se scurtează, dacă după ea urmează o silabă neaccentuată:

teach [ti:tʃ] — *teacher* ['ti.tʃə], *part* [pa:t] — *parting* ['pa.tiŋ]. Dacă după vocala accentuată urmează două silabe neaccentuate, lungimea vocalei accentuate se scurtează și mai mult: *peace* [pi:s] *peaceful* ['pi,sful], *peacefully* ['pisfuli]. În toate cazurile de mai sus, modificările în lungimea vocalelor nu schimbă calitatea lor.

2) **Consoanele.** Lungimea consoanelor variază, de asemenea, dar într-o măsură mult mai mică decît cea a vocalelor. În această privință, vom menționa următoarele cazuri mai importante: *a)* Consoanele finale sînt mai lungi cînd sînt precedate de o vocală scurtă decît atunci cînd sînt precedate de o vocală lungă sau un diftong: consoana [n] este mai lungă în cuvîntul *sin* [sin] decît în cuvintele *seen-scene* [si:n] sau *sign* [sain]. *b)* Sonantele sînt mai lungi atunci cînd sînt urmate de consoane sonore decît atunci cînd sînt urmate de consoane surde. Astfel, consoana [l] este mai lungă în cuvîntul *bald* [bɔ:ld] decît în cuvîntul *fault* [fɔ:lt]. Sonantele sînt, de regulă, foarte lungi atunci cînd sînt imediat urmate de o silabă neaccentuată începînd cu semivocalele [j] sau [w]: *million* ['miljən], *somewhere* ['sʌmwɛə]. Consoanele care urmează după vocale scurte sînt uneori foarte mult lungite pentru a întări cuvîntul respectiv: *splendid* ['splen:did], *I never heard such a thing* [ai'n:evə'hə:d sʌtʃ ə'θiŋ].

D. *FORMELE DE PRONUNȚARE TARI ȘI SLABE*

În poziție neaccentuată, anumite cuvinte (prepoziții, conjuncții, verbe auxiliare și semiauxiliare și pronume) își modifică sensibil pronunțarea lor. Aceste cuvinte nu sînt numeroase (aproximativ 60), dar fără ele este aproape imposibil de formulat cea mai simplă propoziție engleză. Cînd astfel de cuvinte apar în poziții neaccentuate, ele pot pierde unele din sunetele lor vocalice, își pot reduce vocalele existente la vocalele [ə] sau [i] și uneori chiar consoanele din aceste cuvinte pot suferi modificări sau dispărea. Schimbările suferite de vocalele acestor cuvinte includ atît cantitatea cît și calitatea lor. Cuvintele din această categorie au deci mai multe forme de pronunțare, o așa numită *„formă tare" (strong form)* și una sau mai multe *„forme slabe" (reduse) (weak forms)* de pronunțare, care se folosesc, de regulă, cînd cuvîntul respectiv este neaccentuat. Acest fenomen fonetic constituie una din particularitățile principale de pronunțare ale limbii engleze și, în același timp, o dificultate pentru străinii care învață limba engleză, întrucît pronunțarea acestor cuvinte în forma lor „tare" în loc de cea „slabă" (ceea ce se întîmplă de obicei în pronunțarea străinilor) scoate cuvîntul respectiv în relief, și ca rezultat poate duce la modificarea relațiilor semantice dintre cuvinte. „Formele slabe" ale cuvintelor se disting de forma tare a acelorași cuvinte fie printr-o diferență de sunet vocalic, fie prin absența unui sunet (vocalic sau consonantic), fie prin diferența de lungime a unei vocale.

Tabelul celor mai importante forme slabe în limba engleză

Ortografia cuvintului	Pronunţarea în „forma tare",	Pronunţarea în „forma slabă". Exemple
Articolul		
the	[ði:]	[ðə] [ði] înaintea cuvintelor care încep cu vocale *the egg* [ði 'eg] [ðə] înaintea cuvintelor care încep cu consoane *the pencil* [ðə 'pensl]
a (înainte de consoane)	[ei]	[ə] *a bank* [ə 'bæŋk]
an (înainte de vocale)	[æn]	[ən] uneori [n] *an eye* [ən 'ai]
Conjuncţii		
and	[ænd]	[ənd] [ən] [nd] [n] *five and six* ['faivənd'siks] *for good and all* [fə'gudnd'ɔ:l] *bread and butter* ['bredn'bʌtə]
as	[æz]	[əz] *it is as well* [itsəz 'wel]
but	[bʌt]	[bət] *good but too late* [gud bət tu:'leit]
than	[ðæn]	[ðən] *taller than he* ['tɔ:lə ðən hi:]
that	[ðæt]	[ðət] *I think that he is late* [ai'θiŋk ðət hi: iz'leit]
Prepoziţii		
at	[æt] sub accent la sfîrşitul sintagmelor. Se poate folosi şi înainte de pronume neaccentuate în poziţie finală. *What are you looking at*? [wɔt a: ju 'lukiŋ æt] *look at him* [luk æt him]	[ət] *not at all* ['nɔt ət ɔ:l] *at home* [ət 'houm]
for	[fɔ:r] înainte de vocale [fɔ:] înainte de consoane. Folosirea formei tari este analogă prepoziţiei *at*: *what are you looking for*? ['wɔt a:ju 'lukiŋ fɔ:]	[fə] [fər] *he went for a walk* [hi 'went fər ə 'wɔ:k] *for me* [fə 'mi:]
from	[frɔm] Folosirea formei tari este analogă prepoziţilor *at* şi *for*: *where does he come from*? [weə dʌz hi: kʌm frɔm]	[frəm] *a long way from Bucharest* [ə'lɔŋ wei frəm 'bju:kərest]
into	[intu:]	[intu] înainte de vocale *he put it into a box* [hi: 'put it intu ə'bɔks] [intə] înainte de consoane *into the garden* [intə ðə'ga:dn]

(continuare)

Ortografia cuvîntului	Pronunţarea în „forma tare"	Pronunţarea în forma "slabă". Exemple
of	[ɔv] folosire analogă celorlalte prepoziţii *what are you thinking of ?* [wɔt a: ju'θiŋkiŋ ɔv]	[əv] *some of them* [səm əv ðem]
to	[tu:] folosire analogă celorlalte prepoziţii *where are you going to?* [wɛərə ju: 'gouiŋ tu:]	[tu] înainte de vocale *he went to Eton* [hi:'went tu'i:tən] [tə] înainte de consoane *going to Bucharest* ['gouiŋ tə 'bju:kərest]
Pronume nehotărîte		
some	[sʌm] cu înţelesul de „unii": *some were absent* [sʌm wər 'æbsənt]	[səm] cu înţelesul de „cîţiva" cîteva" „ceva". *some money* [səm'mʌni]
Pronume relative		
that	[ðæt] în pronunţare izolată. În vorbire se foloseşte numai forma slabă"	[ðət] *the boy that has a blue tie* [ðə 'bɔi ðət həz ə'blu: 'tai]
Particula introductivă "there"		
there	[ðɛə] înainte de consoane: *there lived* [ðɛə'livd] [ðɛər] înainte de vocale, dar *there is* se poate pronunţa [ðɛəz]	[ðə] înainte de consoane: *there lived an old man* [ðə 'livd ən 'ould 'mæn] [ðen] înainte de vocale: *there are* [ðəra:] *there is nobody there* [ðərz' noubədi ðɛə]
Verbe auxiliare şi semiauxiliare		
am	[æm]	[əm] [m] *I'm speaking* [aim'spi:kiŋ]
are	[a:] înainte de consoane [a:r] înainte de vocale	[ə] înainte de consoane *the girls are here* ðə'gə:lz ə'hiə] [ər] înainte de vocale: *they are absent* [ðei ər'æbsənt]
be	[bi:]	[bi] *I shan't be late* [ai'ʃa:nt bi leit]
been	[bi:n]	[bin] *I've been to the mountains* [aiv 'bi:n 'tə ðə 'mauntinz]
can	[kæn]	[kən] *We can manage it* [wi kən 'mænidʒ it]
could	[kud]	[kəd] *he could have bought it* [hi: kəd həv'bɔ:t it]
do	[du:]	[du] înainte de vocale *they do it* [ðei du it] [də] înainte de consoane *nor do you* [nɔ:də 'ju:] [d] adesea înainte de pronumele *you*: *what do you want?* ['wɔt dju: 'wɔnt]

5 — c. 876

(continuare)

Ortografia cuvîntului	Pronunțarea în „forma tare"	Pronunțarea în „forma slabă" Exemple
does	[dʌz]	[dəz] *what does it matter?* ['wɔt dəz it 'mætə]
had	[hæd]	[həd] *before we had left* [bi'fɔ: wi:həd 'left] [əd] (d) numai după pronume personale-*I had got to* [aid'gɔt tu:]
has	[hæz]	[həz] [əz] (dar nu în poziție inițială) *John has left the town* ['dʒɔn həz 'left ðe 'taun] [z] după vocale și consoane sonore *he has sent the letter* [hiz 'sent ðə 'letə] [s] după consoane surde *Jack has finished his work* ['dʒæks 'finiʃt hiz 'wə:k]
have	[hæv]	[həv] [əv] [v] (după pronume personale) *I have read the letter* [aiv 'red ðə 'letə]
must	[mʌst]	[məst] [mst] [məs] [ms] *I must tell you* [ai mə 'tel ju:]
shall	[ʃæl]	[ʃəl] *Shall I ring you up tomorrow?* [ʃəl ai 'riŋ ju: ʌp tə'mɔrou] [ʃl] (dar nu în poziție inițială) *I shall do it* [ai ʃl 'du:it]
should	[ʃud]	[ʃəd] *I should have thought so* [ai ʃed həv 'θɔ:t sou]
was	[wɔz]	[wɔz] *he was wrong* [hi wɔz 'rɔŋ]
were	[wə:r] înainte de vocale [wə:] înainte de consoane	[wər] înainte de vocale *they were absent* [ðei' wər 'æbsənt] [wə] înainte de consoane *they were very nice* [ðei wə 'veri 'nais]
will	[wil]	[l] după pronume *he'll soon be here* [hil 'su:n bi 'hiə]
would	[wud]	[wəd] [d] (după pronume) *you would like to* [ju:d'laik tu]
Pronume personale		
him	[him] se poate afla și în poziție neaccentuată	[im] *I saw him there* [ai 'sɔ: im 'ðeə]
he	[hi:]	[hi] [hı] *Didn't he ask you?* [didnt hi 'a:sk ju:]

(continuare)

Ortografia cuvîntului	Pronunțarea în „forma tare"	Pronunțarea în „forma slabă". Exemple
her	[hə:] înainte de consoane	[hə] înainte de consoane: *call her here* [kɔ:l hə 'hiə]
	[hə:r] înainte de vocale	[hər] înainte de vocale *give her a box* ['giv hər ə 'bɔks]
me	[mi:]	[mi] [mı] *tell me* ('tel mi)
she	[ʃi:]	[ʃi] [ʃı] *she didn't say that* [ʃı 'didnt sei ðæt]
us	[ʌs]	[əs] [s] (în *let's* (lets)) *they gave us a book* [ðei 'geiv əsə'buk]
you	[ju:]	[ju] *Did you think so?* [didju: 'θiŋk 'sou]
we	[wi:]	[wi] [wı] *shall we start?* [ʃæl wi 'sta:t]
Adjective posesive		
his	[hiz] poate fi folosit și în poziție neaccentuată	[iz] dar nu în poziție inițială *he took off his hat* [hi:'tuk ɔf iz 'hæt]
her	[hə:] înainte de consoane [hə:r] înainte de vocale	[hə] înainte de consoane-*her pencil* [hə 'pensl] [hər] înainte de vocale-*her eyes* [hər 'aiz]
your	[jɔ:] înainte de consoane [jɔ:r] înainte de vocale	[jɔ] [jə] înainte de consoane *your rubber* [jɔ 'rʌbə] [jɔr] [jər] înainte de vocale *your eyes* [jər 'aiz]
Cuvinte diferite		
per	[pə:] înainte de consoane [pə:r] înainte de vocale	[pə] înainte de consoane-*per cent* [pə 'sent] [pər] înainte de vocale-*per annum* [pər'ænəm]
saint	[seint]	[sən] [sənt] [sin] [snt] [sint] *St. John* [sən'dʒɔn]
sir	[sə:] înainte de consoane [sə:r] înainte de vocale	[sə] înainte de consoane-*sir James* [se'dʒeimz] [sər] înainte de vocale *sir Edward* [sər'edwəd]

Cuvîntul *be* se pronunță, în general [bi] cînd este accentuat: *you'll be late* [jul 'bi leit], cu excepția cazurilor cînd se află în poziție finală: *it ought to be* [it ɔ:t tə 'bi:]. Se pronunță, de asemenea, [bi:] cînd cuvîntul următor începe cu [i]: *I shall be in* [aiʃəl bi:'in].

Întrebuințarea formei slabe [mi] pentru *my* [mai] este destul de rară, în afară de expresiile *my lord* [mi 'lɔ:d] și *my lady* [mi 'leidi], cînd se pronunță de obicei [mi].

5*

Formele slabe ale cuvîntului *to* [tu:] sînt [tə] și [tu]. [tu] se folosește, de regulă, înaintea vocalelor, a semivocalei [w] și la sfîrșitul sintagmelor, iar [tə] înainte de consoane (cu excepția semivocalei [w]).

Verbul *do* [du:] are formele slabe [du] și [də] (cu varianta [d]). Forma slabă [du] este folosită înainte de vocale și semivocala [w], iar [də] înainte de consoane (varianta [d] fiind folosită înaintea pronumelui *you* [ju:]). Forma tare [du:] se folosește la sfîrșitul sintagmelor în poziție neaccentuată: *I do* ['ai du:].

Există o serie de cuvinte care au forme slabe cînd apar ca al doilea element al unor cuvinte compuse:

Cuvinte	Forma tare	Forma slabă	Exemple
berry	[beri]	[bəri] (bri)	gooseberry ['gu:sbri].
board	[bɔ:d]	[bəd]	cupboard ['kʌbəd]
land	[lænd]	[lənd]	Scotland ['skɔtlənd]
man	[mæn]	[mən]	Frenchman [frentʃmən]
men	[men]	[men]	Englishmen ['iŋgliʃmən]
pan	[pæn]	[pən]	saucepan ['sɔ:spən]
pence	[pens]	[pəns] [pəs]	threepence ['θripəns]
penny	[peni]	[pəni] [pni]	halfpenny ['heipni]
sense	[sens]	[səns] [sns]	nonsense ['nɔnsəns]
shire	[ʃaiə]	[ʃiə] [ʃə]	Lancashire ['læŋkəʃiə]
where	[wɛə]	[wə]	anywhere['eniwə]
yard	[ja:d]	[jəd]	vineyard ['vinjəd]

IV. ACCENTUL ÎN LIMBA ENGLEZĂ

Dacă analizăm cuvintele în cursul vorbirii, este ușor să ne convingem că nu toate silabele se pronunță identic, ci unele din ele se disting printr-un mod de pronunțare mai puternic și mai clar, celelalte silabe, în comparație cu ele, fiind pronunțate mai slab și mai puțin clar. Primele silabe le numim *accentuate*, celelalte *neaccentuate*. După cum s-a arătat, vocalele lungi se opun celor scurte în cuvinte, indiferent de faptul că se găsesc în silabe accentuate sau neaccentuate, deși există multe cazuri în care vocalele se reduc în poziție neaccentuată (v. formele „tari" și „slabe" vol. I, p. 63). Totuși în limba engleză există numeroase cazuri cînd în silabe neaccentuate găsim vocale, care, prin calitatea lor nu se deosebesc de cele din silabele accentuate: *window* ['windou], *memorize* ['meməraız], *comment* ['kɔment], *epoch* ['i:pɔk] etc.

O altă particularitate a limbii engleze sînt cuvintele mai lungi care pot avea două și chiar trei accente: *unable* ['ʌn'eibl], *Chinese* ['tʃai'ni:z], *perpendicularity* ['pə:pən,dikju'læriti].

Locul accentului. Accentul în limba engleză contemporană, ca și în limba romînă, este *liber*, adică în diferite cuvinte poate cădea pe diferite silabe.

Totuşi în numeroase cuvinte se menţine vechea poziţie a accentului, caracteristică limbii engleze vechi, pe prima silabă: *water* ['wɔtə], *children* ['tʃildrən]. În prezenţa *prefixelor slabe*, adică a acelor prefixe care nu au un înţeles de sine stătător, cuvintele formate din două silabe au accentul pe a doua silabă: *begin* [bi'gin], *away* [ə'wəi], *belong* [bi'lɔŋ] etc.

Unii foneticieni deosebesc două tipuri de cuvinte: unele, cu aşa-numitul *accent recesiv (recessive stress)*, care au accentul pe prima silabă: *furniture* ['fə:nitʃə], *temperature* ['tempritʃə] etc., şi cuvinte cu *accent ritmic (rhythmic stress)*, în care, de obicei, accentul se mută pe a treia silabă de la sfîrşit: *arithmetics* [ə'riθmetiks], *mechanical* [mi'kænikl] etc.

Substantivele plurisilabice terminate în *-ity*, *-ude* şi verbele terminate în *-ate*, *-ise*, *-fy*, *-ly*, au accentul pe a treia silabă de la sfîrşit (unele din aceste cuvinte au două accente): *continuity* [kənti'nju:iti], *attitude* ['ætitju:d], *aggravate* ['ægrəveit], *criticise* ['kritisaiz], *exemplify* [ig'zemplifai], *multiply* ['mʌltiplai]. În numeroase cuvinte împrumutate din limba franceză se poate observa fenomenul mutării accentului pe prima şi a doua silabă de la început *mountain* ['mauntin], *certain* ['sə:tn], *possession* [pə'zeʃn], *original* [ɔ'ridʒinl] etc. Unele cuvinte din această categorie îşi păstrează totuşi accentul pe ultima silabă, ca în limba franceză: *technique* [tek'ni:k], *machine* [mə'ʃi:n], *permit* [pə:'mit] etc. Alte cuvinte franceze însă ca: *garage* ['gæra:ʒ], *ballet* ['bælei], *bouquet* ['bukei] etc. îşi mută accentul pe silaba iniţială.

2) **Cuvinte cu două accente.** Substantivele plurisilabice (printre ele, numeroase terminate în *-ation)* au două accente deosebite ca intensitate: *accentul principal*, pe silaba penultimă, şi *accentul secundar* pe prima silabă şi uneori pe a doua silabă. Exemple de cuvinte cu accent secundar pe prima silabă: *centralization* [,sentrəlai'zeiʃn], *multiplication* [,mʌltipli'keiʃn], *heterogeneous* [,hetəro'dʒi:niəs]. Accent secundar pe a doua silabă: *interpretation* [in,tə:pri'teiʃn *anticipation* [æn,tisi'peiʃn], *academician* [ə,kædə'miʃn].

3) **Cuvinte cu prefixe „tari": cu două accente.** Există o serie de cuvinte cu prefixe „tari" *(strong prefixes)*, care au două accente puternice (principale), la fel de puternice ca intensitate — un accent pe prefix şi celălalt pe rădăcina cuvîntului. Acest lucru se întîmplă în cazurile în care prefixul îşi păstrează înţelesul său propriu, modificînd radical înţelesul cuvintelor cu care se combină: *antemeridian* ['æntimə'ridiən], *antifascist* ['ænti'fæʃist], *disunion* ['dis'ju:niən], *ex-officer* ['eks'ɔfisə], *misinterpret* ['misin'tə:prit], *over-value* ['ouvə'vælju:] etc.

Trebuie să menţionăm aci că verbele cu prefixul „tare" *re* arată repetarea acţiunii şi se deosebesc de verbele cu prefixul „slab" *re* care nu au acest înţeles şi în care prefixul se contopeşte cu rădăcina, fiind neaccentuat; comparaţi: *re-write* ['ri-'rait], *re-elect* ['ri-i'lekt], cu *remark* [ri'ma:k], *relate* [ri'leit] etc.

4) **Accentul în cuvintele compuse.** În limba engleză, aproape orice categorie gramaticală poate fi exprimată prin cuvinte compuse. Accentul în cuvintele de acest tip depinde de importanţa semantică a părţilor lor componente. Aproape toate cuvintele compuse reprezintă o combinaţie de două (şi uneori de trei) cuvinte, în care unul dintre ele determină pe celălalt, îi limitează înţelesul sau introduce un element de contrast. În cazul în care elementul semantic mai important se găseşte la început, accentul cade pe primul element: *fir-tree* ['fə:tri:], *bathroom* ['ba:θrum] etc. Cuvîntul compus poartă accentul pe al doilea element atunci cînd principalul element semantic se află pe locul al

doilea: *herself* [hə'self], *upset* [ʌp'set], *already* [ɔ:l'redi] etc. Dacă ambele elemente au aceeaşi importanţă din punct de vedere semantic, accentul cade pe ambele elemente: *first-class* ['fɔ:st'klɑ:s], *absent-minded* ['æbsənt'maindid], *old-fashioned* ['ould'fæʃənd] etc.

5) **Substantive cu două accente.** Numărul substantivelor cu accent dublu nu este mare. Aceste substantive au elementul determinant la sfîrșit sau ambele elemente sînt la fel de importante, din punct de vedere semantic: *look-out* ['luk'aut], *gas-stove* ['gæs'stouv], *break-up* ['breik'ʌp], *india-rubber* ['indjə'rʌbə], *eye-witness* ['ai'witnis], *armchair* ['ɑ:m'tʃɛə] etc. Pe de altă parte, cînd un astfel de substantiv compus este frecvent folosit în funcţiune atributivă poate căpăta accent unic; de exemplu, cuvintele *midsummer* ['midsʌmə], *midnight* ['midnait] au accent unic deoarece sînt adesea folosite atributiv *(A Midsummer Night's Dream, Midnight Sun)*. În cazurile de mai sus datorită ritmului, astfel de cuvinte au accent pe prima silabă şi lucrul a devenit obişnuit pentru substantivele de acest fel, în toate cazurile. Pe de altă parte, un cuvînt ca *midwinter* ['mid'wintə], care nu este folosit niciodată ca atribut, a rămas cu accent dublu.

Următoarele cuvinte pot servi pentru a ilustra faptul că schimbarea elementului determinant se reflectă asupra poziţiei accentului: *a set-off* [ə'set'ɔf] -*an off-set* ['ən'ɔfset]; *a turn-out* [ə'tə:n'aut] -*an out-turn* [ən'autə:n]; *a looker-on* [ə'lukər'ən] -*an onlooker* [ən'ənlukə] etc. Totuşi nu toate substantivele de acest tip se supun acestei reguli. Cuvîntul *runaway* ['rʌnəwei], de pildă, ar trebui să aibă în mod logic două accente. În realitate, el are numai unul. Cuvîntul *gas-stove* ['gæs'stouv] are, după cum am văzut, două accente principale, în timp ce *gas-meter* ['gæs,mi:tə] şi *gas engine* ['gæs,endʒin] au numai accent secundar pe al doilea element. Substantivele compuse din trei elemente au, de regulă, un singur accent pe al doilea element, dacă primele două elemente considerate împreună alcătuiesc un compus cu accent dublu: *hot-water-bottle* [hɔt'wɔtə bɔtl], *waste-paper-basket* [weis'peipəbɑ:skit]. În celelalte cazuri, substantivele compuse formate din trei elemente poartă accent unic pe primul lor element: *lodging-house-keeper* ['lɔdʒiŋ hauski:pə], *soda-water-bottle* ['soudəwɔtəbɔtl].

6) **Accentul ritmic.** În limba engleză există o serie de cuvinte cu accent dublu, care sînt însă supuse variaţiilor ritmice: *hullo* ['hʌ'lou], *inborn* ['in'bɔ:n], *postdate* ['poust'deit], *inlaid* ['in'leid] *conversely* ['kən'və:sli] etc., precum şi numeralele de la 13—19: *fifteen* ['fif'ti:n], *sixteen* ['siks'ti:n]. O serie de cuvinte, printre care menţionăm: *india-rubber* ['indjə'rʌbə], *sardine* ['sɑ:'di:n], *trombone* ['trɔm'boun], *consols* ['kən'səlz] se pronunţă cu accent pe ultima silabă sau cu accent dublu, fiind, de asemenea, supuse variaţiilor ritmice. În aceeaşi categorie pot fi incluse şi o serie de numiri geografice: *Berlin* ['bə:'li:n] [bə:'li:n], *Panama* ['pænə'mɑ:] [pænə'mɑ:], *Dundee* ['dʌn'di:] [dʌn'di:], *Peking* ['pi:'kiŋ] [pi:'kiŋ], *Piccadilly* ['pikə'dili] [pikə'dili] etc., precum şi adjectivele formate din două silabe derivate din nume proprii şi terminate în *ese*: *Chinese* ['tʃai'ni:z] [tʃai'ni:z], *Maltese* ['mɔ:l'ti:z] [mɔ:l'ti:z] etc.

7) **Adjectivele compuse.** Adjectivele de tipul *childlike* ['tʃaildlaik], *blood-stained* ['blʌd steind] etc. au accent numai pe primul lor element, deoarece din punct de vedere semantic, primul lor element este mai important decît a doilea. În general, adjectivele compuse din două elemente, dintre care primu este un adjectiv, se pronunţă cu accent dublu: *good-natured* ['gud'neitʃəd]

red-hot ['red'hɔt], *bad-tempered* ['bæd'tempəd], *second-hand* ['sekənd'hænd] etc. Dacă adjectivul compus este, in mod practic, sinonim cu primul său element, ca în cuvintele: *oval-shaped* ['ouvəlʃeipt], *yellowish-looking* ['jelouiʃlukiŋ] (care sînt sinonime cu adjectivele *oval*, *yellowish*) acesta se pronunță cu accent unic pe primul său element (comparați cu adjectivul *good-looking* ['gud'lukiŋ] pronunțat cu accent dublu deoarece nu este sinonim cu adjectivul *good*).

8) **Verbe compuse cu două accente.** Tipul cel mai comun de verbe compuse sînt cele formate din verb cu adverb sau prepoziție, avînd un înțeles propriu, de sine stătător. Astfel de verbe poartă accent pe fiecare din elementele lor componente: *come-in* ['kʌm'in], *make-up* ['meik'ʌp], *get up* ['get'ʌp], *take off* ['teik'ɔf] etc. În cazurile în care verbul apare ca al doilea element al cuvîntului compus, este greu de determinat locul unde trebuie să cadă accentul. La unele verbe de acest tip avem două accente principale: *to back-bite* ['bæk'bait], *to rough-hew* ['rʌf'hju:], *to cross-examine* ['krɔsig'zæmin] etc.; alte verbe de acest tip au accent secundar pe primul element și accent principal pe al doilea: *to over-power* [,ouve'pauə], *to undermine* [,ʌndə'main], *to undertake* [,ʌndə'teik] etc. Un grup mic de verbe compuse nu au accent secundar, ci numai accent principal pe primul element; *to henpeck* ['henpek], *to browbeat* ['braubi:t], *to whitewash* ['waitwɔʃ]. Alte verbe compuse au accent pe al doilea element: *to way-lay* [wei'lei], *to dumbfound* [dʌm'faund], *to withdraw* [wið'drɔ:] etc.

9) **Accentul mobil.** În unele cazuri accentul mobil poate determina categoria gramaticală a unui cuvînt. În limba engleză, există un număr de cuvinte care au accentul pe prima silabă ca substantive și accentul pe a doua silabă ca verbe: *accent* ['æksənt] [æk'sent], *conduct* ['kɔndəkt] [kən'dʌkt], *contrast* ['kɔntræst] [kən'træst], *object* ['ɔbdʒikt] [əb'dʒekt], *present* ['presnt] [pri'zent], *subject* ['sʌbdʒikt] [səb'dʒekt] etc. După cum se vede, în multe cazuri, o dată cu schimbarea accentului se constată și o modificare a calității vocalei din silaba accentuată și cea neaccentuată.

În *concluzie*, întrucît în limba engleză accentul este liber, nu se pot da reguli simple care să ne permită să determinăm cu precizie locul accentului în fiecare cuvînt nou pe care-l întîlnim. Cele arătate mai sus ne pot da numai o orientare generală în această problemă. De aceea, este necesar să dăm atenție modului de accentuare al fiecărui cuvînt în parte și să controlăm poziția accentului în dicționarele de pronunțare.

10) **Mutarea ritmică a accentului.** Accentul în cuvintele purtătoare a două accente se supune ritmului general al frazei și se poate muta în funcție de condițiile fonetice concrete în care se află cuvîntul respectiv. Aceste modificări constau de obicei în faptul că un astfel de cuvînt își pierde primul sau al doilea accent, în funcție de prezența altui cuvînt accentuat care se găsește în imediata lui vecinătate. Astfel, în cuvintele cu două accente, de obicei se pierde sau slăbește al doilea accent atunci cînd aceste cuvinte sînt folosite atributiv, dacă după ele urmează un substantiv accentuat. Cuvintele de acest tip, folosite ca nume predicative, pierd sau își slăbesc primul lor accent. Iată cîteva exemple de mutări ritmice ale accentului: *an absent-minded man* [ən'æbsənt maindid'mæn] — *he was so absent-minded* [hi wəs'sou æbsənt 'maindid]; *an unknown place* [ən'ʌnnoun'pleis] — *quite unknown* ['kwait ʌn'noun]; *inside and out* ['insaidəndaut] — *he was inside* [hi wəz in'said]; *a Chinese man*

[ə'tʃaini:z 'mæn] — *he couldn't speak Chinese* [hi'kudnt'spi:k tʃai'ni:z]; *Waterloo station* ['wɔ:təlu:'steiʃn] — *the train for Waterloo* [ðə'trein fəwɔ:tə'lu:] etc.

11) **Fonetica sintactică.** Cuvîntul sau grupul de cuvinte care reprezintă o unitate sintactică şi de sens poartă numele de *sintagmă*. După fiecare sintagmă este posibilă o pauză. În limba engleză, cu ajutorul accentului se disting grupurile de cuvinte alcătuite dintr-un cuvînt semnificativ şi o serie de cuvinte auxiliare, care se unesc în jurul cuvîntului semnificativ, formînd împreună cu el o *grupare (unitate) ritmică*.

12) **Accentul în frază.** În limba engleză sînt rare sintagmele în care toate cuvintele sînt accentuate: *find page sixty-six* ['faind'peidʒ'siksti'siks], *make number two-one-one-seven* ['meik'ŋʌmbə 'tu: 'wʌn'wʌn'sevn]. Dimpotrivă, sintagmele tipice în limba engleză sînt acelea în care prin accent se disting grupările ritmice. Numai cuvintele importante sînt purtătoare de accent în interiorul sintagmelor. În jurul lor se grupează diferite elemente, cu ajutorul cărora se construieşte sintagma. De aceea, în vorbirea normală, lipsită de întărire specială, verbele, substantivele, adjectivele, numeralele, adverbele, pronumele demonstrative şi interogative sînt de obicei accentuate. Există totuşi cazuri cînd şi elemente secundare ale sintagmelor capătă importanţă semantică şi, în consecinţă, sînt accentuate.

13) **Accentul logic.** În cazul cînd este necesar să scoatem în relief sensul oricărui cuvînt din sintagmă, se accentuează nu cuvîntul în mod normal accentuat al sintagmei, ci orice alt cuvînt din sintagma respectivă. Acest accent, care rezultă din necesităţile determinării sensului, poartă numele de *accent logic* şi el nu corespunde cu accentul frazei. De pildă, o propoziţie ca *I don't understand it* [ai'dount ʌndə'stænd it] poate fi pronunţată cu accent logic pe orice cuvînt, ceea ce, fireşte, îi modifică sensul: *''I don't understand it* înseamnă că numai eu nu înţeleg acest lucru, toţi ceilalţi îl înţeleg; *I ''don't understand it* înseamnă că eu tot nu înţeleg acest lucru, în ciuda tuturor explicaţiilor; *I don't under''stand it* înseamnă că, deoarece eu tot nu înţeleg acest lucru, am nevoie de o explicaţie.

It's ''the eye and not''an eye — în acest caz, articolul hotărît este opus celui nehotărît (de pildă, atunci cînd se rectifică o greşeală în folosirea articolului). În construcţiile cu "anticipatory IT", cuvîntul *it* poartă accent logic.

V. RITMUL ÎN LIMBA ENGLEZĂ

În timpul vorbirii sau citirii cu glas tare, facem pauze din timp în timp. Aceste pauze împart vorbirea în *unităţi logice* sau *grupări de intonaţie*. Pauzele pe care le facem în vorbire au două scopuri principale: 1) să uşureze respiraţiei, 2) să facă mai clar înţelesul cuvintelor.

Numim *grupare de respiraţie (breath group)* o propoziţie completă care poate fi rostită comod, fără nici o pauză de respiraţie între cuvintele ce o compun, sau, în cazul propoziţiilor lungi, cea mai lungă grupare de cuvinte, care poate fi rostită uşor, fără nici o pauză de respiraţie între cuvintele care o compun. Aceste pauze de respiraţie se fac, în mod normal, acolo unde ele sînt impuse

sau permise din punct de vedere semantic. Propoziţiile sînt divizibile şi în grupări mai mici, între care pot fi făcute pauze.

Cele mai mici unităţi posibile (grupări de cuvinte care nu mai pot fi subîmpărţite de pauze de respiraţie) poartă numele de *sintagme (grupări de sens)*. Fiecare sintagmă constă dintr-un număr de cuvinte legate între ele prin legături gramaticale intime. În general, împărţirea în grupări de respiraţie se indică în scris prin obişnuitele *semne de punctuaţie*. În transcrierea fonetică, aceste grupări de respiraţie se pot nota prin semnul [II], iar împărţirea în sintagme, prin semnul [I].

În acest domeniu, caracteristica principală a pronunţării engleze este faptul că, în cadrul fiecărei grupări de sens, silabele accentuate se succed la intervale de timp aproximativ egale, indiferent de numărul silabelor neaccentuate care se află între ele. Aşadar, silabele neaccentuate, fie că sînt puţine la număr, fie că sînt mai numeroase, sînt pronunţate aproximativ în acelaşi interval de timp, între două silabe accentuate.

Grafic, am putea reprezenta acest lucru în felul următor:

–∪–	
–∪∪–	Liniile [–] reprezintă silabele accentuate
–∪∪∪–	
–∪–∪∪–∪∪∪–	Semnul [∪] reprezintă silabele neaccentuate

Distanţa între silabele accentuate [—∪∪—] este aproximativ aceeaşi, indiferent de numărul silabelor neaccentuate dintre ele. Astfel, luînd ca exemplu propoziţia *May I trouble you for a moment?*, putem face analiza ei ritmică în felul următor:

ˈmei ai 2
ˈtrʌbl ju: fər ə 5
ˈmoumənt? 2

Este clar că ritmul exercită o influenţă foarte mare asupra altor aspecte ale pronunţării, şi, în special, asupra accentului (v. vol. I, p. 68).

Există o strînsă legătură între lexic, gramatică şi ritm. Pentru a citi sau rosti o propoziţie cu ritmul corect, este necesar să înţelegem sensul cuvintelor ei, precum şi legătura gramaticală dintre cuvintele ce o compun. Iată cîteva din aspectele cele mai importante care trebuie reţinute în legătură cu ritmul:

1) Intervalul de timp în cadrul căruia se pronunţă o unitate ritmică dintre două silabe accentuate este invariabil, indiferent de numărul silabelor neaccentuate. Consecinţa acestui fapt este scurtarea pronunţării sunetelor în silabele neaccentuate, atunci cînd numărul sunetelor din aceste silabe creşte. Este evident că pentru a păstra aproximativ acelaşi interval de timp între două silabe accentuate, în cazul unui mare număr de silabe neaccentuate între ele, acestea din urmă se pronunţă mai repede şi, în consecinţă, mai scurt.

2) Ca o consecinţă a celor arătate la punctul anterior, unele cuvinte (verbe auxiliare, pronume, prepoziţii, conjuncţii etc.) vor fi reduse la formele lor „slabe" de pronunţare.

3) Cuvintele cu accent principal şi accent secundar pot pierde accentul lor secundar. În propoziţia *there was no opportunity* [ðεə wəzˈnou ɔpəˈtju:niti], cuvîntul *opportunity* [ˌɔpəˈtju:niti] îşi poate pierde accentul său secundar.

4) Un cuvînt cu două accente principale își poate pierde unul din accente. Astfel, cuvîntul *sixteen* ['siks'ti:n] care în pronunțare izolată are două accente principale, își poate pierde unul din aceste accente într-o propoziție ca: *there are sixteen books on the table* ['ðɔra: 'siksti:n 'buksɔnðə'teibl]. Cuvîntul *untranslatable* ['ʌntra:ns'leitəbl] își pierde primul său accent principal în propoziția *It's quite untranslatable* [its'kwait ʌntra:ns'leitəbl].

5) Cuvintele compuse cu accent dublu sînt, de asemenea, influențate de ritm în modul următor: *a)* Cînd sînt folosite la sfîrșitul unei propoziții sau fraze, fiind precedate de silabe neaccentuate, ele își mențin accentul dublu: *He is so absent-minded* [hi:iz sou 'æbsənt 'maindid], *It is old-fashioned* [it iz 'ould' fæʃnd]; *b)* cînd sînt precedate de o silabă accentuată, cuvintele compuse cu accent dublu pierd primul lor accent, rămînînd accentuate doar pe al doilea element: *They are both outside* [ðeia: 'bouθ aut'seid], *they were both bad-tempered* [ðei wεə 'bouθ bæd'tempəd]; *c)* cînd sînt folosite atributiv, înaintea substantivelor accentuate pe prima silabă, accentul cade pe primul element al cuvîntului compus, al doilea element pierzîndu-și accentul: *He's a good-looking man* [hi:zə'gud lukiŋ'mæn], *This is a second-hand book* ['ðis iz ə 'sekənd hænd'buk].

N o t ă. Cînd astfel de cuvinte compuse cu accent dublu se află între două silabe accentuate, ele vor fi accentuate conform legăturii gramaticale și semantice mai intime cu cuvîntul accentuat precedent sau cu cel următor. Astfel, dacă legătura semantică și gramaticală este mai strînsă cu cuvîntul precedent, cuvîntul compus se va accentua pe al doilea element, pierzîndu-și primul accent: *I bought fifteen yesterday* [ai'bɔ:tfif'ti:n'jestədei]. Dacă, dimpotrivă cuvîntul compus este legat mai mult, din punct de vedere gramatical și semantic, de cuvîntul care urmează, primul element al cuvîntului compus va fi accentuat, iar al doilea element își va pierde accentul: *She wore a very old-fashioned dress* [ʃi:'wɔ:rə'veri'ouldfæʃnd'dres].

VI. INTONAȚIA ÎN LIMBA ENGLEZĂ

Dacă urmărim vorbirea unui englez, observăm că vocea sa nu rămîne la același nivel, ci se ridică și se coboară în permanență. Această *urcare* și *coborîre* a vocii poartă numele de *melodie*. Combinarea accentului cu melodia constituie ceea ce se numește *intonația*, unul din aspectele cele mai importante și mai dificile ale pronunțării engleze. Gruparea de cuvinte care exprimă un anumit sens și este purtătoarea unei anumite melodii se numește *grupare de intonație*. O propoziție poate fi constituită din una sau mai multe grupări de intonație.

Din cele arătate mai sus se vede că variațiile care au loc în înălțimea vocii, adică variațiile în înălțimea notei muzicale, produsă de vibrațiile coardelor vocale, constituie intonația. Este clar că nu se poate vorbi de intonație în cazul sunetelor surde, adică a celor produse fără vibrația coardelor vocale. Totuși numărul consoanelor surde în vorbirea obișnuită este relativ mic (aproximativ 20% din sunetele vorbirii sînt surde atunci cînd cuvintele sînt legate între ele), astfel că, din punct de vedere practic, intonația poate fi considerată ca avînd un caracter continuu.

Avînd în vedere înălțimea vocii, putem deosebi *intonația urcătoare (ascendentă)*, cînd înălțimea vocii crește; *intonația coborîtoare (descendentă)*, cînd

înălţimea vocii coboară şi *intonaţia egală*, cînd înălţimea vocii rămîne un timp apreciabil la *acelaşi nivel* (pe aceeaşi notă muzicală).

Nota 1. *Intonaţia egală* se întîlneşte relativ rar în vorbirea obişnuită, dar este destul de frecvent folosită în recitări sau în stilul de pronunţare oratoric.

Nota 2. În vorbirea obişnuită, distanţa dintre punctele limită ale înălţimii vocii (nota cea mai înaltă şi cea mai coborîtă) este foarte mare. În vorbire se ating adesea note foarte înalte şi note foarte coborîte. Distanţa dintre notele limită depinde de împrejurări, mai exact de stilul pronunţării. De regulă, această distanţă este mai mare în stilul declamator decît în cel al conversaţiei obişnuite. De asemenea, această distanţă depinde de starea afectivă a vorbitorului, fiind cu atît mai mare cu cît vorbitorul este mai emoţionat sau mai enervat.

Intonaţia este unul din elementele cele mai importante ale pronunţării engleze, cu ajutorul căreia se pot indica diferite nuanţe de sens. Astfel, cuvîntul *yes* [jes] poate fi pronunţat cu intonaţii diferite care indică sensuri diferite:

jes — Aşa e; Asta aşa e

E într-adevăr aşa? — Se poate să fie aşa.

Expresia *Good morning* [gud'mɔ:niŋ] poate fi pronunţată:

gud'mɔ: niŋ — cînd întîlnim pe cineva

gud'mɔ:niŋ — la despărţire

Intonaţia poate fi *obişnuită (normală)* (dacă vorbitorul nu scoate în relief nici o idee sau nici un cuvînt în mod special) şi de *întărire* (dacă vorbitorul doreşte să accentueze o anumită idee sau un anumit cuvînt).

A. *TIPURILE DE INTONAŢIE*

Intonaţia engleză cuprinde două melodii caracteristice: *intonaţia coborîtoare (Tune 1)* — gruparea de intonaţie care are la sfîrşit o coborîre a vocii şi *intonaţia urcătoare (Tune 2)* — care are la sfîrşit o ridicare a vocii:

'oupn jɔ:'buk
Open your book

'mei ai 'oupn ðe'buk?
May I open the book?

Trăsăturile caracteristice ale *intonaţiei coborîtoare* sînt următoarele: *a)* prima silabă accentuată este cea mai înaltă; *b)* următoarele silabe accentuate formează o scară descendentă pînă ce se ajunge la ultima silabă accentuată; *c)* în interiorul ultimei silabe accentuate înălţimea vocii coboară apreciabil:

'wai did ju: 'gou 'ðɛə?
Why did you go there?

Trăsăturile caracteristice ale *intonaţiei urcătoare* sînt aceleaşi ca şi ale intonaţiei coborîtoare, afară de faptul că: *a)* dacă ultima silabă accentuată nu este cea finală, ea se pronunţă pe un ton egal, coborît apreciabil, iar silabele neaccentuate care o urmează se urcă în înălţime pornind de la ultima silabă accentuată; *b)* dacă ultima silabă accentuată este cea finală, urcarea vocii are loc în interiorul acestei silabe:

'didnt ju: 'si: him 'jestədi?
Didn't you see him yesterday?

'iz it 'dʌn?
Is it done?

a. Folosirea intonaţiei coborîtoare (Tune 1)

1) Propoziţiile simple enunţiative.

He wants to talk to me.

hi'wɔntstə 'tɔ:k tə mi

2) Propoziţiile interogative *(Întrebările speciale)*, adică acele întrebări care încep cu un cuvînt interogativ (what, who, which, whose, whom, when, where, why, how, how many, how much) şi care se referă la o anumită parte a propoziţiei (subiect, predicat, atribut, complement etc.).

When is he going to Bucharest?

'wen iz hi 'gouiŋ tə 'bju:kərest?

3) Propoziţiile imperative

Do it this minute

'du: it ðis 'minit

4) **Propoziţiile exclamative**

Such a question!

ˈsʌtʃ əˈkwestʃən

b. Folosirea intonaţiei urcătoare (Tune 2)

1) **Propoziţiile interogative:** a) *(Întrebările generale)*, adică acele întrebări care încep cu un verb auxiliar sau modul şi care cer un răspuns afirmativ (yes) sau negativ (no):

Have you read the book?

ˈhæv ju ˈred ðe ˈbuk?

b) **Rugăminţile (cererile politicoase)**

Would you like some milk?

ˈwud ju: ˈlaik sm ˈmilk?

2) **Propoziţiile enunţiative cu o anumită implicaţie:**

It didn't matter...

it ˈdidnt ˈmætə

Folosirea intonaţiei urcătoare este caracteristică intonaţiei care exprimă politeţea, îndoiala sau indiferenţa. În toate cazurile, ea lasă impresia că ideea vorbitorului a rămas neexprimată complet.

c. Urcarea accidentală a vocii (The Accidental Rise)

În mod normal, într-o grupare de intonaţie pronunţată cu "Tune 1", înălţimea vocii coboară, începînd cu prima silabă accentuată şi ajunge la înălţimea cea mai coborîtă în ultima silabă accentuată. Se întîmplă totuşi ca în cadrul aceleiaşi grupări de intonaţie vocea să se urce în interiorul grupării, de regulă în cadrul cuvîntului sau cuvintelor celor mai importante din punct de vedere semantic. Această urcare accidentală a registrului vocii împiedică

intonarea monotonă a unei grupări mai lungi de intonaţie, pe lîngă importanţa pe care o are din punct de vedere semantic:

ai' sɔ:ðə 'gə:l ↑ rʌniŋ ə'lɔŋ ðə 'roud — I saw the girl running along the road.

ðə'houl 'kɔnsət wəz e tri ↑ mendəs sək'ses — The whole concert was a tremendous success.

Dacă a doua silabă accentuată din propoziţie este aceea care conţine ideea pe care dorim s-o scoatem în relief, intonaţia celei de-a doua silabe este mai ridicată decît a primei silabe accentuate:

ðei 'wɔ:kt ↑ fa:st ə'lɔŋ ðə'wud — They walked fast along the wood.

d. **Intonaţia parantezelor**

1) Expresii parentetice scurte de tipul "he said", "he continued", "said the girl" etc. se rostesc ca silabe neaccentuate finale ale grupării de intonaţie precedente.

'meik 'heist ʃi: sed — "Make haste," she said.

2) Numele proprii şi formulele de adresare directă sînt pronunţate în acelaşi fel:

'dount 'du: it dʒɔ:dʒ — "Don't do it, George."

3) Paranteza, care apare în mijlocul unei grupări de intonaţie, o împarte în două grupări şi este rostită cu intonaţia primei grupări.

ðə'bɔi ʃi sed iz mai'sʌn — "The boy," she said, "is my son."

4) Parantezele lungi sînt împărţite în grupări de intonaţie separate. Asemenea grupări au un registru redus al intonaţiei, care nu urcă niciodată prea sus.

"Oh, Maggie," said Tom jumping round her.

'ou 'mægi sed tɔm 'dʒʌmpiŋ raund hə

Notă. Adesea asemenea grupări au un registru tot atît de coborît sau chiar mai coborît decît cea mai coborîtă intonaţie a restului propoziţiei:

The boy, I don't remember his age, was very clever.

ðə 'bɔi | ai 'dɔunt ri'membə hiz'eidʒ | wəz'veri'klevə

5) Cuvinte şi expresii parentetice de tipul: *therefore, apparently, however, of course, after all, true,* etc. împart gruparea de intonaţie în două. Ele se pot rosti ca silabe neaccentuate ale primei grupări:

They were, therefore, impatient.

ðei wɛə ðɛəfɔ: im'peiʃnt

Notă. Totuşi cuvintele şi expresiile de acest tip pot fi rostite adesea ca grupări de intonaţie separate.

They were, therefore, impatient.

ðei'wɛə 'ðɛəfɔ: im'peiʃnt

e. Intonaţia în frazele care conţin mai mult de o singură grupare de intonaţie.

Frazele lungi conţin de obicei mai multe grupări de intonaţie. Acestea pot prezenta diferite succesiuni de intonaţii.

1) Cînd o propoziţie subordonată sau un complement circumstanţial ocupă primul loc în frază, avem de obicei intonaţia urcătoare urmată de intonaţia coborîtoare.

Had he time, he would gladly come.

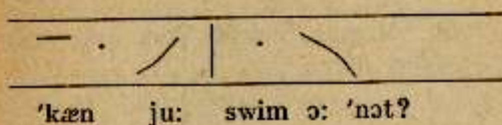
hæd hi 'taim hi wəd'glædli 'kʌm

During the interval, they talked in the hall.

'djuəriŋ ði 'intə:vl ðei'tɔ:kt in ðə 'hɔ:l

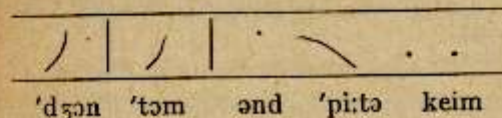
2) Întrebările alternative sînt rostite, de asemenea, cu "Tune 2" urmat de "Tune 1."

Can you swim or not?

'kæn ju: swim ɔ: 'nɔt?

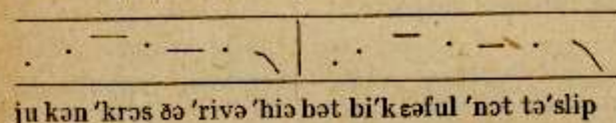
3) Enumerările se rostesc cu "Tune 2" care se repetă pînă la ultima enumerare, care se pronunță cu "Tune 1."

John, Tom and Peter came.

'dʒɔn 'tɔm ənd 'pi:tə keim

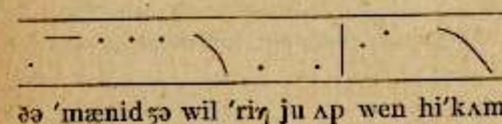
4) În frazele formate din două propoziții independente (principale) adesea ambele propoziții se pronunță cu "Tune 1."

You can cross the river here but be careful not to slip.

ju kən 'krɔs ðə 'rivə 'hiə bət bi'kεəful 'nɔt tə'slip

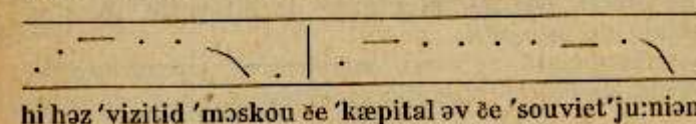
5) Frazele care conțin propoziții subordonate la sfîrșit sînt uneori rostite cu "Tune 1" urmat de "Tune 1."

The manager will ring you up, when he comes.

ðə 'mænidʒə wil 'riŋ ju ʌp wen hi'kʌmz

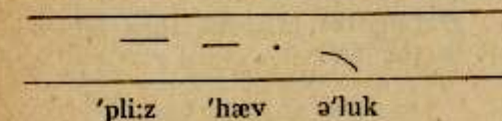
6) Apozițiile care urmează după grupări de intonație rostite cu "Tune 1" se pronunță de asemenea cu "Tune 1."

He has visited Moscow, the capital of the Soviet Union.

hi həz 'vizitid 'mɔskou ðe 'kæpital əv ðe 'souviet'ju:niən

7) Cuvîntul *please*, la începutul unei fraze, nu constituie o grupare de intonație separată. Fiind prima silabă accentuată, se pronunță cu o intonație înaltă, fără însă să conțină o coborîre a acestei intonații.

Please, have a look

'pli:z 'hæv ə'luk

8) Cuvintele şi expresiile care conţin o anumită rezervă sau implicaţie, limitînd astfel ideea originală a vorbitorului, făcînd-o, deci, mai puţin categorică, se pronunţă cu "Tune 2," dacă se află la sfîrşitul frazei.

ai 'ri:d 'ðis 'nju:speipə 'ju:ʒuəli — I read this newspaper, usually.

it mei 'rein ai 'θiŋk — It may rain, I think.

Notă. Unele din implicaţiile şi rezervele de acest tip pot fi aşezate la începutul frazei fiind pronunţate ca grupări de intonaţie cu "Tune 2".

9) Apoziţiile care urmează după grupări de intonaţie rostite cu "Tune 2" se pronunţă, de asemenea, cu "Tune 2."

'du ju:'laik 'ʃeli ðə 'greit 'pouit? — Do you like Shelley, the great poet?

f. Intonaţia întrebărilor disjunctive

1) Întrebările disjunctive conţin două părţi. Prima parte este o propoziţie enunţiativă şi este de obicei rostită cu "Tune 1," dacă nu se accentuează în mod special vreun cuvînt sau nu conţine nici o implicaţie. Partea a doua (întrebarea scurtă) se rosteşte cu "Tune 1" sau cu "Tune 2," în funcţie de siguranţa răspunsului în mintea vorbitorului.

ju'spi:k 'iŋgliʃ 'dount ju:? — You speak English, don't you? (cred că vorbeşte engleza, dar aştept confirmarea interlocutorului)

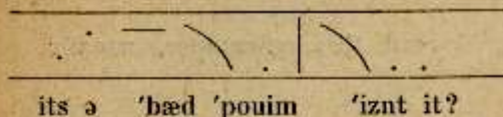
ju' spi:k'iŋgliʃ 'dount ju:? — (sînt sigur că vorbeşte engleza)

2) Numeroase întrebări disjunctive se pronunţă cu "Tune 1" urmat de "Tune 1," atunci cînd nu se pune problema caracterului răspunsului.

its 'ma:vələs 'iznt it? — It's marvellous, isn't it? (ascultătorul trebuie să fie de acord cu vorbitorul).

6 — c. 876

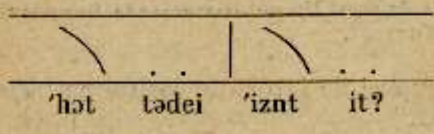
3) Întrebările disjunctive care exprimă părerea vorbitorului şi nu cer nici o confirmare din partea celui căreia îi sînt adresate, se pronunţă cu "Tune 1" urmat de "Tune 1."

its ə 'bæd 'pouim 'iznt it?

It's a bad poem, isn't it? (am citit poezia şi cred că e proastă)

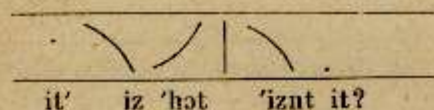
4) O întrebare disjunctivă poate fi folosită ca răspuns la o altă întrebare disjunctivă. În astfel de cazuri, prima parte a răspunsului poate fi rostită cu "Tune 2" sau cu "Tune 1" (în cazuri de accentuare). A doua parte a unor astfel de întrebări disjunctive, folosite ca răspunsuri, se rosteşte cu "Tune 1."

'hɔt tədei 'iznt it?

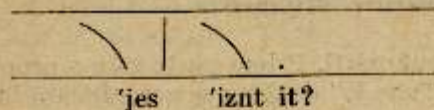
Hot to-day, isn't it?

sau

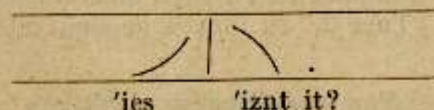
it' iz 'hɔt 'iznt it?

It is hot, isn't it?

'jes 'iznt it?

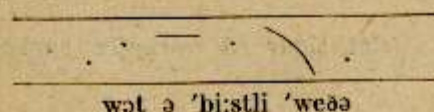
Yes, isn't it?

'jes 'iznt it?

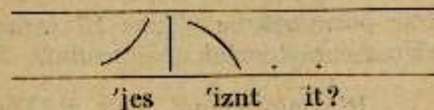
Yes, isn't it?

5) Întrebările disjunctive, folosite ca ecouri ale unor propoziţii exclamative, se rostesc de obicei cu "Tune 2," urmat de "Tune 1."

wɔt ə 'bi:stli 'weðə

What a beastly weather!

'jes 'iznt it?

Yes, isn't it?

6) Întrebările disjunctive se rostesc uneori ca grupări simple de intonaţie cu "Tune 2," a doua parte a acestor întrebări fiind considerată

ca o grupare de silabe neaccentuate finale. O astfel de intonaţie pare a exprima surpriza.

You know him, don't you? (de ce mă mai întrebi despre el?)

ju: 'nou him dount ju?

7) Cererile conţinînd formulele de politeţe: *will you? won't you? would you?* se pronunţă cu "Tune 1" urmat de "Tune 2."

Open the window, would you?

'oupn ðə'windou 'wud ju:

g. Intonaţia de întărire (Emphatic Intonation)

Vorbitorul poate accentua ideea conţinută într-o frază sau poate să scoată special în relief unul sau mai multe cuvinte. Mijloacele pentru această scoatere în relief pot fi diferite: *a)* lungirea unui sunet sau a mai multor sunete; *b)* folosirea unui accent mai puternic ca intensitate pe o silabă sau mai multe silabe; *c)* folosirea unei intonaţii speciale. Dintre toate mijloacele, cel mai important este intonaţia, combinată adesea, dar nu obligatoriu, cu accent mai puternic. Intonaţia specială de întărire poate fi de două feluri: 1) intonaţia de *intensificare (Emphasis for Intensity)*; 2) intonaţia de *contrast (Emphasis for Contrast)*.

1) **Intonaţia de intensificare.** Pentru a accentua o idee, vorbitorul poate pronunţa accentuat o frază întreagă sau o parte a frazei.

What is the matter

'wɔt iz ðə'mætə?
(fără accentuare specială)

'wɔt iz ðə 'mætə?
(În acest caz, fraza întreagă este scoasă în relief; accentul care cade pe silabele respective este intensificat şi registrul melodiei creşte)

În cazul în care o parte a propoziţiei este scoasă în relief, registrul intonaţiei creşte începînd cu primul cuvînt accentuat şi accentul este intensificat. În restul propoziţiei accentul şi registrul intonaţiei rămîn normale. În exemplele anterioare se intensifica accentul şi se mărea registrul intonaţiei. În exemplul următor, vedem că intonaţia de intensificare se realizează şi prin întărirea accentului şi micşorarea registrului.

I never met him

ai 'nevə'met him

ai'nevə'met him

Frazele care conţin intonaţia de intensificare sînt de obicei rostite cu intonaţia coborîtoare.

2) **Intonaţia de contrast (Emphasis for Contrast).** O propoziţie poate căpăta diferite sensuri în funcţie de cuvîntul care este pronunţat cu intonaţia de contrast. Prin intonaţia de contrast se scoate în relief un cuvînt sau mai multe cuvinte, care sînt contrastate cu alte cuvinte, exprimate sau subînţelese sau care introduc o idee nouă şi neaşteptată.

a) *Intonaţia de contrast în propoziţiile rostite cu "Tune 1."*

ai ˈdidnt ˈmi:t him — I didn't meet him (lipsit de accentuare specială)

ˮai didnt mi:t him — ˮI didn't meet him (altcineva l-a întîlnit, nu eu)

ai ˮdidnt mi:t him — I ˮdidn't meet him (deşi spui că l-am întîlnit)

ai didnt mi:t ˮhim — I didn't meet ˮhim (am întîlnit pe altcineva)

În astfel de cazuri, trebuie să observăm următoarele: *a)* cuvîntul scos în relief prin intonaţia de contrast este accentuat atît de puternic, încît celelalte cuvinte din frază îşi pierd complet sau aproape complet accentul pe care l-ar avea în aceeaşi frază pronunţată cu intonaţia normală; *b)* intonaţia de contrast poate fi folosită în cazul oricărui cuvînt din propoziţie, în timp ce intonaţia de intensificare poate fi folosită numai pe cuvintele care sînt relativ mai importante ca sens. Intonaţia de contrast se obţine printr-o intensificare a accentului şi o coborîre a registrului vocii în interiorul silabei accentuate, ceea ce are ca efect scoaterea în relief a silabei respective.

1) Ultima silabă accentuată poate fi scoasă în special în relief; restul propoziţiei poate fi pronunţat cu accentul şi melodia obişnuită.

wi:ˈleft ðə ˈtaun təˈdei — We left the town to-day.

Se observă, în acest caz, că ultima silabă accentuată începe la o înălţime mai mare decît în mod obişnuit.

2) Un cuvînt poate fi scos în relief în mod special; celelalte cuvinte rămîn neaccentuate.

I spoke to him "only yesterday

ai spouk tə him "ounli jestədi

3) Două sau mai multe cuvinte dintr-o propoziție pot fi scoase în relief în mod special; celelalte cuvinte rămîn neaccentuate.

But I "didn't see him "there.

bət ai "didnt si: him "ðɛə

b) *Intonația de contrast în propozițiile rostite cu "Tune 2."* Unul sau mai multe cuvinte într-o grupare de intonație rostită cu "Tune 2" pot fi pronunțate cu intonația de contrast. În aceste propoziții, nu este vorba numai de funcțiunea semantică obișnuită a intonației urcătoare, ci și de un sens suplimentar, în același timp.

1. Întrebări generale:

Is he your friend? (intonația normală, lipsită de accentuare specială)

'iz hi:jɔ: 'frend?

Is he your friend? (n-am bănuit niciodată acest lucru)

'iz "hi: jɔ: 'frend?

2. Cereri:

Don't leave me so soon (intonație normală — lipsită de accentuare specială).

'dount li:v mi:sou 'su:n

Don't leave me so soon (voi regreta foarte mult; rugămintea este mult mai insistentă).

"dount li:v mi: sou su:n

3. Enunțare care implică o anumită idee:

It's not too bad (poate că este destul de bine)

Its 'nɔt'tu: 'bæd

It's not too bad (dar este destul de rău, totuși).

Its 'nɔt "tu: 'bæd

Cele mai caracteristice trăsături ale intonației de contrast în grupările rostite cu "Tune 2" sînt următoarele: *a)* Scoaterea specială în relief a unei silabe și urcarea vocii la sfîrșitul grupării de intonație.

I " told you not to do that (dar n-ai ascultat).

at "tould ju: nɔt tə du ðæt

I "told you not to do "that.

ai "tould ju' nɔt tə 'du "ðæt

Coborîrea și urcarea vocii se pot extinde asupra a două silabe.

They think so (dar nu sînt siguri).

ðei 'θiŋk 'sou

Coborîrea și urcarea vocii pot fi cuprinse într-o singură silabă.

They aren't sure (dar poate că sînt destul de siguri, totuși).

ðei 'ɑ:nt " ʃuə

Reliefarea poate fi intensificată și prin următoarele mijloace:

— Printr-o urcare și apoi o nivelare a tonului vocii.

It's a terrible thing.

Its ə ' terəbl'θiŋ

— Printr-o urcare a vocii înaintea coborîrii pentru accentuare.

Exactly.

Ig"zæktli

— Printr-o urcare, coborîre și apoi o nouă urcare a vocii.

It seems all right.

It 'si:mz ɔ:l"rait

VII. TRĂSĂTURILE CARACTERISTICE ALE PRONUNŢĂRII LIMBII ENGLEZE VORBITE ÎN S.U.A

În rîndurile care urmează vom menţiona cîteva din trăsăturile cele mai caracteristice ale pronunţării americane, ocupîndu-ne, în special, de *dialectul comun (apusean)*, în sfera răspîndirii sale intrînd cea mai mare parte a teritoriului S.U.A. (aproximativ 4/5 din teritoriu) şi Canada, celelalte două dialecte — sudic şi răsăritean — fiind amintite doar în treacăt.

a. Dialectul comun

Fonemele consonantice, din punctul de vedere al articulării lor, nu se deosebesc de cele din limba engleză vorbită în Anglia, făcînd abstracţie de unele particularităţi neesenţiale: *a)* Fonemul consonantic [l]nu are în pronunţarea americană varianta clară înainte de vocale: [l] „întunecat" (voalat) apare în toate poziţiile: *look* (luk), *well* (wel), *field* [fi:ld] etc. *b)* Fonemul [r] nu este limitat în folosirea lui şi poate apărea în orice poziţie, chiar şi înaintea consoanelor şi la sfîrşitul cuvintelor. Pronunţarea consoanei [r] înaintea consoanelor şi la sfîrşitul cuvintelor deosebeşte considerabil acest dialect de dialectul răsăritean şi cel sudic, precum şi de normele pronunţării britanice. Acest [r] se pronunţă mai adînc şi vîrful limbii se retrage într-o anumită măsură înapoi. În această variantă sînd admisibile fluctuaţii în gradul de claritate al fonemului [r], în funcţie de teritoriu şi de pronunţarea individuală a diferiţilor vorbitori, de la o slabă urmă de [r] pînă la un [r] clar şi sonor.

Nota 1. [r] american reprezintă fie o păstrare a vechii pronunţări engleze, fie o ininfluenţă a pronunţării din nordul Angliei.

c) Fonemul [w] are o variantă surdă [ʍ] [wh] care se întîlneşte în pronunţarea majorităţii americanilor în cuvintele scrise cu grupul de litere *wh*. Această variantă reprezintă o consoană *fricativă, bilabială, surdă*, (v. vol. I, p. 57, nota). Această trăsătură în pronunţare apropie varianta americană de pronunţarea din nordul Angliei: *which* [ʍitʃ], *when* [ʍen]. Urme ale acestui fonem se aud în pronunţarea cuvîntului *whether* ['ʍeðə], deosebindu-l astfel de *weather* ('weðe) (ambele omofone în engleza britanică). În această variantă exclamaţia *why* se pronunţă [wai], iar cuvîntul interogativ *why* se pronunţă [ʍai].

În ceea ce priveşte fonemele vocalice, cele din dialectul comun se deosebesc de cele din pronunţarea ortoepică a limbii engleze vorbite în Anglia, exceptînd monoftongii anteriori care au aproximativ aceeaşi pronunţare ca şi în Anglia.

În seria vocalelor posterioare apare [ɑ] lung, ca în cuvintele: *father* ['fɑ:ðə], *barn* [bɑ:n] şi [ɑ] scurt, proiectat puţin înainte, care în această variantă se întîlneşte în unele cazuri în care în engleza britanică apare vocala [ɔ]. Astfel se poate auzi pronunţarea [dɑg] ['kɑmidi] [fɑks] [hɑt] [nɑt] în loc de [dɔg] ['kɔmidi] [fɔks] [hɔt] [nɔt], pentru *dog, comedy, fox, hot, not...*

Nota 2. Uneori în locul lui [ɔ] poate apărea chiar vocala [ʌ]. Cu toate acestea, vocala [ɔ] poate fi întîlnită ca o variantă individuală a fonemului [ɑ] în pronunţarea unor vorbitori americani.

Vocala [ʌ] în dialectul american comun este ceva mai deschisă decît în pronunţarea britanică.

Structura diftongilor prezintă unele deosebiri importante faţă de normele pronunţării britanice. Diftongii [iə] [ɛə] [ɔə] şi [uə] au variante cu tendinţe de reducere la monoftongi înaintea fonemului [r]. aceasta în funcţie de gradul de claritate a fonemului [r]. În cazul unei pronunţări clare şi distincte a fonemului [r], aceşti diftongi se pronunţă [i:] [ɛ:] [ɔ:] [u:] cu o slabă diftongare în direcţia lui [ə]. În cazul pronunţării slabe a fonemului [r] se aude pronunţarea distinctă a celui de-al doilea element al diftongilor respectivi. Diftongul [ɛə] se poate deschide în [æə] care în pronunţarea generaţiei mai vîrstnice se aude încă destul de frecvent ca un fonem independent, care deosebeşte între ele cuvintele: *marry* ['mæəri] — *merry* ['mɛəri]; *fairy* ['fæəri] — *ferry* ['fɛəri] etc. În pronunţarea generaţiei mai tinere aceste deosebiri nu se mai fac simţite, cuvintele *merry*, *Mary*, *marry* devenind omofone cu pronunţarea identică ['mɛəri]. În felul acesta diftongul [æə] poate fi considerat ca o variantă facultativă a fonemului [ɛə].

Diftongul [ɔə] se face auzit în dialectul comun şi deosebeşte între ele cuvinte ca: *floor* [flɔə] — *flaw* [flɔ:]; *lore* [lɔə] — *law* [lɔ:]; *mourn* [mɔən] — *morn* [mɔ:n]; *shore* [ʃɔe] — *shaw* [ʃɔ:] etc.

Nota 3. În afară de diftongul [ɔə] mai există şi diftongul [oə] care aproape nu se mai aude în pronunţarea tineretului.

Diftongii [ɔə] şi [ou] au de obicei un slab caracter diftongal, devenind adesea monoftongi. Cu toate acestea, sînt posibile variante facultative, cu o diftongare mai clară. În dialectul comun, diftongul [ou] nu este proiectat înainte, ci este o vocală tipic posterioară şi adesea mai deschisă decît [ou] din engleza britanică.

O altă trăsătură caracteristică a dialectului comun este următoarea: în cuvintele în care, conform normelor ortoepice britanice, apare vocala [ɑ:], această vocală se transformă în [æ]: *after* ['æftə], *half* [hæf], *bath* [bæθ], *advance* [əd'væns], *dance* [dæns], France [fræns] etc.

Se poate, de asemenea, observa în mod frecvent pronunţarea vocalei [u:] în locul combinaţiei de sunete [ju:] din pronunţarea britanică: *tube* [tu:b], *due* [du:], *new* [nu:] etc.

În locul vocalei [e] se pronunţă un [ɛ] foarte deschis, care se apropie de [æ]. Diftongii [ai] şi [au] se pronunţă cu o apreciabilă retragere înapoi a primului element, care poate fi pronunţat ca [ɑ].

Consoana [t] în poziţie intervocalică: *water* ['wɔ:tə], *better* ['betə] etc. se sonorizează în oarecare măsură.

Există de asemenea o serie de deosebiri ortoepice în pronunţarea unor anumite cuvinte:

Dialectul american comun		*Pronunţarea britanică*
['lu:tnənt]	*lieutenant*	[lef'tenənt]
['nefju:]	*nephew*	['nevju:]
[frʌn'ti:r]	*frontier*	['frʌntjə]
[to'meitou]	*tomato*	[tə'mɑ:tou]
['i:ðər]	*either*	['aiðə]

[ˈni:ðər]	*neither*	[ˈnaiðə]
[klə:k]	*clerk*	[klɑ:k]
[eit]	*ate*	[et]
[əˈgen]	*again*	[əˈgein] [əˈgen]

Cuvintele terminate în sufixele *-ary*, *-ery*, *-ory* au două accente, pe prima sau pe a doua silabă şi pe penultima. Sunetul vocalic al sufixului nu se reduce, de exemplu:

[ˈdʒænjuə,ɛri]	*January*	[ˈdʒænjuəri]
[iˈmædʒiˈnɛəri]	*imaginary*	[iˈmædʒinəri]
[ˈmiliˈnɛəri]	*millinery*	[ˈmilinəri]
[priˈpærə,toəri]	*preparatory*	[priˈpærətərı]
[ˈtɛəreˈtoəri]	*territory*	[ˈteritəri]

Toţi autorii care descriu particularităţile pronunţării americane indică, de asemenea, următoarele două trăsături caracteristice ale dialectului comun: puternicul *timbru nazal (nasal twang)*, caracteristic vorbirii în ansamblul ei, şi *intonaţia caracteristic tărăgănată, monotonă (even drone).*

b. Dialectul răsăritean

Dialectul răsăritean este răspîndit în regiunea îngustă a coastei de nord-est a Oceanului Atlantic. Centrul acestei regiuni îl formează oraşul Boston, iar graniţa lui sudică o constituie oraşul New York, în care doar o parte a populaţiei vorbeşte acest dialect (majoritatea populaţiei vorbind dialectul comun). Normele de pronunţare ale dialectului răsăritean se apropie mai mult de normele pronunţării britanice. Astfel [ɔ] şi [ɔ:] coincid aproximativ cu vocalele corespunzătoare britanice. Diftongii [ei] şi [ou] îşi păstrează caracterul lor diftongal. Cu toate acestea [ou] nu este proiectat înainte ca în pronunţarea britanică. Consoana [r] nu se aude înainte de consoane şi la sfîrşitul cuvintelor. Există cazuri frecvente de folosire a lui „r intrus" (v. vol. I, p. 54, nota 2). Cuvintele care conţin grupurile de litere *ask*, *aft*, *aff*, *ath*, *ance*, etc., în care în dialectul comun apare vocala [æ], şi-au păstrat în dialectul răsăritean vocala [ɑ:], ca şi în pronunţarea britanică: *ask* [ɑ:sk], *after* [ˈɑ:ftə], *bath* [bɑ:θ], *France* [frɑ:ns], *staff* [stɑ:f] etc. Cuvintele de tipul *tube*, *tune* se pronunţă [tu:b] [tu:n], ca şi în dialectul comun.

c. Dialectul sudic

Dialectul sudic, este vorbit în partea de sud a S.U.A., începînd cu coasta Oceanului Atlantic, trecînd peste bazinul rîului Mississippi (cuprinzînd şi coasta golfului Mexicului) şi ajungînd pînă în regiunea rîurilor Missouri şi Arkansas, precum şi răsăritul regiunii Texas. Cele mai caracteristice particularităţi ale acestui dialect sînt următoarele: diftongii [ai] şi [au] au ca prim element un [a] anterior, care adesea coincide cu [ɛ]. Diftongul [iə] are ca prim element o vocală mai lungă, care se apropie de [ɛ]. În cuvintele de tipul *answer*, *fast*, *plant*, *dance* etc. (adică nu înainte de [r], se aude vocala lungă [æ:].) În afara acestor particularităţi, este caracteristică nazalizarea vocalelor, un fenomen cu totul neobişnuit în pronunţarea literară engleză.

APENDICE

TABLA DE MATERII

a ediției orignale a tuturor volumelor.

CONTEMPORARY LITERATURE PRESS
Editura pentru Literatură Contemporană

VOLUMUL 1.

VOLUMUL 2.

Partea a II-a: MORFOLOGIA. (Partea I: Fonetica, v. Volumul 1.)

VOLUMUL 3.

E. Iarovici: Adjectivul. pp. 194-230.

E. Iarovici: Pronumele. pp. 230-253.

I. Poenaru: Numeralul. pp. 253-265.

VOLUMUL 4.

VOLUMUL 5.

V. Alcalay: Categoriile gramaticale ale verbului. pp. 381-506.

VOLUMUL 6.

I. Preda: Diateza pasivă. pp. 506-516.

I. Poenaru: Formele nepersonale ale verbului. pp. 516-562.

VOLUMUL 7.

A. Gheorgițoiu: ADVERBUL. pp. 5-49.

VOLUMUL 8.

VOLUMUL 9.

C. G. Sandulescu. TIPURI DE PROPOZIȚII SUBORDONATE. pp. 259-276.

P. Iancovici: TOPICA. pp. 276-301.